

ศึกษาการเล่นผีฟุ้งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สารนิพนธ์

ของ

มัทนา เทียมทัด

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2551

ศึกษาการเล่นผีฟุ้งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สารนิพนธ์

ของ

มัณฑนา เทียมทัด

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ศึกษาการเล่นผีฟุ้งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บทคัดย่อ

ของ

มัทนา เทียมทัด

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2551

มัทนา เทียมทัต. (2551). *ศึกษาการเล่นผีฟ่งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*.

สารนิพนธ์ กศ.ม.(ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินตนา พุทธเมตะ.

การศึกษาลเล่นผีฟ่งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อ
ศึกษาวิวัฒนาการ วิธีเล่นผีฟ่งได้และบทบาทของการละเล่นผีฟ่งได้ โดยเสนอผลการศึกษาค้นคว้า
ด้วยวิธีระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นข้อมูลสนามที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมตั้งแต่
พ.ศ.2548-2549 และผู้ให้ข้อมูลเป็นคนในพื้นที่ศึกษาอำเภอหัวหิน จำนวน 20 คน

ผลการศึกษาพบว่าการเล่นผีฟ่งได้มีมาตั้งแต่อดีต นับอายุได้ประมาณ100ปี เกิดขึ้น
เพราะชาวบ้านมีอาชีพประมง ดังนั้นการเล่นผีฟ่งได้จึงเป็นการละเล่นเพื่อบูชาผีแห่งท้องทะเล ซึ่งมี
ฤทธิ์บันดาลให้ชาวบ้านทุกคนมีความสงบร่มเย็นเป็นสุข ต่อมาในสมัยรัชกาลที่7 พระตำหนักสุขเวศน์
ซึ่งอยู่ในบริเวณชุมชนกลายเป็นศูนย์กลางการเล่นผีฟ่งได้ นอกจากนี้ยังพบว่าบทบาทของ
การเล่นผีฟ่งได้สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประการดังนี้คือ บทบาทในการให้ความบันเทิง
บทบาทในการศึกษา บทบาทในการเน้นย้ำ เติบโตวัฒนธรรมให้สมบูรณ์เข้มแข็งขึ้น และ
บทบาทในการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชน

A STUDY OF A LOCAL GAME "THE SOOTING STAR"
IN HUA-HIN DISTRICT, PRACHUAPKHIRIKHAN PROVINCE

AN ABSTRACT
BY
MANTHANA TIAMTUD

Presented in Partial fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Thai
at Srinakharinwirot University
May 2008

Manthana Thiamthad. (2008). *A Study of a Local Game "The Shooting Star" in Hua-Hin District, Prachuapkhirikhan Province*. Master's Project, M.Ed.(Thai). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor : Assist Prof. Jintana Puttamata.

The research aimed at analyzing the game "shooting star" in Hua-Hin District, Prachuapkhirikhan Province, with focuses on its development, playing method and finally its functional roles. The qualitative research method was employed. The data were collected from 2005-2006. The informants were 20 local people. The research results revealed that the game dated back about 100 years. It originated because the villagers, who were fishermen, wanted to worship the spirit of the sea, believing that the sea spirit could make them live happily. In the reign of King Rama VII, the Sukwesna Palace, which was located in the midst of the community, was the center for people to play the game. In terms of its functional roles, the game serves the following: entertainment, education, reinforcement of cultural heritage and enhancing unity among people in the community.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง ศึกษาการละเล่นผีฟุ้งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ของ
มัทนา เทียมทัด ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินตนา พุทธเมตะ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(อาจารย์พรธาดา สุวัธนวิช)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินตนา พุทธเมตะ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ไพบุลย์ ดวงจันทร์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
(รองศาสตราจารย์เจลิยวศรี พิบูลชล)

วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์จินตนา พุทธเมตะ
รองศาสตราจารย์ไพบุลย์ ดวงจันทร์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ ที่ได้กรุณาให้
ข้อคิด คำแนะนำและข้อวิจารณ์อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งจนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสิ้นโดย
สมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาผู้ให้ชีวิตและสนับสนุนในการศึกษาแก่ผู้วิจัยอันเป็นผลทำให้
สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอน้อมบูชาพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านที่กรุณาสั่งสอนให้ความรู้และความคิดทั้งครูผู้
สร้างสรรค์ผลงานอันทรงคุณค่า ซึ่งได้ใช้ศึกษาอ้างอิง

มัทนา เทียมทัด

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	2
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	2
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	2
วิธีดำเนินการค้นคว้า.....	2
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการละเล่น.....	4
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการละเล่น.....	6
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นผีฟุ้งได้.....	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้าน.....	8
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้าน.....	11
3 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพื้นที่การศึกษา.....	16
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	16
ประวัติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	16
ที่ตั้งและอาณาเขต.....	18
ลักษณะภูมิประเทศ.....	19
ประชากร.....	19
การปกครอง.....	19
การคมนาคม.....	20
เศรษฐกิจ.....	20
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอหัวหิน.....	21
ประวัติอำเภอหัวหิน.....	21
ที่ตั้งและอาณาเขต.....	22
ลักษณะภูมิประเทศ.....	22

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
ประชากร.....	23
การปกครอง.....	23
การคมนาคม.....	23
การประกอบอาชีพ.....	24
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับตำบลหัวหิน.....	25
ประวัติตำบลหัวหิน.....	25
ที่ตั้งและอาณาเขต.....	25
ลักษณะภูมิประเทศ.....	26
ประชากร.....	26
การปกครอง.....	26
การคมนาคม.....	27
การประกอบอาชีพ.....	27
สถานที่ท่องเที่ยว.....	28
ประเพณีท้องถิ่น.....	29
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับตำบลหนองแก.....	29
ประวัติตำบลหนองแก.....	29
ที่ตั้งและอาณาเขต.....	29
ลักษณะภูมิประเทศ.....	29
ประชากร.....	30
การปกครอง.....	30
การคมนาคม.....	30
การประกอบอาชีพ.....	30
สถานที่ท่องเที่ยว.....	31
ความรู้เกี่ยวกับผู้บอกข้อมูล.....	31

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 วิวัฒนาการและวิธีการละเล่นผีป่องได้.....	34
วิวัฒนาการการละเล่นผีป่องได้.....	34
วิธีการละเล่นผีป่องได้.....	37
ผู้เล่นผีป่องได้.....	37
อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการละเล่นผีป่องได้.....	38
บทร้องในการละเล่นผีป่องได้.....	38
สถานที่ในการละเล่นผีป่องได้.....	39
โอกาสที่ใช้ในการละเล่นผีป่องได้.....	40
โครงสร้างของเพลงผีป่องได้.....	40
5 การศึกษาบทบาทของการละเล่นผีป่องได้.....	43
บทบาทในด้านการให้ความบันเทิง.....	44
บทบาทในด้านการให้การศึกษา.....	47
บทบาทในด้านการเน้นย้ำ เติบโตวัฒนธรรมให้สมบูรณ์เข้มแข็งขึ้น.....	54
บทบาทในด้านการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชน.....	58
6 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	60
ผลการศึกษาการละเล่นผีป่องได้ในอำเภอหัวหิน.....	60
อภิปรายผล.....	61
ข้อเสนอแนะ.....	62
บรรณานุกรม.....	63
ภาคผนวก.....	67
ภาคผนวก ก แบบสอบถามประวัติส่วนตัว.....	68
ภาคผนวก ข เนื้อเพลงผีป่องได้.....	70
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	79

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การละเล่นผีฟุ้งได้เป็นการละเล่นพื้นบ้านเฉพาะชาวบ้านที่มีอาชีพประมงในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อศึกษาประวัติการละเล่นผีฟุ้งได้ทำให้ทราบว่าการเล่นนี้มีมานานกว่า 100 ปี ซึ่งวิธีการละเล่นและบทเพลงแสดงถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่ถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมและสภาพสังคมที่มีการควบคุมให้อยู่ในกรอบของคุณงามความดี ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เช่น ครูบาอาจารย์ การแสดงความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ ชุมชนแห่งนั้น เช่น เทพเจ้า แม่ย่านาง เป็นต้น

การละเล่นผีฟุ้งได้ได้ชื่อมาจากลักษณะดาวตกที่มีกลุ่มแสงทอดยาว หัวใหญ่ ส่วนปลายเล็ก เรียว เป็นหางยาวพุ่งตกจากท้องฟ้า ลำแสงมีความสว่างเหมือนแสงได้ ดังนั้นชาวบ้านจึงตั้งชื่อการเล่นนี้ว่า “การละเล่นผีฟุ้งได้”

ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านตำบลหัวหินได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังถึงการเกิดการเล่นผีฟุ้งได้ว่าเกิดจากความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ คือ ภูตผีปีศาจว่าสามารถบันดาลให้เกิดปรากฏการณ์ต่างๆได้ ดังนั้นเพื่อให้สิ่งเหนือธรรมชาติอวยชัยให้พรแก่ชาวบ้าน และเป็นการขับไล่สิ่งชั่วร้าย โรคภัยไข้เจ็บออกจากหมู่บ้าน จึงเกิดการเล่นผีฟุ้งได้ขึ้น นิยมเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ซึ่งเป็นวันปีใหม่ของไทย

เมื่อผู้วิจัยศึกษาบทบาทวิธีการละเล่น บทเพลง โครงสร้างของเพลงแล้วยังพบว่าการละเล่นผีฟุ้งได้ยังเป็นการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม ประเพณีอันงดงาม เช่น ความกตัญญู ความนอบน้อมเคารพบูชากราบไหว้สิ่งที่ให้คุณ คือ เทพเจ้า แม่ย่านาง อีกทั้งการเล่นผีฟุ้งได้ยังสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มชาวบ้าน สร้างความรักความสามัคคีและเป็นความสนุกสนานบันเทิงผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานตลอดระยะเวลาหนึ่งปี ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษาการละเล่นผีฟุ้งได้ ซึ่งเป็นการละเล่นที่แสดงอัตลักษณ์ของชาวหัวหิน มีการสืบทอดไม่สูญหายไปจากสังคม แม้ระยะเวลาการเล่นจะยาวนานกว่า 100 ปี การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์วิวัฒนาการและวิธีการเล่น ทั้งยังบันทึกองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้อนุชนได้เห็นคุณค่าของการละเล่นผีฟุ้งได้ในสังคมของชาวบ้านอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาวิวัฒนาการ วิธีการเล่น และบทบาทของการเล่นผีฟุ้งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เป็นการศึกษา รวบรวม และบันทึกการเล่นผีฟุ้งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นลายลักษณ์อักษร
2. ช่วยให้เข้าใจวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น
3. เป็นการบันทึกองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านส่วนหนึ่งไว้เป็นหลักฐานซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลในเขตชุมชน 4 ชุมชน คือ ชุมชนสมอเรียง ชุมชนชายทะเล ชุมชนประชาสามัคคี และชุมชนเขาตะเกียบ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านวิวัฒนาการ วิธีการเล่นผีฟุ้งได้และบทบาทของการเล่นผีฟุ้งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในช่วงปีพ.ศ. 2548 - 2549

วิธีดำเนินการค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าการเล่นผีฟุ้งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งเอกสารที่ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาการเล่นผีฟุ้งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเอกสารที่ให้ความรู้เฉพาะสาขาเพื่อใช้ในการกำหนดหัวข้อสารนิพนธ์ รวมทั้งใช้เป็นแนวทางการวิจัย

2. การรวบรวมข้อมูล

2.1 ข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารและรายละเอียดทางราชการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาที่มีอยู่จากที่ว่าการอำเภอหัวหินและเทศบาลเมืองหัวหิน รวมทั้งเอกสารและตำราต่าง ๆ ที่กล่าวถึงอำเภอหัวหิน

2.2 ข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยวิธีสัมภาษณ์ผู้บอกข้อมูลการเล่นผีฟุ้งได้แล้วบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียงและจดบันทึก ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงปี พ.ศ.2548-2549 ผู้ให้ข้อมูลมีทั้งหมด 20 คน ซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

2.2.1 เป็นชาวอำเภอหัวหินโดยกำเนิด และไม่เคยอพยพไปอยู่ที่อื่น

2.2.2 มีอายุตั้งแต่ 50-80 ปี ไม่จำกัดเพศและการศึกษา

2.2.3 มีประสบการณ์ในด้านการเล่นผีฟุ้งได้

รายละเอียดผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเล่นผีฟุ้งได้ผู้วิจัยจะนำเสนอไว้ในบทที่ 3

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์ประเด็นต่างๆตามความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า คือ

3.1 วิวัฒนาการและวิธีการเล่นผีฟุ้งได้

3.2 บทบาทของการเล่นผีฟุ้งได้

4. การนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้เสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการเล่นผีป่องได้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าความรู้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานและแนวทางในการวิเคราะห์การเล่นผีป่องได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเล่น
 - 1.1 ความหมายของการเล่น
 - 1.2 บทบาทของการเล่น
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเล่นผีป่องได้
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้าน
 - 4.1 ประวัติ วิวัฒนาการเพลงพื้นบ้าน
 - 4.2 องค์ประกอบการเล่นเพลงพื้นบ้าน
 - 4.3 ภาพสะท้อนสังคมไทยที่ปรากฏในบทเพลงพื้นบ้าน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้าน
 - 5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติ วิวัฒนาการเพลงพื้นบ้าน
 - 5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการเล่นเพลงพื้นบ้าน
 - 5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในบทเพลงพื้นบ้าน

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเล่น

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเล่น ทำให้สามารถรวบรวมองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ความหมายของการเล่น

นักวิชาการได้ให้ความหมายคำว่า “การเล่น” ไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546:116) ได้กล่าวถึงความหมายของการเล่นว่า น. มหรสพต่าง ๆ การแสดงต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง

วิราภรณ์ ปนาทกุล (2531:9) ได้กล่าวถึงความหมายของการเล่นว่า เป็นการกระทำของเด็กที่ทำไปเพื่อความสนุกสนานหรือผ่อนคลายอารมณ์ให้เพลิดเพลิน

สมบัติ กาญจนกิจ (2540:23) ได้กล่าวถึงความหมายของการละเล่นว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กและเยาวชน ซึ่งส่งผลให้เกิดพัฒนาทางกายและจิตใจของผู้เล่น

ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ (2542:2) ได้กล่าวถึงความหมายของการละเล่นว่า เป็นกิจกรรมเคลื่อนไหวของมนุษย์ประเภทหนึ่งที่ได้มีการกำหนดเป็นโครงสร้างแน่นอนตายตัว หรืออาจจะมีโครงสร้างแต่เพียงเล็กน้อย

สมร ทองดี (2542:64) ได้กล่าวถึงความหมายของการละเล่นว่า กิจกรรมที่ช่วยให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และยังเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม และทางสติปัญญา

จากคำจำกัดความข้างต้นสรุปได้ว่า การละเล่นเป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง เพื่อเสริมสร้างสติปัญญาความคิดสร้างสรรค์ และเสริมสร้างทักษะการเคลื่อนไหวอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย

1.2 บทบาทของการละเล่น

ผ่องพันธ์ มณีรัตน์ (2529:100-111) ได้กล่าวถึงบทบาทของการละเล่นซึ่งสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ให้ความบันเทิงในรูปแบบของนิทาน เพลงเกี่ยวข้าว การละเล่นต่าง ๆ และการละเล่นทายปริศนา
2. ช่วยให้อารมณ์เบิกบานและดับช้องใจของชาวบ้านคลี่คลายไปได้
3. ช่วยให้อารมณ์รุ่มร่ามเข้มแข็งขึ้น โดยวางแนวทางตามวัฒนธรรมการปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ ไว้ในรูปแบบของนิทาน ตำนาน และสุภาษิต
4. ช่วยให้การศึกษารู้หนังสือ รู้วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตตามขนบธรรมเนียมประเพณี จริยธรรมค่านิยมในรูปแบบของนิทาน สุภาษิต ปริศนาคำทาย การละเล่น และเพลงพื้นบ้านต่าง ๆ
5. ทำหน้าที่รักษาแบบแผนพฤติกรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับกันแล้วในสังคม ในรูปแบบของนิทาน การละเล่น สุภาษิต คำพังเพย คำคม สำนวนโวหาร โดยเป็นสิ่งเตือนใจเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และควบคุมให้บุคคลประพฤติตนตามบรรทัดฐานของสังคม

ชนิษฐา จิตชินะกุล (2548:89) กล่าวถึงบทบาทการละเล่นซึ่งสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. เป็นเสมือนสัญลักษณ์ทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นระบบความเชื่อ ศาสนา และระบบชนชั้นทางสังคม

2. ช่วยให้เกิดการตอบสนองทางกายภาพ ซึ่งจะพบในบทเพลงที่เกี่ยวกับการทำงาน เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงสงพาง
3. เป็นเสมือนเครื่องควบคุมทางสังคม รักษาบรรทัดฐานและชี้แนะระเบียบแบบแผน รวมทั้งพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม
4. ช่วยรักษาสถาบันที่สำคัญทางสังคม เช่น ศาสนา ความเชื่อและทำให้การประกอบพิธีกรรมมีเหตุผล
5. ช่วยทำให้เกิดความสืบทอดและความมั่นคงทางวัฒนธรรม

จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่า บทบาทของการละเล่นเป็นเสมือนสัญลักษณ์ทางสังคม ที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อและระบบชนชั้นทางสังคม เป็นเครื่องควบคุมสังคมให้มีระเบียบแบบแผน และทำให้วัฒนธรรมเข้มแข็งมั่นคง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการละเล่น

จริน ศิริ (2536:155-156) ได้ศึกษาการละเล่นของเด็กในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยศึกษาลักษณะการเล่นของเด็กด้วยวิธีแบ่งประเภทและวิเคราะห์การละเล่นของเด็ก สรุปได้ว่าประเภทของการละเล่นแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1. การละเล่นประเภทมีอุปกรณ์ประกอบ
2. การละเล่นประเภทไม่มีอุปกรณ์ประกอบ

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงคุณค่าของการละเล่นไว้ว่า คุณค่าของการละเล่นทำให้ผู้เล่นได้ออกกำลังกาย ได้รับความสนุกสนาน สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ฝึกทักษะในการใช้เท้าใช้มือและใช้สายตาฝึกความรอบคอบ ฝึกไหวพริบความว่องไว ฝึกสมาธิในการเล่น ฝึกความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา และช่วยเหลือผู้อื่น ฝึกทักษะในด้านความจำและช่างสังเกต และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ปกรณ นิลวานิช (2547:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการละเล่นพื้นบ้านเขื่อนนางหงส์ ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่าขนบนิยมนที่ปรากฏในการเล่นพื้นบ้าน เขื่อนนางหงส์เป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจและการอนุรักษ์และถ่ายทอดให้แก่อนุชน

บทเพลงที่ใช้ประกอบการละเล่นเขื่อนนางหงส์มีทั้งหมด 22 เพลง ในบทเพลงพบว่ามีลักษณะเป็นเพลงสั้น ๆ มีทำนองเรียบง่าย ใช้ทำนองเดียวบรรเลงซ้ำไปมาโดยไม่กำหนดความยาวเหมาะแก่การใช้ประกอบการแสดงพื้นบ้าน เพราะทำให้ผู้แสดงแม่เพลงรวมถึงผู้ชมรอบข้างสามารถร่วมร้องไปด้วย

พัชรินทร์ พุทธิอินทร์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ของการละเล่นของเด็กในชุมชนวัดสังข์กระจายเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่าปัจจุบันการละเล่นของเด็กในชุมชนวัดสังข์กระจายมี 30 ชนิด แบ่งได้ตามเกณฑ์ 4 ประการ ได้แก่

1. เกณฑ์สถานเล่น แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ การละเล่นกลางแจ้งมี 23 ชนิด และการละเล่นในร่มมี 7 ชนิด

2. เกณฑ์บทร้อง แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ การละเล่นที่มีเนื้อร้อง บทพูดหรือมีเสียงเพลงเสียงดนตรีประกอบมี 21 ชนิด

3. เกณฑ์อุปกรณ์ประกอบการเล่น แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ การใช้อุปกรณ์ประกอบการเล่นมี 24 ชนิด และการไม่ใช้อุปกรณ์ประกอบการเล่นมี 6 ชนิด และสุดท้ายคือ เกณฑ์ลักษณะการเล่น แบ่งได้ 2 ลักษณะคือ การเล่นที่สืบทอดต่อกันมามี 19 ชนิด และการเล่นที่มีการปรับเปลี่ยนมี 11 ชนิด

ด้านบทบาทหน้าที่ของการละเล่นพบว่า มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความบันเทิง ด้านการให้ความรู้ ด้านการฝึกทักษะ และด้านการปลูกฝังจริยธรรม

การสืบทอดของการละเล่นพบว่ามี การสืบทอด 2 ลักษณะ คือ การละเล่นเลียนแบบการละเล่นดั้งเดิมจากรุ่นบรรพบุรุษสู่รุ่นลูกหลาน และการละเล่นที่มีลักษณะปรับเปลี่ยน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนบทร้องหรือทำนองร้อง การปรับเปลี่ยนจุดประสงค์ของการละเล่น และการปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ประกอบการละเล่น นอกจากนี้ยังพบว่าการละเล่นสมัยใหม่ คือ การเล่นเกมบังคับด้วยเครื่องควบคุมระยะไกล (รีโมทคอนโทรล) และการเล่นเกมคอมพิวเตอร์

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นผีฟุ้งได้

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นผีฟุ้งได้มีดังนี้

ปรีชา สัมพันธรักษ์ (2548:20) ได้กล่าวถึงการละเล่นผีฟุ้งได้เมื่อปี พ.ศ.2458 ว่าในอดีตอำเภอหัวหิน มีชื่อเรียกว่า “สมอเรียงหรือแหลมหิน” ต่อมาพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนเรศวรฤทธิ์ ซึ่งเป็นพระบิดาในพระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอกรมหม่อมเจ้าสิทธิพรกฤษดากรได้สร้างตำหนัก “สุขเวศน์” อยู่ที่ชายหาดหัวหิน ใช้เวลาในการสร้างนานสามปี ในช่วงเทศกาลสงกรานต์มีหนุ่มสาวเล่นชักเย่อ ลูกชวงมอญช้อนผ้า และละเล่นที่บริเวณชายหาดเป็นที่สนุกสนาน พระองค์โปรดให้นำ “การละเล่นผีฟุ้งได้” เข้ามาเสริมโดยให้คนงานก่อสร้างบ้านพักเล่นร่วมกับหนุ่มสาวชาวหัวหินได้ร่วมเล่นกันตั้งแต่นั้นมา

1. ทุ่มตรงเป็นต้นไป

ศิริพันธ์ กมลปราโมทย์ (2548:19) ได้กล่าวว่าเมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2548 นายศิริพันธ์ กมลปราโมทย์ นายกเทศมนตรีเมืองหัวหินได้มอบหมายให้นายนพพร วุฒิกุล รองนายกเทศมนตรีพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่งานบริการข้อมูลข่าวสารทางท้องถิ่น เดินทางสู่ตำบล ปากน้ำปราณบุรี โดยการชักนำของนายไพฑูรย์ เถาธิโป่ ลูกหลานชาวหัวหินที่โยกย้ายครอบครัวไปทำมาหากินที่ถิ่นปากน้ำอำเภอปราณบุรี เพื่อไปพบและพูดคุยกับกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่ประกอบอาชีพประมง ซึ่งมีความรู้ความสามารถด้านการร้องและการละเล่นผีฟุ้งได้เป็น นายเล็กชาย ฉันทันต์ ปัจจุบันอายุ 50 ปี มีชีวิตอยู่กับทะเลและการออกหาปลา มีความชื่นชอบการละเล่นพื้นบ้านเป็นชีวิตจิตใจ วันตรุษสงกรานต์ครั้งใด แม้กระทั่งการแข่งขันเรือยาว จะต้องมีส่วนร่วมกับการร้องรำตลอดมาจนถึงปัจจุบัน และเทศบาลเมืองหัวหินกำลังจะสืบทอดตำนานการละเล่นผีฟุ้งได้ เพื่อให้ลูกหลานชาวหัวหินได้รู้ถึงการละเล่นและความเป็นมาของผีฟุ้งได้ จึงได้ติดต่อขอความอนุเคราะห์จากนายเล็กชาย ฉันทันต์ พร้อมลูกทีมกว่า 20 คน มาช่วยฝึกสอนการร้องและการละเล่นผีฟุ้งได้ให้กับผู้สนใจ เพื่อสืบทอดการละเล่นผีฟุ้งได้ จึงจัดให้มีการละเล่นผีฟุ้งได้ทุกวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี ที่บริเวณจัดงานสงกรานต์หัวหินถิ่นบ้านโผน ณ สวนหลวงราชินี อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สรยุทธ ยงชัยยุทธ (2548:รายงานพิเศษ) ได้กล่าวถึงการละเล่นพื้นบ้าน “ผีฟุ้งได้” เป็นการละเล่นของชาวบ้านในเทศกาลสงกรานต์ที่อยู่คู่กับชาวหัวหินมาช้านาน และเป็นแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีการละเล่นชนิดนี้ การละเล่นผีฟุ้งได้มีคนเล่นมากหรือน้อยนั้นขึ้นกับแต่ละขบวนหรือแต่ละแถวจะสั้นยาวเพียงใด บางครั้งมี 10-20 คน หรือ 30-40 คน ผู้เล่นจะมีทั้งผู้หญิงและผู้ชายแต่งกายชุดพื้นเมือง ผู้เป็นหัวหน้าอยู่หัวแถวถือได้ที่จุดไฟแล้ว จับมือเรียงเป็นแถวจนถึงคนสุดท้ายซึ่งจะถือได้อีกอัน ทุกคนจะจับมือกันแน่นแบบมัดข้าวต้มเพื่อไม่ให้แถวแตก

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้าน

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้านทำให้สามารถรวบรวมองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ประวัติ วิวัฒนาการเพลงพื้นบ้าน

อเนก นาวิกมูล (2521:109-111) ได้ศึกษาประเภทของเพลงพื้นบ้านไว้ดังนี้

1. ประเภทเพลงพื้นบ้านที่แบ่งตามความสั้นยาวของเพลง

การแบ่งความสั้นยาวของเพลงประเภทเพลงที่มีความสั้นได้แก่ เพลงสั้นได้แก่ เพลงเกี่ยวข้าวอย่างสั้น เพลงพวงมาลัยอย่างสั้น เพลงชักกระดาน เพลงกล่อมเด็ก เพลงร้องเล่นของเด็ก และเพลงสงฟาง และประเภทเพลงที่มีความยาว เช่น เพลงเกี่ยวข้าวและเพลงเรือ

2. ประเภทเพลงพื้นบ้านที่แบ่งตามรูปแบบของกลอน

2.1 เพลงกลอนหัวเดียว คือ เพลงที่ลงท้ายด้วยสระเดียวกันสัมผัสกันไป เช่น เพลงน้อย เพลงลำตัด เพลงระบำบ้านไร่ เพลงระบำบ้านนา เพลงหน้าผา เพลงอีแซว เพลงสงค้อ ลำพวน และเพลงเทพทอง

2.2 เพลงกลอนหัวเดียว เวลาลงเพลงต้องมีการสัมผัสระหว่างสามวรรคท้ายเกี่ยวโยงกัน เช่น เพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงขอทาน และเพลงแอ่วเคล้าซอ

2.3 เพลงกลอนที่มีลักษณะเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร แต่อาจมีลักษณะที่คล้ายกันบ้าง เช่น เพลงสำหรับเด็ก เพลงระบำ เพลงพิชฐาน เพลงสงฟาง เพลงชักกระดาน เพลงเต๋นกำรำเคียว เพลงพาดควาย เพลงสงค้อลำพวน เพลงปรบไก่ และเพลงเหย่ย

3. ประเภทเพลงปฏิพากย์และเพลงธรรมดา

3.1 เพลงปฏิพากย์ คือ เพลงร้องโต้ตอบกัน เช่น เพลงลำตัด เพลงน้อย และเพลงอีแซว

3.2 เพลงธรรมดา เป็นเพลงที่ร้องคนเดียวหรือร้องพร้อมกันหรือเป็นเพลงที่ไม่จำเป็นต้องร้องโต้ตอบกัน เช่น เพลงสำหรับเด็ก เพลงขอทาน เพลงสงฟางและเพลงพิชฐาน

4. ประเภทเพลงที่แบ่งตามเวลาที่ใช้เล่น

4.1 เพลงที่เล่นตามเทศกาลหรือฤดูกาล เช่น เพลงมะเยอร์ เพลงนา เพลงบอก เพลงกาตัม เพลงเรือ

4.2 เพลงที่เล่นได้ไม่จำกัดเทศกาล เช่น เพลงสำหรับเด็ก เพลงอีแซว เพลงระบำชาวนา เพลงพาดควาย เพลงปรบไก่ เพลงเทพทอง เพลงลำตัด เพลงแอ่วเคล้าซอ เพลงขอทาน และเพลงน้อย

อารีย์ ถาวรเศรษฐ์ (2546:54) ได้กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านว่า เป็นเครื่องให้ความบันเทิงใจที่สำคัญและเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย ชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นจะมีเพลงร้องเล่นประจำท้องถิ่นของตนอาจมีความแตกต่างเกี่ยวกับรูปแบบการร้อง ทำนองเพลง เนื้อร้อง และโอกาสของการร้องแตกต่างกันตามวัฒนธรรมความเป็นอยู่และความนิยมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า เพลงพื้นบ้าน เป็นเพลงที่ใช้ร้องเล่นในเทศกาลต่าง ๆ เพื่อความบันเทิง สนุกสนานเพลิดเพลิน สะท้อนวัฒนธรรมของคนในสังคม

4.2 องค์ประกอบการเล่นเพลงพื้นบ้าน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการเล่นเพลงพื้นบ้านมีดังนี้

อเนก นาวิกมูล (2521:69-84) ได้กล่าวถึงลักษณะการเล่นเพลงพื้นบ้านมีดังนี้

1. มีความเรียบง่ายในถ้อยคำและการร้องการเล่น แม้จะมีการเปรียบเทียบ มีการใช้สัญลักษณ์ หรือสำนวนโวหารอย่างไร ผู้ฟังแล้วจะเข้าใจทันที การเล่นเพลงพื้นเมืองไม่ต้องสร้างเวทีหรือฉากประกอบที่ต้องประดับตกแต่งให้จิตรพิสดาร มักใช้ฉากธรรมชาติ เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงเกี่ยวข้าวที่เล่นบนลานนา เพลงเรือเล่นกันในลำน้ำ และเพลงพวงมาลัยเล่นกันตามลานบ้านและลานวัด
2. เน้นความสนุกสนานเป็นหลัก มักเน้นในเรื่องการใช้คำสองแง่สองงาย และการเว้นกล่าวถึงเรื่องที่ทุกข์มาก ๆ เพลงบางเพลงอาจจะให้ความรู้สึกเศร้าหรือให้อารมณ์บางอย่างที่ไม่ใช่ความรื่นเริงแต่ก็ไม่ใช่ว่าความทุกข์เสียทั้งหมด
3. มีรูปแบบร่วมที่คล้ายคลึงกัน เช่น เนื้อหา การใช้ถ้อยคำ การเรียงลำดับความ
4. ไม่ต้องใช้อุปกรณ์ประกอบการเล่นมากนัก จะมีก็เพียงการปรบมือ หรือใช้เครื่องกำกับจังหวะบางชนิด เช่น ฉิ่ง กรับ โทน รำมะนา หรือกรับพวง
5. มีการแทรกวิถีชีวิต ความนึกคิด ค่านิยม และความเป็นอยู่ของชาวบ้านไว้ในเนื้อเพลง
6. มีรูปแบบฉันทลักษณ์ที่ไม่แน่นอน มีการวางแบบทำนองไว้เป็นหลักเท่านั้น ผู้ร้องจะร้องยกเยื้องไปตามเสียงของถ้อยคำหรือลีลาได้

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า เพลงพื้นบ้านมีลักษณะการเล่นที่มีความเรียบง่ายอธิบายเรื่องราวแทรกความรู้และค่านิยมของสังคม

4.3 ภาพสะท้อนสังคมไทยที่ปรากฏในบทเพลงพื้นบ้าน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนสังคมไทยที่ปรากฏในบทเพลงพื้นบ้านมีดังนี้

สุกัญญา สุธงษา (2545:87) ได้กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านที่สะท้อนวิถีชีวิตชาวบ้าน “วรรณกรรมคือ ภาพสะท้อนสังคม” คำกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง วรรณกรรมที่เกิดขึ้นในสมัยหนึ่ง ๆ ย่อมบรรจุภาพสังคมและวัฒนธรรมในสมัยนั้นลงไว้ทางตรงก็ทางอ้อม ทั้งนี้เพราะผู้ผลิตวรรณกรรมหรือกวีต่างก็เป็นผลิตผลของสังคม ปทัสถานของสังคมในยุคหนึ่ง ๆ ย่อมมีส่วนกำหนดความนึกคิดของกวี กวีจะสะท้อนภาพสังคมออกมาได้ถูกต้องตามความเป็นจริงมากน้อยเพียงไรย่อมขึ้นอยู่กับกลุ่มสังคมที่กวีสังกัดอยู่ กวีราชสำนักย่อมสะท้อนภาพสังคมราชสำนักได้ชัดเจน

กว่ากรีกกลุ่มอื่น เช่นเดียวกับกวีชาวบ้านหรือผู้ร้องเพลงพื้นบ้านก็ย่อมสะท้อนภาพสังคมชาวบ้านได้ถูกต้องตามความเป็นจริงมากที่สุด

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้าน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้านมีดังนี้

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติ วิวัฒนาการเพลงพื้นบ้าน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติ วิวัฒนาการเพลงพื้นบ้านมีดังนี้

วิบูลย์ ศรีคำจันทร์ (2536:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องวิเคราะห์ เพลงพวงมาลัย ในอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี และอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าเพลงพวงมาลัยมีที่มาจากการใช้ภาษาพูดของคนในชีวิตประจำวันนิยมเล่นกันมาตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบัน

พรรณราย คำโสภา (2542:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องเพลงพื้นบ้านกันตรึมของหมู่บ้านดงมัน จังหวัดสุรินทร์ พบว่าเพลงพื้นบ้านที่ใช้ประกอบการแสดงแต่เดิมมีจุดประสงค์เพื่อความสนุกสนานรื่นเริงของชาวบ้าน มีทำนองสั้น ๆ ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ต่อมามีการปรับปรุงพัฒนาให้มีรูปแบบมากขึ้น มีการแต่งกายตามประเพณีนิยมอย่างสวยงาม

พจนารถ แสงประดับ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของสร้อย เสียงเสนาะ ผลการศึกษาพบว่าเพลงบอกสร้อย เสียงเสนาะ เป็นชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช เกิดเมื่อปี พ.ศ.2468 เรียนหนังสือถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา แต่เรียนไม่จบเนื่องจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงเริ่มหัดเล่นเพลงบอกเมื่ออายุ 17 ปี ซึ่งเพลงบอกใช้ถ้อยคำที่กลมกลืนและเห็นภาพพจน์ เนื้อเรื่องมีความหลากหลาย แนวคิดที่ปรากฏมีผลต่อชีวิตและสังคมในสภาวะการณ์ต่างๆ ก่อให้เกิดอารมณ์และทัศนคติที่ดีขึ้น

สาคร พรหมนิน (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องวิเคราะห์วัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กของอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อหา 2 ประการ ได้แก่ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ การแต่งกายและอาหาร ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามสมัยนิยมแบบภาคใต้ทั่วไป และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี รักพวกพ้อง และยึดมั่นในจารีตประเพณี

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการแสดงเพลงพื้นบ้าน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการแสดงเพลงพื้นบ้านมีดังนี้

วาสนา หนองเพียน (2547:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเพลงอีแซว จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าองค์ประกอบการแสดงเพลงอีแซวมี 6 ประการ ได้แก่ ผู้แสดง การแต่งกาย เครื่องดนตรี บทร้อง ท่ารำ และลักษณะคำประพันธ์ ดังนี้ ผู้แสดงมี 2 ประเภท ได้แก่ พ่อเพลงแม่เพลงและลูกคู่ การแต่งกายของผู้แสดง พ่อเพลงในอดีตแต่งกายแบบธรรมดา คือ ใส่กางเกง สวมเสื้อม่อฮ่อมมีผ้าขาวม้าคาดเอว ไม่มีการแต่งหน้า แต่ในปัจจุบันพ่อเพลงมีการแต่งหน้า แต่งกายด้วยเสื้อคอกลมแขนสั้น มีลวดลายสวยงาม หรือลายดอกสีสด ๆ นุ่งโจงกระเบนทับเสื้อ มีผ้าขาวม้าคาดเอว แม่เพลงในอดีตใส่เสื้อคอกลมแขนกระบอก นุ่งผ้าถุงหรือโจงกระเบน แต่ในปัจจุบันเปลี่ยนมาสวมเสื้อลูกไม้ เสื้อคอกลม คอวี หรือคอปก แขนกระบอก ปลอยชายเสื้อทับผ้าโจงกระเบน คาดเข็มขัดตามฐานะ สวมเครื่องประดับ ไม่สวมรองเท้าปัจจุบันนำเครื่องดนตรีสมัยใหม่มาใช้ มีบทร้อง ได้แก่ บทไหว้ครู บทเกริ่น บทประ บทอวยพร และบทลา ท่ารำมี 2 ท่า คือ ท่ารำของพ่อเพลงแม่เพลง และท่ารำของลูกคู่ ลักษณะคำประพันธ์เป็นกลอนห้วนเดียว

5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในบทเพลงพื้นบ้าน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านมีดังนี้

วาสนา ต้นสารี (2532:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ลำตัด : การศึกษาเชิงวิเคราะห์” พบว่าด้านวิถีชีวิตกล่าวถึงความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ เรื่องพระเจ้า เรื่องโชชะตาราศี ด้านคำสอนคติเตือนใจ สอนเรื่องความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของโลก การดำเนินชีวิตของมนุษย์ การอยู่ร่วมกันในสังคม ด้านระบบครอบครัวทำให้เห็นถึงเรื่องความรัก การปฏิบัติของผู้หญิง ปัญหาครอบครัวและค่านิยมเกี่ยวกับความกตัญญูรู้คุณ การปฏิบัติตนของสตรี การครองเรือน เรื่องเพศและค่านิยมเกี่ยวกับความกตัญญูรู้คุณ การปฏิบัติตนของสตรี การครองเรือน เรื่องเพศและค่านิยมเรื่องของต่างชาติ

พัชรินทร์ คงคำสุริยา (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์บททำขวัญของชาวไทโซ่ง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทยโซ่งในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี มีความเชื่อเรื่องขวัญ และปฏิบัติพิธีทำขวัญให้กับคน สัตว์ และพืช พิธีทำขวัญให้กับคนยังนิยมปฏิบัติกันอยู่ ส่วนพิธีทำขวัญให้กับสัตว์เหลือเพียงพิธีทำขวัญควายก่อนฆ่าควายเพื่อให้เซนไหวต่อแดนในพิธีเสนเต้ง สำหรับพิธีทำขวัญให้กับพืชเลิกไปแล้ว ผู้ประกอบพิธีทำขวัญขึ้นอยู่กับลักษณะของพิธี คือถ้าเป็นพิธีทำขวัญที่สำคัญ เช่น พิธีเรียกขวัญหลง พิธีแบ่งขวัญ ผู้ประกอบพิธีจะเป็นหมอขวัญ ถ้าเป็นพิธีทำขวัญที่สำคัญ เช่น พิธีเสนผีเรียกขวัญ ผู้ประกอบพิธีจะเป็นพ่อมดหรือแม่มด และถ้าเป็นพิธีทำขวัญที่ต้องเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบพิธีเป็นเฉพาะ เช่น พิธีสู่

ขวัญเอียด ผู้ประกอบพิธีจะเป็นผู้รู้ พิธีบอกทางผีขวัญ ผู้ประกอบพิธีจะเป็นเชื้อย ผู้ประกอบพิธีทำขวัญเหล่านี้โดยมากเป็นผู้ชายสูงอายุ มีความรู้ในการประกอบพิธีทำขวัญจนเชี่ยวชาญ

ผลการศึกษาในด้านบททำขวัญ ผู้ศึกษารวบรวมได้ทั้งสิ้น 24 ลำนวน สามารถจำแนกตามโอกาสและวัตถุประสงค์ของการทำขวัญได้ 4 ประการ คือบททำขวัญในพิธีกรรมเปลี่ยนผ่าน บททำขวัญเกี่ยวกับการเจ็บป่วย บททำขวัญเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ และบททำขวัญเกี่ยวกับพิธีกรรม เช่นไหว้ สำหรับผลการศึกษาด้านเนื้อหาพบว่า บททำขวัญได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องขวัญ ความเชื่อเรื่องผีและแกน ความเชื่อเรื่องอำนาจของมด ให้เห็นค่านิยมในด้านความเคารพผู้ใหญ่ ด้านความรักใคร่ปรองดองของสมาชิกในครอบครัว ด้านความมีชื่อเสียง ด้านความมีสุขภาพอนามัยที่ดี ด้านความมั่งมี ด้านความสุขสบาย และยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีความเป็นอยู่ที่ไม่ซับซ้อน มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อาชีพโดยทั่วไปที่ปรากฏในบททำขวัญเป็นอาชีพเกษตรกรรม

ผลการศึกษาด้านบทบาทหน้าที่ของพิธีทำขวัญพบว่า พิธีทำขวัญมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนไทโซ่ง 5 ประการ คือบทบาทหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการทางจิตใจ บทบาทหน้าที่ในการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน บทบาทหน้าที่ในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม บทบาทหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรมของชุมชน และบทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษแก่ชุมชน

จิราภรณ์ วรรณะบุรณ์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทหน้าที่ของเพลงอีแซวที่มีต่อเยาวชนในโรงเรียนวัดพังม่วง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี”

ผลการวิจัยบทบาทหน้าที่ของเพลงอีแซวที่มีต่อเยาวชนในโรงเรียนวัดพังม่วง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประการ คือ

บทบาทหน้าที่ในการให้ความบันเทิงพบว่าเพลงอีแซวได้ให้ความบันเทิงแก่เยาวชนในโรงเรียนวัดพังม่วง 3 ด้าน คือ ด้านการใช้ภาษา เยาวชนเข้าใจและรู้สึกสนุกสนาน การใช้คำที่ปรากฏในบทเพลงอีแซว ซึ่งมีการใช้คำง่าย คำภาษาต่างประเทศ คำอุทาน และคำสังวาสรวมถึงการที่เยาวชนสามารถนำคำไปใช้แต่งเพลงอีแซวได้อย่างเหมาะสม ด้านมุขตลก ด้านการใช้น้ำเสียง ในการถ่ายทอดเพลงอีแซวของศิลปินพื้นบ้านให้แก่เยาวชน ศิลปินพื้นบ้านจะสาธิตการใช้น้ำเสียงในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเป็นแบบอย่างในการแสดง เช่น น้ำเสียงล้อเลียน เสียงดสี ประชดประชัน เยาวชนจะรู้สึกสนุกสนานในฐานะเป็นผู้ชม และในเวลาที่เยาวชนแสดงเพลงอีแซว เยาวชนสามารถใช้ น้ำเสียงในการร้องเพลงได้ตอบอย่างสมจริงสมจัง เพื่อผู้ชมจะได้มีอารมณ์ร่วมในการชมการแสดง เพลงอีแซว และด้านการให้ผู้ชมมีส่วนร่วม ในการแสดงเพลงอีแซวของเยาวชนจะมีบทร้องที่ท้าทายขอความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้เยาวชนรู้สึกมั่นใจและเกิดความสนุกสนานในการแสดงเพลงอีแซวร่วมกับผู้ชม

บทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษาพบว่า เพลงอีแซวให้การศึกษาแก่เยาวชนในโรงเรียนวัดพังม่วง ทั้งการให้การศึกษาทางตรง และการให้การศึกษาทางอ้อม การให้การศึกษาทางตรงเกิดจากการที่เยาวชนได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และตำนานของท้องถิ่น ประวัติบุคคลที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสุพรรณบุรีทั้งในวงการเมืองและวงการดนตรี ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและโบราณสถานที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสุพรรณบุรี ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองดี และการได้รับความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นส่งผลให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ส่วนการให้การศึกษาทางอ้อมเกิดจากการที่เยาวชนได้รับแนวคิดที่สอดแทรกมาในเพลงอีแซว ได้แก่ แนวคิดในเรื่องของความรักชาติ และแนวคิดในเรื่องของความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ส่งผลให้เยาวชนเกิดความสำนึกในบุญคุณของบรรพชนที่ได้เสียสละชีวิตปกป้องแผ่นดินไทยไว้ให้กับลูกหลานชาวไทย ตลอดจนสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณของพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นร่มโพธิ์ทองของพสกนิกรชาวไทยให้ได้อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทยอย่างร่มเย็นเป็นสุขตลอดมา

บทบาทหน้าที่ในการรักษาแบบแผนของสังคมพบว่า เพลงอีแซวมีบทบาทสำคัญในการรักษาแบบแผนและควบคุมสังคม ส่งผลให้เยาวชนเห็นความสำคัญต่อการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนค่านิยมอันดีงามของสังคมในเรื่องการกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ การรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน และการวางตัวในที่สาธารณะ หลีกเลียงพฤติกรรมที่ไม่ได้รับการยอมรับในสังคม ในด้านการจรรโลงสถาบันสังคมส่งผลให้เยาวชนเกิดความรู้สึกเชื่อมั่น ศรัทธา และเทิดทูนต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันชาติ และสถาบันศาสนา ส่วนบทบาทในการจรรโลงวัฒนธรรมท้องถิ่นส่งผลให้เยาวชนเกิดความกระตือรือร้นในอันที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนให้คงอยู่ และเกิดความภาคภูมิใจในการเป็นผู้สืบสานวัฒนธรรมที่ดีงามในท้องถิ่นให้แก่คนรุ่นหลังต่อไป

ส่วนบทบาทหน้าที่ในการสร้างความสามัคคีของชุมชนพบว่า เพลงอีแซวมีบทบาทในการปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่เยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความสามัคคีจะเห็นได้จากเยาวชนในโรงเรียนวัดพังม่วงได้ให้ความร่วมมือกันอย่างกระตือรือร้น ในการจัดกิจกรรมทุกอย่างของโรงเรียนและของจังหวัด อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่กว้างขึ้นและประเทศชาติต่อไป

สาตี แก้วบุญส่ง (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิถีชีวิตชาวทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก”

ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลเพลงกล่อมเด็กทั้ง 240 บทได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตชาวทะเลน้อยในด้านต่าง ๆ ตามความมุ่งหมายของการศึกษา กล่าวคือ ด้านความเป็นอยู่ พบว่าชาวทะเลน้อย มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ดำรงชีวิตโดยพึ่งพาธรรมชาติ ด้านครอบครัวพบว่าทุกคนในครอบครัวแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ ด้านการประกอบอาชีพ พบว่าอาชีพหลักคืออาชีพเกษตรกรรม

รองลงมา คืออาชีพค้าขายและอาชีพรับราชการ ด้านประเพณี พบว่ามีการยึดถือประเพณีเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอย่างเคร่งครัด ด้านค่านิยม พบว่า ชาวทะเลน้อยให้ความเชื่อถือต่อคนที่ผ่านการอุปสมบทในพุทธศาสนา เคารพยกย่องข้าราชการ นิยมคนที่มีความกตัญญูกตเวที นิยมสตรีที่ผิวขาว รูปร่างบอบบาง มีความรู้ความสามารถทางการบ้านการเรือน เย็บปักถักร้อย และทอผ้าเป็น นิยมบุรุษที่มีความรู้มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว และไม่ลุ่มหลงอบายมุข ด้านความเชื่อ พบว่ามีความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องพุทธานุภาพ และความเชื่อใน คำสอนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ชาวทะเลน้อยยังมีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์และโหราศาสตร์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิวัฒนาการและบทบาทของการละเล่นผีฟุ้งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บทที่ 3

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา

การศึกษาการละเล่นผีฟุ้งได้มีประโยชน์หลายประการ ช่วยสะท้อนให้เห็นภาพเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และบุคคลสำคัญของท้องถิ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องทราบถึงประวัติและลักษณะสำคัญของท้องถิ่น เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาการละเล่นผีฟุ้งได้ในท้องถิ่นดังกล่าว

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่แคบที่สุดของประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดเพชรบุรี มีประวัติความเป็นมายาวนาน

1. ประวัติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองประวัติศาสตร์ เป็นจังหวัดเก่าแก่แห่งหนึ่ง จากการขุดค้นพบซากโบราณคดีมีผู้ค้นพบเครื่องมือสมัยหินกลาง หรือที่เรียกว่า เครื่องมือหินกะเทาะที่เขื่อนเพชร อำเภอปราณบุรี แสดงให้เห็นว่าเมื่อประมาณ 10,000-50,000 ปีมาแล้ว เคยมีการตั้งชุมชนบริเวณนี้ นอกจากนี้ยังมีการค้นพบเครื่องมือสมัยหินใหม่ คือ หินทุบผ่าเปลือกไม้ที่อำเภอทับสะแก (ณัฐยา ราทิกุลกรลักษณ์. 2546 : 19)

ในอดีตประจวบคีรีขันธ์มีหลักฐานบันทึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ยาวนาน จนกระทั่งถึงสมัยอยุธยา ซึ่งสมเด็จพระเจ้าอู่ทอง ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี บรรดาเมืองต่าง ๆ ในบริเวณเมืองประจวบคีรีขันธ์ ก็ได้รวมอยู่ในการปกครองของกรุงศรีอยุธยา

พ.ศ. 2133 สมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมสมเด็จพระเอกาทศรถมาประทับที่เมืองเพชรบุรี จากนั้นได้เสด็จทางชลมารคถึงบริเวณตำบลสามร้อยยอด โปรดให้สร้างพระตำหนักที่ริมทะเล และประทับอยู่ 14 วัน

พ.ศ. 2246 สมเด็จพระเจ้าเสือเสด็จประพาสเมืองเพชรบุรี และได้เสด็จทางชลมารคมาประทับที่พระตำหนักสามร้อยยอดเป็นเวลา 15 วัน

พ.ศ. 2290 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เจ้าเมืองกุยบุรีได้มีใบบอกมายังกรุงศรีอยุธยาว่า พบทองคำที่ตำบลบางสะพาน แขวงเมืองกุยบุรี พระองค์จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ไพร่พลไปขุดและร่อนทองคำได้ทองคำมา 90 ชั่งเศษ

พ.ศ. 2307 กองทัพพม่าได้ถือโอกาสเข้าตีหัวเมืองปักษ์ใต้หลายเมือง รวมทั้งเมืองกำเนดินพคุณ เมืองคลองวาฬ เมืองกุย และเมืองปราณ จนกระทั่งถึงเมืองเพชรบุรี แต่ถูกกองทัพพระยาพิพัฒน์โกษา กับ พระยาตากสินสกัดไว้ จึงถอยกลับไปเมืองทวายทางด่านสิงขร

พ.ศ. 2310 เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าแล้ว เมืองต่าง ๆ ในบริเวณนี้กลายเป็นเมืองร้างไปชั่วระยะหนึ่ง เนื่องจากผู้คนพากันหลบหนีกองทัพพม่าที่เข้ามาปล้น โดยผ่านเข้ามาตามช่องทาง ที่มีอยู่หลายช่องทาง โดยเฉพาะช่องด่านสิงขร

พ.ศ. 2317 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มีรับสั่งให้เจ้าเมืองกุยและเจ้าเมืองคลองวาฬทำลายแหล่งน้ำกินน้ำใช้ ตามระยะทางที่จะขึ้นมายังเมืองเพชรบุรีทุกแห่ง ต่อมากองทัพพม่าตีได้บ้านทับสะแก และเผาเมืองกำเนดินพคุณ

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระองค์มีพระราชดำริที่จะแบ่งหัวเมืองปักษ์ใต้ฝั่งตะวันตก ซึ่งเดิมขึ้นกับกรมท่าจำนวน 19 หัวเมือง และจากมณฑลไทยอีก 1 หัวเมือง รวมเป็น 20 หัวเมือง ให้ไปขึ้นกับพระยากลาโหม ซึ่งมีเมืองคลองวาฬ เมืองกุยบุรีและเมืองปราณรวมอยู่ด้วย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเมืองบางนางรม ที่บริเวณปากคลองบางนางรม แต่เนื่องจากพื้นที่ไม่เหมาะสมที่จะทำเกษตรกรรม เจ้าเมืองจึงย้ายที่ว่าการเมืองไปตั้งอยู่ที่เมืองกุยบุรี ซึ่งเป็นเมืองเก่าและมีความอุดมสมบูรณ์

พ.ศ. 2398 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้รวมเมืองบางนางรม เมืองกุยบุรี และเมืองคลองวาฬเข้าด้วยกัน แล้วพระราชทานนามว่า เมืองประจวบคีรีขันธ์

พ.ศ. 2407 มีการเจรจาระหว่างผู้แทนรัฐบาลไทยกับผู้แทนรัฐบาลอังกฤษ เกี่ยวกับการปักปันดินแดนระหว่างไทยกับพม่า ส่งผลให้แผนที่ประเทศไทยบริเวณเมืองประจวบคีรีขันธ์ มีลักษณะคอดกิ่วเป็นพื้นที่แคบที่สุดของประเทศ

พ.ศ. 2411 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าอยู่หัว ทรงคำนวณได้ว่าวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2411 จะเกิดสุริยุปราคาเต็มดวง สามารถเห็นได้ชัดเจนที่ตำบลหัวากอ แขวงเมืองประจวบคีรีขันธ์

พ.ศ. 2437 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้จัดการปกครองส่วนภูมิภาคแบบเทศาภิบาลทรงพิจารณาเห็นว่า เมืองประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองเล็ก จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยุบเมืองลงเป็นอำเภอประจวบคีรีขันธ์ ขึ้นอยู่กับเมืองเพชรบุรี

พ.ศ. 2411 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายที่ว่าการอำเภอเมืองกุยมาตั้งที่อำเภอเก่าหลัก คือ อำเภอประจวบฯ ในปัจจุบัน

พ.ศ. 2449 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายที่ว่าการอำเภอเมือง อำเภอปราณบุรี (ขึ้นอยู่กับเมืองเพชรบุรี) และเมืองกำเนิดนพคุณ (ขึ้นกับเมืองชุมพร) แล้วตั้งขึ้นเป็นเมืองปราณบุรี เพื่อรักษาชื่อเมืองปราณ โดยให้ขึ้นกับมณฑลราชบุรี

พ.ศ. 2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริว่า การมีชื่อเมืองปราณบุรีอยู่สองแห่ง อาจทำให้เกิดความสับสน จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนนามเมืองปราณบุรีที่ตำบลเกาะหลัก เป็นเมืองประจวบคีรีขันธ์ตามเดิม ส่วนเมืองปราณที่ปากน้ำปราณ ยังคงเรียกว่าเมืองปราณเช่นเดิม

พ.ศ. 2476 มีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคขึ้นใหม่ เมืองประจวบฯ ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัด ประกอบด้วยอำเภอเมือง อำเภอปราณบุรี อำเภอบางสะพาน อำเภอหัวหิน อำเภอทับสะแก อำเภอกุยบุรี และกิ่งอำเภอบางสะพานน้อย

พ.ศ. 2484 เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา กองทัพญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกที่บริเวณอ่าวประจวบฯ และอ่าวมะนาว เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม เข้ายึดจังหวัดประจวบฯ เป็นเส้นทางลำเลียงอาวุธไปยังประเทศพม่าทางด่านสิงขร

ในวันที่ 8 ธันวาคม ของทุกปี หน่วยราชการทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน จะประกอบพิธีวางพวงมาลาเพื่อน้อมระลึกถึงด้วยวิญญาณของผู้ที่เสียสละ และชีวิตเพื่อปกป้องผืนแผ่นดินไทย

2. ที่ตั้งและอาณาเขต

2.1 ที่ตั้ง

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดหนึ่งใน 25 จังหวัดภาคกลางของประเทศไทยอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 12 องศา 31 ลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 99 องศา ลิปดาตะวันออกกับ 100 องศา ลิปดาตะวันออก ความยาวจากทิศเหนือจรดทิศใต้ประมาณ 212 กิโลเมตร และชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 224.8 กิโลเมตร มีส่วนแคบที่สุดของประเทศอยู่ในเขตตำบลคลองวาฬ อำเภอเมือง จากอ่าวไทยถึงเขตแดนพม่าประมาณ 12 กิโลเมตร ระยะทางจากกรุงเทพฯ ตามทางหลวงแผ่นดินสายเอเชียหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ประมาณ 323 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 4 ชั่วโมงเศษ และตามเส้นทางรถไฟสายใต้ประมาณ 318 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 6 ชั่วโมง

2.2 อาณาเขต

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ประมาณ 6,300 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	จรดเขตอำเภอชะอำ และอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันออก	จรดอ่าวไทย

ทศได้

จรดเขตอำเภอปะทิว และอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

ทิศตะวันตก

จรดประเทศพม่า

3. ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพทั่วไปมีความลาดเอียง จากด้านทิศตะวันตกซึ่งเป็นแนวทางเทือกเขาตะนาวศรีไปทางด้านทิศตะวันออก ซึ่งเป็นอ่าวไทยตลอดแนวเขตจังหวัด มีเทือกเขาและภูเขาอยู่ตามบริเวณชายฝั่งทะเลและพื้นที่ตอนกลางของจังหวัด เทือกเขาที่สำคัญได้แก่ เทือกเขาสามร้อยยอด มีความสูงเฉลี่ยของเทือกเขาทางด้านทิศตะวันออก ประมาณ 750 เมตร จากระดับน้ำทะเล ยอดสูงสุด 1,215 เมตร ต่ำสุด 306 เมตร จากระดับน้ำทะเล

4. ประชากร

จากการสำรวจของที่ทำการปกครองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ วันที่ 31 พฤษภาคม 2548 พบว่า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 479,688 คน แบ่งเป็นชาย 241,289 คน หญิง 238,409 คน

5. การปกครอง

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์แบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ ดังนี้

- 5.1 อำเภอเมือง
- 5.2 อำเภอกุยบุรี
- 5.3 อำเภอทับสะแก
- 5.4 อำเภอปรางค์บุรี
- 5.5 อำเภอบางสะพาน
- 5.6 อำเภอบางสะพานน้อย
- 5.7 อำเภอหัวหิน

และกิ่งอำเภอสามร้อยยอด

6. การคมนาคม

6.1 การคมนาคมเพื่อเข้าถึงจังหวัด

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 280 กิโลเมตร มีเส้นทาง การคมนาคมทางรถยนต์และทางรถไฟ ดังนี้

6.1.1 ทางรถยนต์ เส้นทางจากกรุงเทพฯ ไปประจวบคีรีขันธ์มี 2 เส้นทาง คือ

1. ใช้ถนนสายธนบุรี-ปากท่อ (ทางหลวงหมายเลข 35) ผ่านสมุทรสาคร สมุทรสงคราม แล้วเลี้ยวซ้ายเข้าถนนเพชรเกษม (ทางหลวงหมายเลข 4) ผ่านจังหวัดเพชรบุรีแล้ว เข้าสู่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมระยะทางประมาณ 280 กิโลเมตร

2. ใช้ถนนเพชรเกษม ผ่านพุทธมณฑล นครปฐม ราชบุรี เพชรบุรีแล้วเข้าสู่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมระยะทางประมาณ 320 กิโลเมตร

6.1.2 ทางรถไฟ การเดินทางโดยรถไฟสามารถใช้บริการขบวนรถไฟ ซึ่งมีทั้งขบวน ธรรมดา รถเร็ว และรถด่วนพิเศษ

6.2 การคมนาคมภายในจังหวัด

เส้นทางคมนาคมทางรถยนต์ภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระยะทางจากอำเภอ เมืองไปยังอำเภออื่นๆ มีดังนี้

1. ประจวบคีรีขันธ์ – อำเภอกุยบุรี	ระยะทาง	30	กิโลเมตร
2. ประจวบคีรีขันธ์ – อำเภอทับสะแก	ระยะทาง	42	กิโลเมตร
3. ประจวบคีรีขันธ์ – กิ่งอำเภอสามร้อยยอด	ระยะทาง	45	กิโลเมตร
4. ประจวบคีรีขันธ์ – อำเภอปราณบุรี	ระยะทาง	57	กิโลเมตร
5. ประจวบคีรีขันธ์ – อำเภอบางสะพาน	ระยะทาง	75	กิโลเมตร
6. ประจวบคีรีขันธ์ – อำเภอหัวหิน	ระยะทาง	90	กิโลเมตร
7. ประจวบคีรีขันธ์ – อำเภอบางสะพานน้อย	ระยะทาง	112	กิโลเมตร

7. เศรษฐกิจ

7.1 การประกอบอาชีพ

ประชากรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำสวน ปลูกมะพร้าว สับปะรด อ้อย ข้าวโพด มันแกว ถั่วเหลือง และประมง และประมาณร้อยละ 10 ประกอบอาชีพรับราชการ และประมาณร้อยละ 20 ที่ประกอบอาชีพทางการค้าและบริการ

7.2 ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ ป่าไม้ แร่ดินบุก วุลแฟรม ฟลูออไรต์ แร่ควอร์ตซ์ แร่ธาตุทองคำ “ทองบางสะพาน” ซึ่งเป็นทองคำบริสุทธิ์และมีคุณภาพดี โดยพบที่อำเภอบางสะพาน

ทางด้านป่าไม้ ประจวบคีรีขันธ์มีพื้นที่ป่าไม้อยู่ประมาณ 30 ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งแรกของประเทศไทย

7.3 การท่องเที่ยว

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีสถานที่ท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เช่น ชายหาดหัวหิน สวนสนประดิพัทธ์ เขาตะเกียบ เขาเต่า น้ำตกป่าละอู สนามกอล์ฟหัวหิน อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด เขาแดง ถ้ำพระยานคร หาดแหลมศาลา ถ้ำไทร ถ้ำแก้ว หาดสามพระยา วัดเขาถ้ำคันกระได อ่าวประจวบคีรีขันธ์ เขาช่องกระจก อ่าวมะนาว อุทยานเขาหินเหิน หว้ากอ อุทยานแห่งชาติน้ำตกห้วยยาง อุทยานแห่งชาติหาดวนกร อ่าวแม่รำพึง อ่าวบ่อทองหลาง เกาะลันตา อ่าวเขาม้าร้อง เกาะทะลุ เกาะสังข์ และเกาะสิงห์ เป็นต้น

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอหัวหิน

1. ประวัติอำเภอหัวหิน

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พ.ศ.2377 หัวหินยังคงเป็นป่าอยู่ ไม่มีประชาชนอาศัยอยู่เลย และต่อมาได้มีประชาชนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่ตำบลบางจานและตำบลบางแก้ว จังหวัดเพชรบุรี ได้อพยพครอบครัวมาตั้งชุมชนสมอเรียง (ประสงค์ จุงวงศ์. 2540 : 8) คำว่า “หัวหิน” มาจากคำว่า “สมอ” มาจากคำว่า “ถมอ” เป็นภาษาขอม แปลว่า หิน “สมอเรียง” คือหินเรียงกัน แล้วก็กลายมาเป็นคำว่า “หัวหิน”

ในอดีตหัวหินปกครองกันเองโดยในหมู่บ้านแบบสามัคคีธรรม คือ ยกให้ผู้ที่มีความรู้และความรู้ภูมิปัญญาเล่าเรียนมาก เป็นพ่อบ้านหรือเป็นนายบ้าน สกุลใหญ่ที่สุดในตำบลหัวหิน คือ นายทอง และนางทองอยู่และนายวัดและนางแก้ว บุรุษและสตรีคณิกาที่ได้เป็นบรรพชนต้นตระกูลต่าง ๆ เช่น กระแสสินธุ์ เทียมทัต วัดขนาด ชูตระกูล สาธุการ และจุงวงศ์ ที่สืบเชื้อสายมาถึงปัจจุบัน

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชบัญญัติการปกครองแต่งตั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้าน กำหนดคนแรกของหัวหินชื่อโต เป็นชาวบางแก้ว ผู้ใหญ่บ้านชื่อกล้า เป็นชาวบางจาน และอีกคนหนึ่งชื่อเขียว ต่อมาในปี พ.ศ.2454 นายพลอย กระแสสินธุ์ เป็นกำนันคนที่ 2 ของตำบลหัวหิน และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้เป็นขุนศรีเสลาคาม

ในปี พ.ศ.2470 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จมาวางศิลาฤกษ์ พระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวล และเสด็จพระราชดำเนินมาประทับมิได้ขาด

พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระกำแพงเพชรอัครโยธิน พระองค์ทรงนำความเจริญมาสู่หัวหิน เช่น สนามกอล์ฟ โรงแรมรถไฟ ตลาดจั๊กไชย และสถาปนาทุ่งห้วยเมืองชายทะเล

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี พ.ศ.2475 แล้ว รัฐบาลมีนโยบายที่จะจัดตั้ง ระบบการปกครองท้องถิ่น คือ ระบบเทศบาล และได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2480 และปี พ.ศ.2492 กิ่งอำเภอหัวหินยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (เทศบาลเมืองหัวหิน. 2548 : 5) เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2547 ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ซึ่งอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2546 เปลี่ยนแปลงฐานะจากเทศบาลตำบลหัวหินเป็นเทศบาลเมืองหัวหิน

2. ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอหัวหินตั้งอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ห่างจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 92 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 185 กิโลเมตร (ที่ว่าการอำเภอหัวหิน 2548 : 2) อำเภอหัวหินมีพื้นที่ทั้งสิ้น 911 ตารางกิโลเมตร โดยแยกเป็นพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลหัวหิน 86.36 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลหนองพลับ 12.98 ตารางกิโลเมตร และนอกเขตเทศบาล 839 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอชะอำ อำเภอท่ายาง และ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	เทือกเขาตะนาวศรี เขตแดนประเทศสาธารณรัฐ สังคมนิยมเมียนมาร์

3. ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบส่วนใหญ่ และบางส่วนพื้นที่ลาดชันสลับกันไปบริเวณที่อยู่ใกล้เทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งมีภูเขาลาดชันและมีเทือกเขาและมีแม่น้ำ 1 แห่ง คือ แม่น้ำปราณบุรีเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสายเล็ก ๆ ที่ไหลผ่านให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ในการอุปโภคและบริโภค

4. ประชากร

อำเภอหัวหินมีประชากรทั้งสิ้น 81,796 คน มีดังนี้

4.1 ประชากรในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน	จำนวน	45,874 คน
4.2 ประชากรในเขตเทศบาลตำบลหนองพลับ	จำนวน	3,583 คน
4.3 ประชากรนอกเขตเทศบาล	จำนวน	32,339 คน

5. การปกครอง

การปกครองท้องถิ่นของอำเภอหัวหิน แบ่งออกเป็น 5 ตำบล มีองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 แห่ง ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลทับใต้
2. องค์การบริหารส่วนตำบลหินเหล็กไฟ
3. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลับ
4. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสัตว์ใหญ่
5. องค์การบริหารส่วนตำบลบึงนคร

และมีเทศบาลจำนวน 2 แห่ง คือ

1. เทศบาลเมืองหัวหิน ประกอบด้วย 2 ตำบล ดังนี้
 - 1.1 ตำบลหัวหิน
 - 1.2 ตำบลหนองแก
2. เทศบาลตำบลหนองพลับ

6. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอและจังหวัด รวมทั้งการคมนาคมภายในตำบลและหมู่บ้านมีรายละเอียด ดังนี้

1. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 4
2. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 4 (แนวใหม่)
3. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ปข.2006
4. ทางหลวงชนบท หมายเลข ปข.2007

สำหรับเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างตำบลและหมู่บ้าน เป็นสภาพถนนลูกรัง จำนวน

7. การประกอบอาชีพ

ประชากรในอำเภอหัวหินมีการประกอบอาชีพ ดังนี้

7.1 การเกษตรกรรม

อำเภอหัวหินมีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 294,960 ไร่ ครอบคลุมเกษตร จำนวน 15,868 ครอบครัวยุทธศาสตร์การผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ ได้แก่ สับปะรด อ้อย ข้าวโพด ฝรั่ง ถั่วเหลือง และมันแกว

7.2 การปศุสัตว์

อำเภอหัวหินมีเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ จำนวน 3,574 ครัวเรือน มีการเลี้ยงสัตว์ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ สุกร โคเนื้อ แพะ แกะ ช้าง ม้า กระบือ และกวาง

7.3 การอุตสาหกรรม

อำเภอหัวหินมีโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตดำเนินการและการประกอบการ จำนวน 6 แห่ง และตำบลหนองพลับ 1 แห่ง

7.4 การพาณิชย์ มีดังนี้

7.4.1 มีสถานที่บริการน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดใหญ่ จำนวน 6 แห่ง

7.4.2 มีธนาคาร จำนวน 12 แห่ง

7.4.3 มีสหกรณ์ จำนวน 4 แห่ง

7.5 การบริการ

7.5.1 โรงแรม จำนวน 93 แห่ง แบ่งเป็น

1. โรงแรมที่ได้อนุญาตโดยถูกต้อง จำนวน 31 แห่ง
2. โรงแรมที่อยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน 62 แห่ง

7.5.2 สถานบริการ จำนวน 27 แห่ง แบ่งเป็น

1. สถานบริการตามมาตรา 3 (1) จำนวน 3 แห่ง
2. สถานบริการตามมาตรา 3 (4) จำนวน 23 แห่ง
3. สถานบริการตามมาตรา 3 (5) จำนวน 1 แห่ง

7.6 การท่องเที่ยว

อำเภอหัวหินมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ หาดหัวหิน วัดห้วยมงคล น้ำตกป่าละอู น้ำตกแพรงตะคร้อ หาดทรายน้อย หาดสวนสน จุดชมวิวยะเขวาทันเหล็กไฟ สนามกอล์ฟ หลวงหัวหิน ชานชาลาสถานีรถไฟหัวหิน เขาคะเทียม เขาไกรลาส เขาเต่า ถ้ำไก่หล่น ถ้ำดาว ถ้ำลับแล เกาะเต่า เกาะสิงโต เกาะขี้เหล็ก และหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงโครงการพระราชดำริสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับตำบลหัวหิน

1. ประวัติตำบลหัวหิน

ตำบลหัวหินเป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านชายทะเลแห่งหนึ่งของอำเภอสยาม แต่เดิมแล้วฐานะของหมู่บ้านเป็นแค่กิ่งอำเภอ ขึ้นกับอำเภอ ปรามบุรี ที่ชาวบ้านสมัยนั้นเรียกว่า “เมืองปราม” (แต่ในปัจจุบันนี้ยกฐานะเป็นอำเภอหัวหิน นายอำเภอเป็นชั้นพิเศษระดับ ที่ 9) จากสภาพบ้านชายทะเล มาจัดเป็นรูปการปกครองแบบเทศบาลตามกฎหมายใหม่ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2480 และดังที่ ประสงค์ จุงวงศ์ (2540 : 3) ได้กล่าวถึงอาชีพส่วนใหญ่ของชาวหัวหินดั้งเดิม คือ ประมง ไร่ ปลูกผลไม้ ตักเบ็ด วางเบ็ดราว ลอยอวน และทำไร่ ตำบลหัวหินที่ชายหาดที่สวยงามมากมีก้อนหินที่วางกันสลับซับซ้อนกัน บางก้อนเป็นหินก้อนใหญ่มาตั้งซ้อนกันอยู่เรียงราย มีหาดทรายขาวสะอาด และเป็นแหล่งตากอากาศแห่งแรกของประเทศไทย

ในปัจจุบันตำบลหัวหินจัดได้ว่าเป็นเมืองเศรษฐกิจที่เลิศแห่งหนึ่งของประเทศไทย รวมทั้งการประมงขนส่งทางธุรกิจต่าง ๆ จากภาคกลางมารวมตัวกันอยู่หัวหินก่อนที่จะส่งต่อไปภาคใต้หรือส่งขึ้นไปกรุงเทพฯ มีสิ่งก่อสร้างสำหรับบ้านพัก โรงแรมหรือคอนโดมิเนียมที่หลากหลายรูปแบบ หัวหินวันนี้ยังมีมนต์ขลัง สำหรับการท่องเที่ยวและการพักผ่อนตากอากาศอย่างรู้คุณค่า

จากคำบอกเล่าของ นายปัญญา เทียมทัต อายุ 73 ปี (ปัญญา เทียมทัต. 2548 : สัมภาษณ์) เชื่อว่าตำบลหัวหินเป็นชุมชนโบราณ ซึ่งสอดคล้องกับคำบอกเล่าของ นางจรัส นามเดช อายุ 65 ปี (จรัส นามเดช. 2548 : สัมภาษณ์) นับว่าตำบลหัวหินเมืองตากอากาศสำหรับเจ้านายและขุนนางในอดีตเลขที่บ้านยังไม่ได้ับการจัดการให้เป็นระบบ จึงใช้ชื่อบ้านแทนเลขที่บ้าน เพื่อความสะดวกในการติดต่อ เช่น บ้านพิชัยญาติ บ้านแสนสราญ บ้านประเสริฐ บ้านรวมสุข บ้านใจชื่น บ้านสายนั้ดดา และบ้านสามสุข

จากคำบอกเล่าของ นางละม้าย สดแสงจันทร์ อายุ 82 ปี (ละม้าย สดแสงจันทร์. 2548 : สัมภาษณ์) เชื่อว่าตำบลหัวหินเป็นชุมชนที่ตั้งมานานกว่า 100 ปี และเป็นเมืองตากอากาศที่รู้จักกันดีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

2. ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลหัวหินอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอปรามบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ทะเลอ่าวไทย
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลทับใต้และตำบลหินเหล็กไฟ

3. ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ตำบลหัวหินเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทิศตะวันตกเป็นภูเขา พื้นที่ลาดเอียงลงสู่ทะเลอ่าวไทย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง มีโรงแรม บ้านพัก ร้านอาหารและสถานประกอบการจำนวนมาก

4. ประชากร

จากการสำรวจจำนวนประชากรตามฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2548 พบว่า ตำบลหัวหินมีประชากรทั้งสิ้น 35,803 คน แยกเป็นชาย 16,924 คน หญิง 18,879 คน มีบ้านเรือน 19,032 หลังคาเรือน

5. การปกครอง

การปกครองของตำบลหัวหิน แบ่งเป็น 28 ชุมชน ดังนี้

1. ชุมชนบ่อฝ้าย
2. ชุมชนตะวันตก
3. ชุมชนวัดวังไกลกังวล
4. ชุมชนสมอโพรง
5. ชุมชนประชาร่วมจิตต์
6. ชุมชนเขาน้อย
7. ชุมชนฟ้าสีคราม
8. ชุมชนนาปู่กล้า
9. ชุมชนรวมสุข
10. ชุมชนประชาสามัคคี
11. ชุมชนพร้อมมิตรพัฒนา
12. ชุมชนทางรถไฟ
13. ชุมชนทุ่งยายชิง
14. ชุมชนศาลาร่วมใจ
15. ชุมชนตาลเดี่ยว

16. ชุมชนสวนลิง
17. ชุมชนเทพนิมิต
18. ชุมชนบ้านแอ่งน้ำ
19. ชุมชนแนบเคหาสน์
20. ชุมชนศาลเจ้าพ่อเสือ
21. ชุมชนสมอเรียง
22. ชุมชนชายทะเล
23. ชุมชนพุลสุข
24. ชุมชนเพชรสระสง
25. ชุมชนไรรุ่น
26. ชุมชนเขาพิทักษ์
27. ชุมชนกอล์ฟวิว
28. ชุมชนสนามกอล์ฟ

6. การคมนาคม

การคมนาคมเพื่อเข้าถึงตำบลหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ห่างจากกรุงเทพฯ 195 กิโลเมตร ดังนี้

- 6.1 รถยนต์ส่วนตัว ใช้ถนนเพชรเกษมผ่านจังหวัดเพชรบุรี ชะอำ เข้าเขตอำเภอหัวหิน
- 6.2 รถสองแถวหรือมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ค่ารถ 20 บาท
- 6.3 รถไฟ โดยลงที่สถานีหัวหิน

7. การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพของชาวตำบลหัวหินเป็นอาชีพเกษตรกรรม เศรษฐกิจของชาวตำบลหัวหินขึ้นอยู่กับการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ มีพาณิชยกรรม มีร้านค้า โรงแรม บ้านพักตากอากาศต่าง ๆ จำนวนมาก พบข้อมูลทางเศรษฐกิจของตำบลหัวหิน ดังนี้

- 7.1 อาชีพ
 - 7.1.1 อาชีพเกษตรกรรม 30%
 - 7.1.2 อาชีพประมง 25%
 - 7.1.3 อาชีพค้าขาย 25%
 - 7.1.4 อาชีพอื่น ๆ 20%

7.2 สถานประกอบการด้านพาณิชย์กรรม

7.2.1 สถานีบริการน้ำมัน	15	แห่ง
7.2.2 ตลาดสด	2	แห่ง
7.2.3 ศูนย์การค้า	1	แห่ง
7.2.4 บริษัท	523	แห่ง
7.2.5 ท่าเทียบเรือ	2	แห่ง
7.2.6 โรงฆ่าสัตว์	1	แห่ง
7.2.7 ร้านค้าทั่วไป	546	แห่ง
7.2.8 ห้างหุ้นส่วนจำกัด	485	แห่ง

7.3 สถานประกอบการด้านบริการ

โรงแรม / บ้านพัก / บังกะโล / คอนโดมิเนียม	108	แห่ง
---	-----	------

7.4 อุตสาหกรรม

- โรงงานอุตสาหกรรม	35	แห่ง
- แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม	334	คน

8. สถานที่ท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวในตำบลหัวหิน มีดังนี้

8.1 ชายหาดหัวหิน เป็นชายหาดที่สวยงาม มีหาดทรายที่ขาวละเอียด น้ำทะเลใสสะอาด โดยมีจุดลงทะเลจุดใหญ่ที่ถนนดำเนินเกษม

8.2 สวนหลวงราชินี เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจแห่งใหม่สามารถลงชายหาดได้

8.3 เขานินเหล็กไฟ เป็นภูเขาที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเขตเทศบาลติดกับสนามกอล์ฟหลวงหัวหิน เป็นจุดชมทัศนียภาพเมืองหัวหินที่สวยงาม มีพระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 7 พร้อมศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง

8.4 พลับพลาที่ประทับ สถานีรถไฟหัวหินเป็นหนึ่งในสถานีรถไฟที่เก่าแก่ที่สุด สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ คือ พลับพลาที่ประทับ และตัวสถานีที่มีสถาปัตยกรรมไทยที่สะดุดตาแตกต่างจากสถานีรถไฟทั่วไปในประเทศ พลับพลาที่ประทับได้ย้ายมาจากพระราชวังสนามจันทร์ในสมัยรัชกาลที่ 6

8.5 ตลาดโต้รุ่งหัวหิน มีอาหารจำหน่ายนานาชนิด และสินค้าพื้นเมืองต่าง ๆ ของที่ระลึกที่ผลิตจากเปลือกหอย ผ้าพิมพ์ ขนมหวาน ปลาหมึกแดดเดียว และผลิตภัณฑ์สับปะรด

9. ประเพณีท้องถิ่น

9.1 ประเพณีท้องถิ่นที่มีมาแต่ดั้งเดิม เช่น ประเพณีเกี่ยวกับตรุษ สารท ประเพณีก่อเจดีย์ทราย ประเพณีทำบุญทุ่ง ประเพณีส่งกบาลทางน้ำ

9.2 การละเล่นท้องถิ่นที่มีมาแต่ดั้งเดิม เช่น การเล่นลูกช่วง ขี่หลังโยนลูกช่วง ชักเย่อ สะบ้า มอญรำ มวยทะเล เข้าแม่ศรี หรือเข้าผีต่าง ๆ และการละเล่นผีฟ่งได้

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับตำบลหนองแก

1. ประวัติตำบลหนองแก

ตำบลหนองแกอยู่ห่างจากตัวเมืองหัวหิน โดยใช้ถนนเพชรเกษมไปจะพบสามแยกไปเขาตะเกียบและอำเภอบางสะพานบุรี มีเขาตะเกียบเป็นเขาที่ยื่นออกไปในทะเลและเขาเต่ามีชายหาดที่มีทิวทัศน์สวยงาม

จากคำบอกเล่าของ นางเสี่ยม ทองเหียง อายุ 80 ปี (เสี่ยม ทองเหียง. 2548 : สัมภาษณ์) กล่าวว่าตำบลหนองแกในอดีตเป็นหมู่บ้านชาวประมง ประชาชนมีอาชีพหลัก คือ หาปลาและทำไร่ เนื่องจากในอดีตบริเวณตำบลหนองแกมีปลาชุกชุมมาก ซึ่งสอดคล้องกับคำบอกเล่าของนางลำดวน ขาวนวล อายุ 75 ปี (ลำดวน ขาวนวล. 2548 : สัมภาษณ์) และคำบอกเล่าของนายสนั่น สุกลี อายุ 65 ปี (สนั่น สุกลี. 2548 : สัมภาษณ์)

2. ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลหนองแกห่างจากอำเภอบางสะพานบุรี 4 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	เทศบาลเมืองหัวหิน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอบางสะพานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลทับใต้

3. ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ตำบลหนองแกเป็นชุมชนเมืองที่กระจายกระจาย มีพื้นที่ว่างและพื้นที่เขตทหารการขยายตัวของเมืองมีลักษณะเป็นแนวยาวไปตามถนนเพชรเกษม มีสถานที่ท่องเที่ยว โรงแรมบ้านพัก ร้านอาหารที่เกี่ยวข้องท่องเที่ยวจำนวนมาก

4. ประชากร

จากการสำรวจจำนวนประชากรตามฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2548 พบว่า ตำบลหนองแก มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 10,834 เป็นชาย 5,781 คน เป็นหญิง 5,053 คน มีบ้านเรือน 6,715 หลังคาเรือน

5. การปกครอง

การปกครองของตำบลหนองแก แบ่งเป็น 6 ชุมชน ดังนี้

1. ชุมชนหนองแก
2. ชุมชนเขาตะเกียบ
3. ชุมชนหัวดอน
4. ชุมชนบ้านใหม่-หัวนา
5. ชุมชนเขาเต่า
6. ชุมชนหัวถนน

6. การคมนาคม

การคมนาคมเพื่อเข้าถึงตำบลหนองแกใช้ถนนเพชรเกษมที่ กม. 235 มีรถโดยสารจากตลาดหัวหิน ดังนี้

- 6.1 หัวหิน – บ้านตะเกียบ รถสองแถวสีเขียว
- 6.2 หัวหิน – ปราณบุรี รถบัสสีส้ม

7. การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพของชาวตำบลหนองแกเป็นอาชีพประมง และสภาพเศรษฐกิจส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับการท่องเที่ยว พบข้อมูลทางเศรษฐกิจของตำบลหนองแก ดังนี้

7.1 อาชีพ

- 7.1.1 อาชีพประมง 70%
- 7.1.2 อาชีพค้าขาย 25%
- 7.1.3 อาชีพอื่น ๆ 5%

7.2 สินค้าพื้นเมือง

- 7.2.1 ไม้ปัดฝุ่น
- 7.2.2 ตุ๊กตาเปลือกหอย
- 7.2.3 ดอกไม้ประดิษฐ์

7.2.4 ผ้าพื้นเมือง เช่น ผ้าบาติก ผ้าฝ้ายทอมือ

7.2.5 ผลิตภัณฑ์ปศุศรรายณ์

8. สถานที่ท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวในตำบลหนองแก มีดังนี้

8.1 หาดเขาตะเกียบ มีความยาวประมาณ 1.5 กิโลเมตร ทรายขาวละเอียด

8.2 เกาะสิงโต มีลักษณะคล้ายกับสิงโตนอนหมอบหันหน้าไปทางทิศเหนือ รอบ ๆ เกาะมีปลาชุกชุม สามารถเหมาเรือจากหมู่บ้านชาวประมงเขาตะเกียบไปตกปลาได้

8.3 สวนสนประดิพัทธ์ เป็นที่พักตากอากาศ ซึ่งอยู่ในความดูแลของศูนย์ทหารราบ ปรานบุรี มีที่พักบริการสำหรับนักท่องเที่ยว

8.4 หาดเขาเต่า มีความยาวประมาณ 2 กิโลเมตร เหมาะสำหรับไปพักผ่อน

8.5 โครงการพระราชดำริสวนป่าหาดทรายใหญ่ ชมธรรมชาติในโครงการพระราชดำริ ต้องเข้าชมเป็นหมู่คณะเท่านั้น และต้องขออนุญาตล่วงหน้า เนื่องจากเป็นเขตพระราชฐาน

ความรู้เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลการละเล่นผีฟุ้งได้จาก 4 ชุมชน จำนวน 20 คน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1. ชุมชนสมอเรียง ตำบลหัวหิน จำนวน 12 คน

1. นางแก้ว สิ้นธุรักษ์ อายุ 72 ปี อาชีพรับจ้าง สถานที่สัมภาษณ์ทำเทียบเรือประมงหัวหิน วันที่สัมภาษณ์ 30 เมษายน 2548 อยู่บ้านเลขที่ 46 ถนนชมลินธุ์ ชุมชนสมอเรียง ตำบล หัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. นางจรัส นามเดช. อายุ 65 ปี อาชีพ - สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนสมอเรียง วันที่สัมภาษณ์ 25 เมษายน 2548 อยู่บ้านเลขที่ 114/1 ถนนชมลินธุ์ ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. นางขวัญเรือน ชมลินธุ์จิระศักดิ์ อายุ 68 ปี อาชีพค้าขาย สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนสมอเรียง วันที่สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2548 อยู่บ้านเลขที่ 5/7 ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

4. นายบุญช่วย เฟื่องฟู อายุ 64 ปี อาชีพประมง สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนสมอเรียง วันที่สัมภาษณ์ 15 พฤศจิกายน 2548 อยู่บ้านเลขที่ 70 ถนนชมลินธุ์ ชุมชนสมอเรียง ตำบล หัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

5. นางจอก ศรีสวัสดิ์ อายุ 66 ปี อาชีพ - สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนสมอเรียง วันที่สัมภาษณ์ 16 ตุลาคม 2549 อยู่บ้านเลขที่ 80 ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

6. นายอดิศักดิ์ ทองงามตระกูล อายุ 62 ปี อาชีพ ค้าขาย สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนสมอเรียง วันที่สัมภาษณ์ 20 พฤษภาคม 2548 อยู่บ้านเลขที่ 44/8 ถนนแนบเคหาสน์ ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

7. นางประภา แสงสว่าง อายุ 60 ปี อาชีพประมง สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนสมอเรียง วันที่สัมภาษณ์ 14 เมษายน 2548 อยู่บ้านเลขที่ 76 ถนนชมลินธุ์ ชุมชนสมอเรียง ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

8. นางรำเพย น้อยสะอาด อายุ 62 ปี อาชีพ - สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนสมอเรียง วันที่สัมภาษณ์ 16 สิงหาคม 2549 อยู่บ้านเลขที่ 124/3 ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

9. นางละม้าย สุดแสงจันทร์ อายุ 75 ปี อาชีพค้าขาย - สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนสมอเรียง วันที่สัมภาษณ์ 23 เมษายน 2548 อยู่บ้านเลขที่ 48 ถนนชมลินธุ์ ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

10. นางลำพู กระแสสินธุ์ อายุ 76 ปี อาชีพ - สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนชายทะเล วันที่สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2549 อยู่บ้านเลขที่ 86 ถนนพูลสุข ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

11. นางสมนึก ชุ่มเชื้อ อายุ 72 ปี อาชีพ - สถานที่สัมภาษณ์ บ้านวิทยากร วันที่สัมภาษณ์ 16 กันยายน 2549 อยู่บ้านเลขที่ 20/109 ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2.ชุมชนชายทะเล ตำบลหัวหิน จำนวน 1 คน

1. นายปัญญา เทียมทั อายุ 72 ปี อาชีพ - สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนชายทะเล วันที่สัมภาษณ์ 17 เมษายน 2548 อยู่บ้านเลขที่ 72 ถนนนเรศดำริห์ ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3.ชุมชนประชาสามัคคี ตำบลหัวหิน จำนวน 4 คน

1. นายประสิทธิ์ สุดแสงจันทร์ อายุ 54 ปี อาชีพค้าขาย สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนประชาสามัคคี วันที่สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2548 อยู่บ้านเลขที่ 28/67 ถนนหนองพลับ-ป่าละอู ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. นางสุทิน สุดแสงจันทร์ อายุ 52 ปี อาชีพค้าขาย สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนประชาสามัคคี วันที่สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2548 อยู่บ้านเลขที่ 28/67 ถนนหนองพลับ-ป่าละอู ตำบล หัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. นายเสมียน อยู่เจริญ อายุ 62 ปี อาชีพรับจ้าง สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนประชาสามัคคี วันที่สัมภาษณ์ 19 เมษายน 2549 อยู่บ้านเลขที่ 12/36 ถนนประชาสามัคคี ตำบล หัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

4. นายโอภาส ผาติกุล อายุ 61 ปี อาชีพค้าขาย สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนประชาสามัคคี วันที่สัมภาษณ์ 21 พฤษภาคม 2549 อยู่บ้านเลขที่ 12/146 ถนนประชาสามัคคี ตำบล หัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

4. ชุมชนเขาตะเกียบ ตำบลหัวหิน จำนวน 4 คน

1. นางเสี่ยม ทองเหียง อายุ 80 ปี อาชีพประมง สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนเขาตะเกียบ วันที่สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2549 อยู่บ้านเลขที่ 12 ชุมชนเขาตะเกียบ ตำบลหนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. นางลำดวน ขาวนวล อายุ 75 ปี อาชีพประมง สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนเขาตะเกียบ วันที่สัมภาษณ์ 16 เมษายน 2549 อยู่บ้านเลขที่ 98/6 ชุมชนเขาตะเกียบ ตำบลหนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. นางประณีต โสภา อายุ 60 ปี อาชีพค้าขาย สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนเขาตะเกียบ วันที่สัมภาษณ์ 25 พฤษภาคม 2549 อยู่บ้านเลขที่ 96 ชุมชนเขาตะเกียบ ตำบลหนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

4. นายสนั่น สุกสี อายุ 60 ปี อาชีพค้าขาย สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนเขาตะเกียบ วันที่สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2549 อยู่บ้านเลขที่ 90 ชุมชนเขาตะเกียบ ตำบลหนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลจาก 4 ชุมชน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านที่ตั้งและอาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศ ประชากร การปกครอง การคมนาคม เศรษฐกิจ และสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้เกิดการละเล่นผีฟุ้งได้ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่และสภาพสังคม การศึกษาการละเล่นผีฟุ้งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่ผู้วิจัยจะศึกษาในแง่มุมที่ผู้วิจัยเห็นว่าสำคัญและมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านต่อไป

บทที่ 4

วิวัฒนาการและวิธีการเล่นผีป่องได้

ในการศึกษาการเล่นผีป่องได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลวิวัฒนาการและวิธีการเล่นผีป่องได้ ซึ่งมีการเล่นสืบทอดกันมา 100 กว่าปีแล้วโดยกลุ่มชาวประมงตำบลหัวหิน และตำบลหนองแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การเล่นผีป่องได้เป็นประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาเพื่อให้ชาวบ้านและบ้านเมืองเกิดความสงบสุข การศึกษานี้มีรายละเอียดดังนี้คือ

1. วิวัฒนาการของการเล่นผีป่องได้
2. วิธีการเล่นผีป่องได้
 - 2.1 ผู้เล่นผีป่องได้
 - 2.2 อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเล่นผีป่องได้
 - 2.3 บทร้องในการเล่นผีป่องได้
 - 2.4 สถานที่ในการเล่นผีป่องได้
 - 2.5 โอกาสที่ใช้ในการเล่นผีป่องได้
 - 2.6 โครงสร้างของบทร้องเพลงผีป่องได้

1. วิวัฒนาการของการเล่นผีป่องได้

การเล่นผีป่องได้เกิดจากการเล่นเพื่อบูชาผีทะเลในท้องน้ำทะเลมาแต่โบราณมีผู้ให้ข้อมูลได้เล่าว่า “การเล่นผีป่องได้เกิดขึ้นบริเวณพระตำหนักสุขเวศน์ เพราะพระตำหนักสุขเวศน์อยู่ใกล้บริเวณชุมชนสมอเรียงและถนนนครดำริห์ เป็นถนนเลียบชายทะเลหัวหิน ชาวบ้านบริเวณชุมชนสมอเรียง ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีอาชีพหลัก คือ ทำประมง

จากการสัมภาษณ์นายอดิศักดิ์ ทองงามตระกูล (2549 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “การเล่นผีป่องได้เป็นการเล่นประจำท้องถิ่นของหมู่บ้านสมอเรียง (ปัจจุบัน คือ ชุมชนสมอเรียง) ซึ่งจะเล่นกันในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนที่อยู่ใกล้กับชายทะเล ดังนั้นคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง การเล่นผีป่องได้เป็นความเชื่อของคนในอดีตซึ่งมีมาเป็นนานกว่า 100 ปีแล้ว โบราณเชื่อว่าถ้ามีการเล่นผีป่องได้ในหมู่บ้าน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเคารพบูชาจะนำความสงบ และความเจริญรุ่งเรืองมาให้ผู้คนในหมู่บ้าน และก่อนจะมีการเล่นผีป่องได้ก็จะมีการทำบุญตักบาตรและสงฆ์น้ำพระก่อน และตามด้วยการเล่นผีป่องได้”

ปรีชา สัมพันธรักษ์ (2548 : 20) อธิบายถึงวิวัฒนาการของการละเล่นผีฟุ้งได้ว่า “เมื่อปี พ.ศ.2548 พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนเรศวรฤทธิ์ ซึ่งเป็นพระบิดาของพระองค์เจ้าบรมเดชและหม่อมเจ้าสิทธิพรกฤดากรได้มาสร้างตำหนักสุขเวศน์อยู่ที่ชายหาดหัวหิน ใช้เวลาในการสร้างนานแรมปีและในช่วงเทศกาลสงกรานต์ได้พบหนุ่มสาวชาวหัวหิน พระองค์จึงได้นำการละเล่นผีฟุ้งได้ เข้ามาเสริมโดยให้คนงานก่อสร้างเล่น ฟ่อเพลงหัวหน้าเป็นผู้ถือได้ เป็นผู้ร้องนำ ตามด้วยเสียงร้องรับของแม่เพลงและลูกคู่ พร้อมกับการวิ่งตามกันเป็นแถวยาว โดยวิ่งไปรอบๆ หมู่บ้าน และวิ่งต่อไปจนถึงทะเล ในขณะที่วิ่งจะร้องเพลงว่า “ผีฟุ้งได้ ฟุ้งลงทะเล” แล้วก็ฟุ้งตัวลงไปในน้ำ

สรศัลย์ แ่งสกา (2539 : 20) อธิบายถึงวิวัฒนาการของการละเล่นผีฟุ้งได้เช่นเดียวกับปรีชา สัมพันธรักษ์และเสริมว่าการละเล่นผีฟุ้งได้เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 7 แต่เมื่อผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน พบว่า การละเล่นผีฟุ้งได้เกิดมานานกว่า 100 ปี เพราะผู้ให้ข้อมูลพูดว่า “มีการเล่าสืบต่อกันมา 100 ปีมาแล้ว มิใช่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 7 การละเล่นผีฟุ้งได้น่าจะเกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้ เพราะชาวบ้านหลายคนได้ให้สัมภาษณ์ตรงกันว่า “มีการเล่นสืบต่อกันมา 100 ปีมาแล้ว”

จากการสัมภาษณ์นางประณีต โสภา (2548 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ในสมัยรัชกาลที่ 7 ได้ทรงสร้างพระราชวังที่อำเภอหัวหิน เพื่อที่จะนำมาพักในช่วงเดือนเมษายน เวลาเช้าชาวบ้านจะทำบุญตักบาตร และเวลาช่วงค่ำจะมีการละเล่นพื้นบ้าน เช่น การเข้าแม่ศรี สะบ้า ลูกช่วง รำวง ผีชิงอ่าง ผีลิงลม เมื่อรัชกาลที่ 7 เสด็จมาถึง ชาวประมงจะจุดไฟเพื่อรับเสด็จ เพราะสมัยนั้นหัวหินยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ชาวประมงจึงใช้ไฟเป็นอุปกรณ์ในการละเล่นผีฟุ้งได้ จากนั้นก็นิยมเล่นเรื่อยมา” ซึ่งสอดคล้องกับนายสนั่น สุกสี (2548 : สัมภาษณ์) และนายสนั่นยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “วิวัฒนาการของการละเล่นผีฟุ้งได้ว่าเกิดขึ้นในหมู่บ้านตะเกียบ ตำบลหนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในขณะที่วิ่งนั้นพ่อเพลงจะเริ่มเกริ่นว่า “เฮ้า เฮละโล สาระพา” และแม่เพลงกับลูกคู่จะร้องรับว่า “เฮโล เฮลา สาระพาเฮโล” แล้วร้องเพลงซึ่งมีลักษณะคล้ายเพลงเรือ เป็นเนื้อหาที่กล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวประมง”

จากการสัมภาษณ์นางประภา แสงสว่าง (2549 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “การละเล่นผีฟุ้งได้เป็นการละเล่นของชุมชนสมอเรียง ชุมชนสมอเรียงมีการรวมกลุ่มของคนเป็นกลุ่มเดียวกันอาศัยอยู่กันแบบพี่น้อง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมอนั้นเป็นสัญลักษณ์ของอาชีพประมงซึ่งคนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง จึงมีชื่อว่า ชุมชนสมอเรียง เป็นชุมชนที่อยู่ในตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ซึ่งสอดคล้องกับคำบอกเล่าของนางแก้ว สีนุรักษ์ อายุ 72 ปี (แก้ว สีนุรักษ์. 2548 : สัมภาษณ์) และคำบอกเล่าของนางรำเพย น้อยสะอาด อายุ 62 ปี (รำเพย น้อยสะอาด. 2549 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์นายบุญช่วย เฟื่องฟู (2549 : สัมภาษณ์) กล่าวถึง “การละเล่นผีฟุ้งได้ว่าเป็นความเชื่อของคนในอดีตซึ่งมีมาเป็นเวลา 100 ปี คนโบราณเชื่อว่าถ้ามีการละเล่นผีฟุ้งได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน จะนำความสุขและความเจริญรุ่งเรืองให้กับคนในหมู่บ้าน การละเล่นผีฟุ้งได้เป็นการละเล่นสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์ ใช้ผู้เล่นหัวแถวเป็นผู้ชายและถือได้วิ่งไปรอบ ๆ หมู่บ้านพร้อมกับร้องเพลงไปจนกว่าจะวิ่งรอบหมู่บ้าน หลังจากวิ่งรอบหมู่บ้านแล้ว ก็จะวิ่งต่อไปจนถึงลำคลองหรือจนถึงทะเล ในขณะที่วิ่งจะร้องเพลงว่า “ผีฟุ้งได้ ฟุ้งลงทะเล” แล้วก็ฟุ้งตัวลงไปในน้ำ” ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของนายประสิทธิ์ สุดแสงจันทร์ (2549 : สัมภาษณ์) และนางสุทิน สุดแสงจันทร์ (2549 : สัมภาษณ์) ปัจจุบันนายประสิทธิ์ สุดแสงจันทร์ (พ่อเพลง) และนางสุทิน สุดแสงจันทร์ (แม่เพลง) ได้จัดตั้งชมรมอนุรักษ์การละเล่นผีฟุ้งได้ขึ้นที่ชุมชนประชาสามัคคี ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีการฝึกสอนสมาชิกในชุมชนประชาสามัคคีและฟื้นฟูการละเล่นผีฟุ้งได้

จากการศึกษาวิวัฒนาการของการละเล่นผีฟุ้งได้ ผู้วิจัยเข้าใจว่า การละเล่นผีฟุ้งได้น่าจะเกิดขึ้นมาก่อนที่รัชกาลที่ 7 ได้เสด็จที่หัวหินและมีการเล่นสืบทอดกันมา 100 กว่าปีแล้ว ผู้วิจัยพบว่าการละเล่นผีฟุ้งได้น่าจะเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลในหมู่บ้านสมอเรียง ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า ชุมชนสมอเรียง เพราะบริเวณนั้นเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชาวประมง ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก การละเล่นผีฟุ้งได้จึงมีความสัมพันธ์กับความเชื่อของชาวประมงเรื่องเกี่ยวกับผี

การละเล่นผีฟุ้งได้เป็นการละเล่นสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์ ถือเป็นการเล่นท้ายวันสงกรานต์ เพราะคนในอดีตจะถือว่างานสิ่งใดที่ทำค้างปีจะถือว่าเป็นการค้างสงกรานต์ ชาวบ้านจะยึดถือกันมาก ฉะนั้นทุกครอบครัวหรือทุกคนจะต้องทำงานให้เสร็จและไม่พยายามให้งานค้างปีเพื่อให้หมดความกังวล จึงกำหนดวันสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์ เป็นวันที่ชาวบ้านจะมารวมกลุ่มกันมีทั้งชายและหญิง เพื่อมาเล่นผีฟุ้งได้

นอกจากการละเล่นผีฟุ้งได้นิยมเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์แล้ว การละเล่นผีฟุ้งได้ยังช่วยขับไล่ผีและสิ่งที่ไม่ดีในหมู่บ้านให้หมดไป ชาวบ้านมีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เทวดา เทพารักษ์ ผีและแม่ย่านาง ที่สามารถบันดาลให้ทรัพยากรในท้องทะเลและพืชพันธุ์ต่างๆ มีความอุดมสมบูรณ์ สามารถประกอบอาชีพได้ดี ดังที่ประเทือง เครือหงส์ (2543 : 65-66) สรุปว่า “ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผีของชาวน้ำนั้นไม่ใช่แต่ผีที่เกิดจากวิญญาณของบรรพบุรุษเท่านั้น ยังมีผีที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น ผีที่เกิดจากน้ำเรียกว่า ผีน้ำ ผีที่เกิดจากไม้เรียกว่า ผีไม้ ผีที่เกิดจากปู หอย ก็เรียกว่า ผีปู ผีหอย ทุกอย่างมีผี มีชินอยู่ทั้งนั้น ผีชินมีอยู่ 7 พวก ผีชินบางพวกก็ให้คุณ บางพวกให้โทษ ในการออกทะเลนั้นต้องพึงระวัง เขาจะต้องปฏิบัติตามสิ่งที่บรรพบุรุษสั่งสอน ข้อห้ามต่างๆ ถือว่าเป็นสิ่งที่ปองมงคลเป็นเสียดจัญไร ทุกคนจึงกลัวข้อห้ามและปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด” ความ

เชื่อนี้จึงเป็นแบบแผนที่ต้องปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการทำบุญที่วัดตาม ประเพณี ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ แล้วสงฆ์นำพระพุทธรูปโดยเฉพาะในวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี จะมีการสาดน้ำกันทั้งวัน ช่วงเวลาบ่ายจะร่วมกันจัดขบวนแห่นางสงกรานต์ และอัญเชิญปูชนียวัตถุอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวบ้านหัวหิน คือ รูปหล่อพระครูวิริยาธิการ (หลวงพ่อนุญนาค นุญญาโค) แห่ไปรอบเมืองหัวหิน เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ท้องถิ่น และให้ประชาชนบูชากราบไหว้ขอพร และสงฆ์นำประจำปี “พระครูวิริยาธิการ” เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของอำเภอหัวหิน และถือว่ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางพระพุทธศาสนา การละเล่นผีฟุ้งได้เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ซึ่งเป็นตัวแทนขับไล่ผี และสิ่งอัปมงคลให้ลงทะเลไป และการทำประมงก็มีความเจริญ เพราะดาวหางหรือผีฟุ้งได้เป็น สัญลักษณ์ของลางร้าย ทำให้เกิดความแห้งแล้งอดอยาก ทำให้บ้านเมืองเกิดความปั่นป่วนเพราะการ จลาจล เกิดโรคภัยไข้เจ็บแก่ประชาชนในเมือง ซึ่งสอดคล้องกับนิพัทธ์พร เพ็งแก้ว (2549 : 145) กล่าวว่า “การปรากฏของดาวหางเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่บ่อยนัก แต่ทุกครั้งจะเป็นที่ตื่นเต้น หวาด วิตก ป้าศรี บุญแก้ว ชาวบ้านควนขนุน จังหวัดพัทลุง เล่าให้ฟังว่าในสมัยเด็กๆ ญาติผู้ใหญ่ถึงกับ เรียก “ดาวอุบาทว์” และสั่งไม่ให้ลูกหลานดูดาวหาง ส่วนทางภาคเหนือ นั้น ศาสตราจารย์อุดม รุ่งเรืองศรี และอาจารย์บุญรักษา สุนทรธรรม กล่าวว่า คนล้านนาเรียกดาวหางว่า “ดาวควัน” และมีคติความเชื่อว่า การผ่านมาของดาวหางหรือดาวควันนั้น เป็นสัญญาณของลางร้ายเช่นกัน ปกติแล้ว จนถึงปัจจุบันสิ่งที่มาพร้อมกับการปรากฏของดาวหาง ก็คือคำโงะจันและคำทำนายอัน ชวนขนหัวลุกจากโหราจารย์สำนักต่างๆ ว่าดาวหางเป็นเหตุนำมาซึ่งโรคระบาด ความแห้งแล้งอด ยาก บ้านเมืองและดินฟ้าอากาศจะวิปริต ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่ช่วยสืบสานความตื่นตระหนกและกลัว ดาวหางให้หนักข้อยิ่งขึ้น จนน่าสงสัยว่าคติหวาดกลัวดาวหางเริ่มต้นมาตั้งแต่เมื่อใด” ฉะนั้นจึงเกิด เป็นประเพณีที่ติดกัน สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษถึงปัจจุบันเมื่อถึงเทศกาลสงกรานต์จะต้องมี การละเล่นผีฟุ้งได้ขึ้นติดกัน ทุกปีเพื่อความสงบสุขของบ้านเมืองและขจัดอันตรายให้หมดไป จึงต้องมื การละเล่นผีฟุ้งได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา

2. วิธีการละเล่นผีฟุ้งได้

การละเล่นผีฟุ้งได้เป็นการละเล่นประจำชุมชนสมอเรียง ชุมชนเขาตะเกียบและชุมชนประชาสามัคคี

2.1 ผู้เล่นผีฟุ้งได้

2.1.1 จำนวนผู้เล่นผีฟุ้งได้

มีพ่อเพลงและแม่เพลง ฝ่ายละประมาณ 5 คนยืนจับมือต่อแขนกันเป็นแถวยาว สลับชาย-หญิง พ่อเพลงเป็นบุคคลที่ยืนอยู่หัวแถวและพ่อเพลงจะต้องถือได้ไว้ที่มือข้างซ้าย ลูกคู่ที่ยืน

อยู่ในแถวจะต้องจับมือกันแบบข้าวต้มมัด และแม่เพลงจะอยู่ท้ายแถว การละเล่นผีฟุ้งได้จะวิ่งไปรอบๆ หมู่บ้านพร้อมทั้งร้องเพลง ระหว่างทางพ่อเพลงจะต้องวิ่งวนกลับไปลอดแขนของสองคนที่ยืนอยู่ท้ายแถวซึ่งยกแขนเป็นขั้วประตุ มีลักษณะเหมือนงูกินหาง และลูกคู่ก็ต้องวิ่งวนตามมาลอดด้วยเช่นกัน พ่อเพลงและแม่เพลงจะต้องรู้จักการหลบหลีกว่องไวและมีความเข้มแข็ง ในปัจจุบันการละเล่นผีฟุ้งได้ไม่จำกัดจำนวนผู้เล่น ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้เล่น

2.1.2 การแต่งกายของผู้เล่นผีฟุ้งได้

การแต่งกายของผู้เล่นในอดีต ผู้ชายจะไม่สวมเสื้อและใส่กางเกงจันคาคด้วยผ้าขาวม้า ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของชาวประมงที่แต่งกายแบบเรียบง่าย ผู้หญิงมักสวมเสื้อแขนสั้นหรือแขนตุ๊กตา มีลวดลายดอกไม้สวยงามและนุ่งผ้าถุงสีพื้นแต่มีสีสันสะดุดตา แต่ในปัจจุบันการแต่งกายของผู้ชายและผู้หญิงจะแต่งกายเหมือนกันโดยจะสวมเสื้อและกางเกงสีเดียวกัน มีลักษณะผ้าเป็นประเภทเสื้อสำหรับเล่นกีฬา ผู้เล่นจะใส่รองเท้าผ้าใบ เพื่อความสะดวกในการวิ่งระยะทางไกล

เนื่องจากสภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตในปัจจุบันจึงไม่นิยมนำน้ำมันเตามาทาตัวก่อน เพื่ออำพรางไม่ให้หน้าตาที่แท้จริงและสร้างความสนุกสนาน

2.2 อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการละเล่นผีฟุ้งได้

ในอดีตใช้ได้เป็นอุปกรณ์สำคัญ เพราะยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ได้จึงมีความสำคัญมาก ชาวบ้านจึงนำเอาสิ่งของเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตมาใช้เพื่อให้ความสว่างในระหว่างการละเล่นผีฟุ้งได้ แต่ในปัจจุบันมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงมาใช้กระสอบป่านพันไม้แล้วชุบน้ำมันก๊าดเรียกว่า “คบไฟ” เนื่องจากได้หายากและไม่นิยมใช้

2.3 บทร้องในการละเล่นผีฟุ้งได้

บทร้องในการละเล่นผีฟุ้งได้จะเริ่มบทร้องเมื่อพ่อเพลงและแม่เพลงจุดได้เรียบร้อยแล้ว มีตัวแทน 1 คน เป็นผู้ให้ 3 ครั้ง เพื่อถือเป็นฤกษ์ดี พ่อเพลงจะเริ่มต้นร้องว่า “เฮ้า เฮละโล สาระพา” และลูกคู่ร้องรับว่า “เฮโล เฮลา สาระพาเฮโล”

บทร้องของเพลงผีฟุ้งได้อาจแยกได้ 2 ลักษณะ คือ เนื้อร้องในอดีตเป็นทำนองเพลงผีฟุ้งได้ที่มีมาแต่เดิมในยุคแรกๆ ดังความว่า

“(พ่อเพลง)

เฮ้า เฮละโล

สาระพา

(ลูกคู่)

เฮโล เฮลา

สาระพาเฮโล”

(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ . 2548 : 21)

การละเล่นผีฟุ้งได้ในอดีตนั้นมีบทเพลงซึ่งมีเนื้อหาสะท้อนวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นการพบปะกันของชายหญิงที่เกิดจากการรวมกลุ่มคน เพื่อแสวงหาความสนุกสนานเพลิดเพลินในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ทำนองเพลงในอดีตจึงมีเนื้อหาในเชิงเกี่ยวพาราสีปะทะอารมณ์ระหว่างชายหญิง สะท้อนให้เห็นว่าสังคมยอมรับผู้เล่นเหล่านี้ให้สามารถแสดงออกได้อย่างอิสระและให้เป็นกันเอง

การละเล่นผีฟุ้งได้ในปัจจุบันนี้มีเนื้อร้องที่ต่างจากอดีต เพราะในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อเพลงใหม่ ซึ่งมีทั้งที่เป็นพ่อเพลงแม่เพลงอาชีพและที่เป็นพ่อเพลงแม่เพลงสมัครเล่น พ่อเพลงแม่เพลงสมัครเล่นร้องโดยไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว แต่ใช้วิธีลักจำและรวบรัดตัดความตัดเนื้อหาได้ตามใจชอบ เนื้อร้องส่วนใหญ่เน้นการสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแก่คนในสังคม เพลงที่สืบทอดเกิดจากการรวมหมู่ของชาวประมง และสอดแทรกความรู้ต่างๆ ได้แก่ แนวทางการดำเนินชีวิตและค่านิยมต่าง ๆ ในสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเนื้อร้อง เนื้อร้องจึงเน้นการระบายความกดดันอันเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปจากอดีต มีการปลูกจิตสำนึกให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกรักถิ่นฐานบ้านเกิดและให้เห็นความสำคัญของบ้านเกิดของตน ดังความว่า

“พวกเราชุมชน	เป็นคนหัวหิน
อย่าให้ใครหมิ่น	หัวหินของเรา
หัวหินเป็นถิ่นมนต์ขลัง	มีนักมวยดังชื่อ โผน กิ่งเพชร”

(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ . 2548 : 21)

2.4 สถานที่ในการละเล่นผีฟุ้งได้

ในอดีตการละเล่นผีฟุ้งได้นิยมเล่นที่ชุมชนสมอเรียง ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และชุมชนเขาตะเกียบ ตำบลหนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะเริ่มเล่นที่ลานกลางแจ้ง ซึ่งเป็นสถานที่ที่คนในหมู่บ้านจะมารวมตัวและเป็นบริเวณที่อยู่ใกล้ชายทะเล แต่ในปัจจุบันนิยมเล่น ณ ลานอเนกประสงค์ของชุมชน เนื่องจากสภาพบ้านเมืองในอำเภอหัวหินมีความเจริญมากขึ้น ประกอบกับอำเภอหัวหินเป็นเมืองท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากและสภาพการจราจรติดขัด ทำให้เป็นอุปสรรคในการละเล่นผีฟุ้งได้เพราะจะต้องวิ่งไปตามถนนรอบๆ เมืองหัวหิน อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การละเล่นผีฟุ้งได้ไม่ค่อยนิยมเล่นกันในปัจจุบัน

2.5 โอกาสที่ใช้ในการเล่นผีฟุ้งได้

การเล่นผีฟุ้งได้นิยมเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ เป็นช่วงการเปลี่ยนผ่านของเวลา และเป็นวันที่ประชาชนจะว่างจากการประกอบอาชีพของตนเอง ถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย เป็นวันที่หนุ่มสาวจะได้มีโอกาสพบปะกันและมีการเกี้ยวพาราสี มีการเล่นผีฟุ้งได้ในหมู่บ้าน เพื่อจะขับไล่ผีให้ออกไปพ้นหมู่บ้านแล้ว ยังไล่สิ่งที่ไม่ดีหรือเคราะห์ร้ายในปีเก่าให้หมดไปอีกด้วย ฉะนั้นในเทศกาลขึ้นปีใหม่จึงห้ามกล่าวคำหยาบ ให้พูดจากันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต

2.6 โครงสร้างของบทเพลงผีฟุ้งได้

โครงสร้างของบทเพลงผีฟุ้งได้ ประกอบด้วย

2.6.1 บทไหว้ครู

บทไหว้ครู หมายถึง บทเพลงบูชาครูเป็นการแสดงความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ เป็นการบอกกล่าวคารวะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านซุมนุมนับถือ คือ แม่ย่านาง เทพเทวดา วิธีการคือ พ่อเพลงจะร้องนำบทไหว้ครู จุฑรูป 5 ดอก เทียน 1 เล่ม แล้วให้สามลา จากนั้นจึงเริ่มเล่นผีฟุ้งได้ ปัจจุบันจะใช้รูป 1 กำมือ บทร้องเริ่มดังนี้

(พ่อเพลง)	เ้า เฮลละโล	สาระพา
(แม่เพลง)	เ้าสาระพา	เ้าเฮลละโล
(ลูกคู่)	เฮโลสาระพา	เ้าสาระพาเฮโล
(พ่อเพลง)	แม่ขวัญเฮ้อยก็ขวัญเฮ้อย	ขวัญอย่าเลยไกลห่าง
	ขวัญของแม่ก็ย่านาง	เ้าแม่จงมาสิงสู่
	จะอยู่ดงหนองพะไ	แม่จงได้รับรู้
(แม่เพลง)	เชิญแม่เ้ามาสู่	สิงสู่ในนาวา
	ลูกขอเชิญหนอเทพเจ้า	อยู่ในเขาอยู่ในถ้ำ
	จะอยู่ล้าคลองหรือหนองน้ำ	เมื่อได้ยินคำเรียกหา
(ลูกคู่)	จงเสด็จมาทันใด	ขวัญใจของลูกญา
(พ่อเพลง)	เชิญเทพ ณ บุญฤทธิ์	จงเนรมิตลงมา
	มาประสิทธิ์พรชัย	สถิตไว้ในนาวา
(ลูกคู่)	ในขุนพญานั้นยืนอยู่	เคียงคู่แม่คงคา"

(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ เชิญขวัญ : 2548. 24)

จากเนื้อร้องเป็นการสู่ขวัญซึ่งถือว่าเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2.6.2 บทเกริ่น

บทเกริ่น หมายถึง บทที่ผู้นำท้องถื่นร้องนำเป็นการเกริ่นเรื่องแล้วจึงจะขึ้นบทร้อง ทักทายฝ่ายหญิง การทักทายฝ่ายหญิง เพื่อชวนฝ่ายหญิงสนทนา ดังความว่า

“(พ่อเพลง)	เฝ้าว่าเฮเฮเฮ	เฝ้าว่าฮาฮาฮา
(ลูกคู่)	เฮโลสาระพา	เฝ้าสาระพาเฮโล
(พ่อเพลง)	โอ้แม่คิมบาหยัน	เฝ้าเจอกันก็อีกแล้ว
	น้องไปขายขมิ้นแกว	ที่ศาลาโรงเรียน
	โอ้แม่ปลากี่ตะเพียน	แม่ซังเวียนซังเวะ
	จะไปเมืองสุพรรณ	เฝ้าจะไปปิ่นก้อเปะ
	ขาไปฉันที่ม้า	ขามาฉันที่แพะ”

(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ พันท้ายนรสิงห์.2548 : 26)

จากเนื้อร้องเป็นการร้องของฝ่ายชายและฝ่ายหญิงก่อนที่จะมาพบกัน โดยจะร้องต่อจากบทไหว้ครู เมื่อจบจากไหว้ครูก็จะเป็นการร้องเพลงเกริ่น โดยพ่อเพลงจะร้องเกริ่นว่า “เฝ้าว่าเฮเฮเฮ เฝ้าว่าฮาฮาฮา” เพื่อเรียกแม่เพลงให้ร้องเพลงเกริ่นบ้าง จากนั้นจะช่วยกันร้องเพลงซึ่งมีเนื้อหาว่าได้พบฝ่ายหญิง เพื่อเป็นการเชิญชวนให้ฝ่ายหญิงมาเล่นเพลง

2.6.3 บททักทาย

บททักทาย หมายถึง การร้องโต้ตอบกันในเรื่องทั่วๆ ไป หรือร้องโต้คารมในเรื่องต่างๆ ดังความว่า

“(พ่อเพลง)	เฝ้า เฮโลโล	สาระพา
(ลูกคู่)	เฮโลสาระพา	เฝ้าสาระพาเฮโล
(พ่อเพลง)	ปิ่นส้มซ่า	ปิ่นน้ำส้มโอ
	ใครอยากมีผิว	ไม่ต้องกลัวท้องโต
	ใครอยากมีเมีย	ไม่ต้องกลัวเมียดำ
	นันทมนมหรือมันเนื้อ	อยู่ในเลื่อยยกทรง”

(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ . 2548 : 21)

จากเนื้อร้องแสดงให้เห็นถึงผู้ชายและผู้หญิงที่ได้มารวมกลุ่มกันเพื่อเล่นผีฟุ้งได้ได้มีโอกาสพบปะกัน ทำให้เกิดความพอใจ มีการเกี้ยวพาราสีและเกิดความรักขึ้น ความรักระหว่างหนุ่มสาวที่เกิดขึ้นเป็นความรักที่ได้ผ่านการพิจารณากลั่นกรองจนเป็นที่พอใจของแต่ละฝ่าย เพราะสังคมเป็นสังคมที่ไม่วางใจคนแปลกหน้า จึงระมัดระวังคนต่างถิ่น ดังนั้นการเลือกคนมาเป็นคู่ครองนั้น ควรเป็นคนที่อยู่หมู่บ้านเดียวกัน

2.6.4 บทผูกรั้ง

บทผูกรั้ง หมายถึง บทที่ฝ่ายชายจะเกี่ยวให้ฝ่ายหญิงตกลงปลงใจรักตนเอง และฝ่ายชายจะตามเกี่ยวจนฝ่ายหญิงรับรัก ดังความว่า

“(พ่อเพลง)	คนใส่เสื้อลาย	บ้านน้องอยู่ไหน
	เอาถ้าไม่ไกลกันแล้วละก้อ	พี่จะไปขอทุนหัว
	ไอ้สินสอดทองหมั้น	พี่นั้นไม่เคยกลัว
	แม่อย่าถ่อมตัวลดศักดิ์	มาร่วมรักกับพี่”

(เนื้อเพลงผีพุงใต้ พันท้ายนรสิงห์ . 2548 : 27)

จากเนื้อร้องแสดงให้เห็นว่าฝ่ายชายมีทัศนคติต่อฝ่ายหญิงในการเลือกคู่ครอง เพราะในบทผูกรั้งส่วนใหญ่ฝ่ายชายจะมุ่งไปที่ความมั่งคั่งทางสรีระของฝ่ายหญิง มีน้อยมากที่ฝ่ายชายต้องการคุณสมบัติในด้านการเป็นแม่บ้านแม่เรือน ในขณะที่ฝ่ายหญิงจะพิจารณาฝ่ายชายจากคุณสมบัติเป็นสำคัญมากกว่า สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่ชายมีภรรยาได้หลายคนขึ้นอยู่กับฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของฝ่ายชาย สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นว่าในสังคมไทยผู้ชายอยู่ในฐานะเหนือกว่าผู้หญิง

บทที่ 5

การศึกษาบทบาทของการละเล่นผีฟุ้งได้

การละเล่นผีฟุ้งได้เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่สัมพันธ์ความเชื่อเรื่องผีในท้องถิ่นทะเลมาแต่โบราณ การละเล่นดังกล่าวมีการร้องเพลงเกี่ยวพาราสีกันระหว่างพ่อเพลงแม่เพลง คล้ายเพลงปฎิพากย์ในท้องถิ่นภาคใต้

แม้เอกสารบางฉบับจะอ้างว่า การละเล่นผีฟุ้งได้ กำเนิดขึ้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จที่หัวหินและทรงสร้างพระราชวังที่อำเภอหัวหิน แต่ในวรรณคดีของผู้วิจัยว่า การละเล่นผีฟุ้งได้ดังกล่าวน่าจะเกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้ เพราะชาวบ้านหลายคนได้ให้สัมภาษณ์ตรงกันว่า “มีการเล่นสืบต่อกันมา 100 กว่าปีแล้ว” และเมื่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนเรศวรฤทธิ์ ได้มาสร้างตำหนักสุขเวศน์ ได้ดำริและให้ชาวบ้านที่มาทำงานก่อสร้างพระราชวังเล่นให้ดู ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่า กรมพระนเรศวรฤทธิ์ทรงทราบว่ามีการละเล่นดังกล่าวอยู่ในชุมชนนี้ จึงอยากชมการละเล่น ได้ขอให้ชาวบ้านเล่นให้ดูในช่วงสงกรานต์

การละเล่นผีฟุ้งได้มีความสำคัญและมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนชายฝั่งในแถบอำเภอหัวหินมาแต่โบราณ ดังนั้นย่อมมีบทบาทสำคัญหลายประการ

การศึกษาบทบาททางด้านคติชน (function of folklore) นั้น บาสคอมได้แสดงให้เห็นว่า ชนบางกลุ่มใช้ภาษาในการพิจารณาคติในการศาล ปรีศนาแสดงให้เห็นปฏิภาณที่แหลมคม ตำนานปรัมปราย้ำความสำคัญของข้อพึงประพฤติปฏิบัติ เพลงเสียดสีปลดปล่อยความไม่พึงพอใจต่อสังคม เขาได้สรุปบทบาทสำคัญของคติชนไว้เป็น 4 บทบาท ดังนี้

1. ให้ความเพลิดเพลิน ซึ่งอาจแยกแยะลงไปได้ว่าเป็นความเพลิดเพลินจากความสนุกสนานหรือจากจินตนาการโลดโผน หรือเป็นการใช้กลไกทางจิตหลีกหนีจากความจริงซึ่งถ้าเป็นประการหลังก็แสดงว่าคติชนได้ทำหน้าที่เป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของมนุษย์

2. ยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม เติบโตวัฒนธรรม ทำให้วัฒนธรรมสมบูรณ์

3. ให้การศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการกล่อมเกลาและขัดเกลาของสังคม

4. รักษาปทัสถานของสังคม

จากบทบาททั้ง 4 ประการนี้ บาสคอมสรุปไว้ในตอนท้ายว่าเราสามารถแยกบทบาทย่อยลงได้อีก หรือรวมเป็นเพียงบทบาทเดียวคือ บทบาทในการรักษาเสถียรภาพของวัฒนธรรม (maintain the stability of culture) (สุกัญญา สุจฉายา. 2549 : 6)

ในการศึกษาบทบาทของการละเล่นผีฟุ้งได้ที่มีต่อชุมชนสมอเรียง ชุมชนชายทะเล ชุมชนประชาสามัคคีและชุมชนเขาตะเกียบ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นี้ ผู้วิจัยจะนำทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยมของบาสคอมมาใช้โดยนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับประเภทข้อมูลและสภาพของสังคมได้ดังนี้

1. บทบาทด้านการให้ความบันเทิง

การละเล่นผีฟุ้งได้เป็นการละเล่นที่มีมาแต่โบราณ แม้การละเล่นจะแฝงนัยความเชื่อบางประการที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนชายฝั่งทะเล แต่โดยกระบวนการหรือการดำเนินกิจกรรมการละเล่นก็ย่อมช่วยให้ผู้เล่นเกิดความสนุกสนานร่าเริง เพราะการละเล่นดังกล่าวเป็นการละเล่นในช่วงสงกรานต์ เป็นช่วงรอยต่อหรือช่วงเปลี่ยนผ่านของปีเก่าแล้วก้าวผ่านไปสู่อีกปีใหม่ ทั้งผู้เล่นและผู้ชมต่างก็จิตใจเบิกบานแจ่มใสและมีความสนุกสนานร่วมกัน

นางขวัญเรือน ชมสินธุ์จิระศักดิ์ (2549 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “การละเล่นผีฟุ้งได้ช่วยสร้างความบันเทิงแก่คนในชุมชน” ซึ่งคำกล่าวข้างต้นเป็นการเน้นย้ำจุดมุ่งหมายหลักของการละเล่นว่า “เล่นเพื่อความบันเทิงเป็นสำคัญ”

สภาพสังคมในอดีต การละเล่นผีฟุ้งได้จะเริ่มเล่นที่ลานกลางแจ้งโดยมีพ่อเพลงและแม่เพลงฝ่ายละประมาณ 5 คน ยืนจับมือต่อแขนกันเป็นแถวยาวโดยพ่อเพลงอยู่หัวแถว สลับชาย-หญิง และแม่เพลงจะอยู่ท้ายแถว ในกระบวนการเล่น ผู้เล่นจะต้องร้องเพลงโต้ตอบเชิงเกี้ยวพาราสีกัน ทั้งพ่อเพลงและแม่เพลงมีการโต้คารมกันอย่างสนุกสนาน ซึ่งทั้งผู้เล่นและผู้ชมต่างก็ได้รับฟังร่วมกัน

ในสมัยก่อนการจับมือถือแขนกันเป็นเรื่องต้องห้าม เพราะต่างถือว่าเป็นเรื่องไม่ดีไม่งามแต่ในบริบทของการละเล่นไม่ถือว่าเป็นสิ่งต้องห้าม ดังนั้น การละเล่นผีฟุ้งได้จึงเสมือนเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ชาย-หญิง ปฏิบัติตนนอกกรอบได้ แต่ก็อยู่ในขอบเขตที่สังคมยอมรับได้และที่สำคัญการละเล่นดังกล่าว เป็นการละเล่นในสถานที่สาธารณะ การละเมิดกฎหรือการถูกเนื้อต้องตัวกันจึงกลายเป็นเรื่องสนุกสนาน มีการหยอกล้อกันบ้างในบางโอกาส ซึ่งทำให้ทั้งผู้เล่นและผู้ชมเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน

นอกจากกิจกรรมการละเล่นจะทำให้ผู้เล่นและผู้ชมเกิดความสนุกสนานแล้ว เนื้อหาของเพลงที่ร้องในขณะที่มีการละเล่นยังมีถ้อยคำเชิงประชดประชันหรือเหน็บแนมกันระหว่างพ่อเพลงกับแม่เพลง ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะเฉพาะของเพลงพื้นบ้าน โดยทั่วไปที่พ่อเพลงแม่เพลงจะต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบปะทะคารมโต้ตอบกันอย่างสนุกสนาน ดังความว่า

“(พ่อเพลง)	แม่คว่ต่อช็อคกลม พี่ชอถามแม่น้องสาว หนาวลมต้องห่มผ้า แม่นพี่หนาวก็ผู้หญิง	กางร่มปึกค้ำควา นอนหนาวบังไหม หนาวฟ้าต้องผิงไฟ พี่ชอแอบอิงแม่ทราวม้วย
(ลูกคู่)	เอ็งเจียละนอละน้อต ซี้ะเอ็งเจียละนอละน้อต	น้อตน้อละนอละน้อต น้อตน้อละนอละน้อต
(พ่อเพลง)	แม่ลูกสาวของใครนี่ ลงอาบนํ้าชัชายท่า	ช่างสวยดีน่ากอด ระวังปลามันตอด
(ลูกคู่)	เอ็งเจียละนอละน้อต	น้อตน้อละนอละน้อต
(พ่อเพลง)	คนใส่เสื้อลาย เอาถ้าไม่ไกลกันแล้วละก้อ ไ้ฮ่สินสอดทองหมั้น แม่อย่าถ่อมตัวลดศักดิ์	บ้านน้องอยู่ไหน พี่จะไปขอลูหัว พี่นั้นไม่เคยกลัว มาร่วมรักกับพี่
(ลูกคู่)	เออว่าเฮเฮเฮ เฮโลสาระพา	เออว่าฮาฮาฮา เอาสาระพาเฮโล”

(เนื้อเพลงมีฟังได้ พันท้ายนรสิงห์. 2548 : 26)

เนื้อเพลงข้างต้นพ่อเพลงกล่าวเหน็บแนมทำนองเดียวกันก็เกี่ยวแม่เพลงให้ยินยอมเป็นคนรักของตนและจะนำสินสอดทองหมั้น ไปสู่ขอตามประเพณี

นอกจากการใช้ถ้อยคำเชิงประชดประชันเพื่อความสนุกสนานแล้ว ธรรมชาติของเพลงพื้นบ้านโดยทั่วไป มักใช้ถ้อยคำแบบสองแง่สองง่าม หรือใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวกับอวัยวะเพศโดยตรงก็มี ถ้อยคำเหล่านี้ในบริบทของการละเล่นเพลงพื้นบ้านถือว่ามีใช้สิ่งหยาบโลน แต่เป็นสิ่งที่แสดงถึงตัวตนและวิถีชีวิตแบบชาวบ้านโดยตรง ภาษาพูดของชาวบ้านโดยทั่วไปมักใช้ถ้อยคำสื่อสารแบบตรงไปตรงมามีได้เสริมแต่งถ้อยคำให้เหมือนภาษาเขียน หรือภาษาอย่างในวรรณคดีราชสำนัก

ในเนื้อเพลงที่ร้องประกอบการละเล่นมีฟังได้ก็เช่นเดียวกัน พ่อเพลงแม่เพลงมักใช้ถ้อยคำเชิงสองแง่สองง่าม และใช้คำที่เกี่ยวกับอวัยวะเพศแบบตรงไปตรงมา ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างสีสันให้กับ การละเล่นมีฟังได้เพราะทั้งผู้เล่นและผู้ชมต่างก็สนุกสนานและรับรู้ร่วมกัน ดังความว่า

“(พ่อเพลง)	ทศพัศตรียักขา	พบนางสีดา
	พาไปลงกา	สาระพาเฮโล
	ฝายนางมณฑิ	นมโตข้างเดียว
	ทศกัณฐ์ปากเบี้ยว	เกี่ยวนางมณฑิ

(พ่อเพลง)	เฮ้า เฮละโล	สละพา
(ลูกคู่)	เฮโล เฮลา	สละพาเฮโล
(พ่อเพลง)	ปีนี้ส้มซ่า	ปีหน้าส้มโอ
	ใครอยากมีผิว	ไม่ต้องกลัวท้องโต
	ใครอยากมีเมีย	ไม่ต้องกลัวเมียดำ
	นัมนัมนหรือมันเนื้อ	อยู่ในเสื่อยกทรง

(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ . 2548 : 21)

เนื้อร้องข้างต้นมีทั้งถ้อยคำที่พ่อเพลงกล่าวถึงโดยตรงไปตรงมาเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย และอาจจะพูดกันเป็นปกติสามัญใน 3 วิถีชีวิตของตนอยู่แล้ว หรือแม้แต่ถ้อยคำบางถ้อยคำพ่อเพลง อาจกล่าวออกมาในเชิงสัญลักษณ์ แต่ในบริบทของชาวบ้านย่อมมีความเข้าใจนัยดังกล่าวได้มีดังคำว่า “ปีนี้ส้มซ่า” มิได้หมายถึงส้มซ่าจริงๆ แต่แฝงนัยขนาดของเต้านมของผู้หญิงที่กำลังเป็นสาวรุ่นหรือคำว่า “ปีหน้าส้มโอ” ก็สื่อถึงขนาดของเต้านมของผู้หญิงสาวที่มีวัยสมควรที่จะแต่งงานได้แล้ว เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีการใช้ถ้อยคำสองแง่สามง่ามสื่อถึงเรื่อง เพศสัมพันธ์ ระหว่างชาย-หญิง ซึ่งถ้อยคำเหล่านี้ยิ่งเพิ่มสีสันให้แก่การละเล่นและเกิดความสนุกสนานยิ่งขึ้น ดังความว่า

“(แม่เพลง)	เมขลาล่อแก้ว	รามสูรเห็นแล้ว
	ขว้างขวานออกไป	ขว้างขวานไปโดนสะตือ
	เมขลาร้องอื้อ	แซ่ไว้ แซ่ไว้
	แซ่ไว้ให้นาน ๆ	พอถูกที่สำคัญให้แซ่ไว้ แซ่ไว้”

(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้. 2548 : 22)

เนื้อร้องข้างต้นกล่าวถึง เมขลาล่อแก้ว ซึ่งในการรับรู้ของชาวบ้านโดยทั่วไป รามสูร-เมขลา เป็นอสูรและนางฟ้าที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องฟ้าร้องฟ้าผ่า ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติเวลาฝนตกเกิดฟ้าแลบแปลบปลาบในท้องฟ้าผู้เฒ่าผู้แก่เล่ากันว่า คือ แสงแก้วของนางเมขลาฉายล่อแสงแปลบเข้าตารามสูร เสียงดังครืนๆ เป็นเสียงฟ้าร้องเกิดจากรามสูรขว้างขวานด้วยความโมโห และเสียงฟ้าผ่าเป็นเสียงกระทบกันระหว่างดวงแก้วของเมขลากับขวานของรามสูร ซึ่งเป็นความเชื่อที่เล่าสืบต่อกันมา ในการรับรู้ของชาวบ้าน ชาวบ้านต่างเข้าใจว่านางเมขลาหุ่น้อยหม่นน้อย การที่พ่อเพลงแม่เพลงนำเรื่องรามสูร-เมขลามาเปรียบเทียบกับสื่อสัญลักษณ์ทางเพศ จึงเป็นเรื่องที่ชาวบ้านสามารถรับรู้และเข้าใจง่าย

จะเห็นว่าการละเล่นผีฟุ้งได้นอกจากจะมีกิจกรรมการละเล่นที่สนุกสนานแล้วเนื้อร้องของเพลงประกอบการละเล่นยังแฝงไว้ด้วยถ้อยคำเชิงประชดประชัน ถ้อยคำหยาบโลนอันเกี่ยวข้องกับอวัยวะเพศตลอดจนเรื่องราวการปะทะคารมกันด้วยภาษาสองแง่สองง่าม ชวนให้สนุกสนาน ถ้อยคำ

ต่างๆ แม้จะเป็นถ้อยคำที่หยาบโลนแต่ในบริบทของการละเล่นเพลงพื้นบ้านถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านจริงๆ ถ้อยคำภาษาที่สื่อสารในชีวิตประจำวันมิได้มีการปรุงแต่งให้อลังการเหมือนอย่างภาษาที่ใช้ในการแต่งวรรณคดีราชสำนัก แม้ถ้อยคำจะหยาบโลนแต่ในการรับรู้ของชาวบ้านมิได้คำนึงถึงความหยาบโลนแต่ในบริบทของการละเล่น ชาวบ้านต่างคำนึงถึงเรื่องความสนุกสนานเท่านั้นและที่สำคัญ ในทางคติชน บริบทของพิธีกรรมต่างๆ เช่น การแห่นางแมว แห่บั้งไฟ ในแถบภาคอีสาน ทั้งเนื้อร้องและชวอนแห่เต็มไปด้วยสัญลักษณ์ทางเพศเกือบทั้งสิ้น เพราะชาวบ้านในระบบสังคมเกษตรกรรมเชื่อว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหารและฟ้าฝน เป็นต้น

2. บทบาทด้านการให้การศึกษา

ข้อมูลทางคติชนไม่ว่าจะเป็นนิทาน เพลงพื้นบ้านตลอดจนการละเล่นต่าง ๆ มิได้มุ่งประโยชน์แต่ความบันเทิงอย่างเดียว เพราะข้อมูลคติชนยังแบ่งไว้ด้วย ข้อคิด ค่านิยมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานของสังคม

สภาพสังคมในสมัยก่อน ชาวบ้านมิได้มีโอกาสร่ำเรียนหนังสือกันอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะเพศหญิงมักถูกกีดกันออกจากระบบการจัดการศึกษา เพราะในสมัยก่อนมักมีการจัดการเรียนการสอนกันที่วัด พระทำหน้าที่เป็นครูสอนหนังสือ บรรดาลูกศิษย์มักจะมีแต่เด็กผู้ชาย เด็กผู้หญิงมักถูกกีดกันให้อยู่กับบ้าน ฝึกหัดเรื่องงานบ้านงานเรือน การจะไปเข้าชั้นเรียนกับเด็กผู้ชายและเรียนกับพระสงฆ์ในสังคมระดับชาวบ้าน มองว่าไม่เหมาะสมไม่ควร

อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ชนบทธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และค่านิยมอันหลากหลายที่สัมพันธ์กับสภาพความเป็นอยู่ของคนในสมัยนั้นมิได้จำกัดอยู่กับตำรับตำราเท่านั้น องค์ความรู้หลายสิ่งหลายอย่างมักแฝงอยู่กับข้อมูลคติชน อันได้แก่ นิทาน เพลงพื้นบ้าน การละเล่น และอื่นๆ การที่ชาวบ้านได้ยินได้ฟังเรื่องราวต่างๆ ที่แฝงเส้นอยู่กับข้อมูลทางคติชนอยู่บ่อยๆ ย่อมซึมซับและรับรู้กฎข้อห้าม คำสอน และแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน อันจะช่วยให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้องตามแบบแผนของสังคม

จากการศึกษาเพลงที่ขอมประกอบการละเล่นผีฟุ้งได้ พบว่าเนื้อเพลงแฝงไว้ด้วยนัยทางด้านความรู้ ค่านิยมและระเบียบแบบแผนต่างๆ ที่ชาวบ้านยึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน ดังนี้

2.1 การปลูกฝังค่านิยมด้านต่างๆ อันเป็นบรรทัดฐานของสังคม

การปลูกฝังค่านิยมด้านต่างๆ แก่บุคคลในสังคมให้รับรู้และปฏิบัติตามนี้ ในสภาพความเป็นจริงมีการบอกสอนและปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยตรงจากผู้ใหญ่มาสู่เด็กรุ่นหลังๆ ตามลำดับหรือในขณะเดียวกัน เพลงพื้นบ้านก็ยังกล่าวถึงเพื่อเป็นการเน้นย้ำให้จดจำและตระหนักถึงค่านิยมดังกล่าว อีกด้วย ดังเช่น ค่านิยมต่างๆ เกี่ยวกับการแต่งงาน การให้ความสำคัญของเนื้อเพลงบางตอนสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมที่เกี่ยวกับฐานะทางสังคมของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ฝ่ายชายจะต้องมีฐานะทางสังคมที่มั่นคง สามารถที่จะดูแลและเลี้ยงดูภรรยาให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ ดังความว่า

“(ลูกคู่)”	ใครมีมะกรูด	มาแลกมะนาว
	ใครมีลูกสาว	มาแลกลูกเขย
	ลูกสาวของใคร	อ้อมท้องกลับมา
(พ่อเพลง)	เฮ้า เฮลละโล	สาระพา
(ลูกคู่)	เฮโล เฮลา	สาระพาเฮโล
	ใครมีกล้วยหอม	มาแลกกล้วยไข่
	ใครมีไข่ไก่	มาแลกไข่เป็ด
	ผู้หญิงเป็นเพชร	ผู้ชายเป็นพลอย
(พ่อเพลง)	เฮ้า เฮลละโล	สาระพา
(ลูกคู่)	เฮโล เฮลา	สาระพาเฮโล”

(เนื้อเพลงผีฟ้าได้ . 2548 : 22)

เนื้อหาของเพลงข้างต้นมิได้บอกโดยตรงว่ากล่าวถึงเรื่องฐานะทางสังคมของคู่บ่าวสาว แต่โดยนัยแล้วเนื้อร้องกล่าวถึงการสมน้ำสมเนื้อกันของคู่บ่าวสาว โดยเฉพาะเรื่องฐานะ ทรัพย์สิน เงินทอง

คำว่า “ใครมีมะกรูด มาแลกมะนาว....”

“ใครมีกล้วยหอมมาแลกกล้วยไข่....”

“ใครมีไข่ไก่ มาแลกไข่เป็ด.....”

การใช้พืชและสิ่งของมาเปรียบเทียบเชิงสัญลักษณ์นั้นต้องการบ่งบอกถึงชาติตระกูลและฐานะทางสังคมที่เหมาะสมกัน เพราะสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบเป็นพืชและสตรีที่อยู่ในสายตระกูลเดียวกัน

ในขณะเดียวกันก็มีการยกย่องและให้เกียรติผู้หญิงที่มีค่าสูงกว่าผู้ชายโดยเปรียบเทียบเป็น “เพชร” ฝ่ายชายเปรียบเทียบเป็น “พลอย” เป็นต้น

นอกจากนี้ในเนื้อเพลงยังสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมเรื่องครอบครัวที่จะต้องเป็นครอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียว ดังความว่า

“(แม่เพลง)	รจนามแม่เสียงรัก	เลือกเงาตาเลือกมาทำผัว
	น้องไม่เคยคิดชั่ว	ที่เลือกผัวเจ้าเงาะ

	ไอ้พวกหนุ่มๆ ที่รุ่นกระเตาะ	เขาต่างหัวเราะเยาะให้
	ดูหรือเจ้าทรมวย	น้องเข้าใจเลือกผัว
	กล่าวถึงท้าวสามล	ท่านเป็นคนโมโห
	ไล่เจ้าเงาะเหงือกโต	ไปล่ามโซ่ที่ปลายนา
	รจนาได้ฟัง	นางนั่งโศกา
	โปรดเถิดพอลา	ขออย่ามาแยกผัว
(พ่อเพลง)	เอาเฮลละโล	เอาสาระพา
(ลูกคู่)	เอาสาระพา	เอาเฮลละโล
	เอาว่าเฮเฮเฮ	เอาว่าฮาฮาฮา"
		(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ . 2548 : 26)

ในเนื้อเพลงกล่าวถึงนางรจนาที่เลือกเงาะเป็นสามี แม้ท้าวสามลจะพยายามกลั่นแกล้งแยกตัวนางรจนาออกมาจากเจ้าเงาะแต่นางรจนาก็ไม่ยอมเพราะดำรงตนตามค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมที่ยึดถือกันมายาวนาน โดยเฉพาะค่านิยมเรื่องผัวเดียวเมียเดียว

2.2 การปลูกฝังจิตสำนึกและให้ข้อคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านต่างๆ

การละเล่นผีฟุ้งได้มีการละเล่นสืบทอดกันมาช้านานจนกระทั่งถึงปัจจุบัน เนื้อร้องที่ใช้ร้องประกอบการละเล่น แต่งไว้ด้วยคำสอนต่างๆ นานา โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มีสิ่งต่างๆ ที่ ชั่ว ชวนให้เด็กๆ และเยาวชนประพฤติดิพพอเพลงแม่เพลงก็มักจะสอดแทรกไว้เพื่อเป็นข้อคิดแก่ผู้ฟัง ดังเช่น

ปัญหาเรื่องยาเสพติด ในปัจจุบันนับเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อความทุกข์เจ็บปวดให้แก่บุคคลและครอบครัว สภาพครอบครัวของคนในปัจจุบัน อาจจะมีได้อยู่ร่วมกันพร้อมหน้าเหมือนสมัยก่อน เพราะต่างๆ ก็ต้องดิ้นรนทำมาหากินเพื่อพียงฐานะทางครอบครัว บุคคลในสังคมโดยทั่วไปจึงมีความเป็นปัจเจกค่อนข้างสูง บ้างใช้ชีวิตอยู่โดยลำพัง แก้ปัญหาเอง หาทางออกให้แก่ชีวิตด้วยตนเอง บ้างหลงผิดไปกับสิ่งเสพติด รัฐบาลเองก็พยายามรณรงค์และช่วยแก้ปัญหาที่สืบมาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ เป็นเรื่องที่ไกลตัวบุคคล ในทางตรงกันข้ามพ่อเพลงและแม่เพลงอาจเป็นคนในท้องถิ่นหรือเป็นบุคคลที่ชาวบ้านทั่วไปรู้จัก นับถือหรือชื่นชอบในฐานะศิลปินพื้นบ้าน ก็ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้แก่ รัฐบาล ชี้ให้เห็นถึงปัญหา โทษและชักชวนชี้นำไปสู่หนทางที่มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคมโดยรวม ดังความว่า

“ขอเตือนกันทุกๆ คน	เยาวชนคนรุ่นใหม่
อย่าปล่อยเวลาให้หมดไป	เรามาสงใจเล่นกีฬา
อย่าไปหลงหมอมัวเมา	ยาม้าและยาบ้า

	ชีวิตต้องเศร้าสด	อนาคตไม่ก้าวหน้า
	เอาเฮลละโล	เอาสาระพา
	เอาว่าเฮเฮเฮ	เอาว่าฮาฮาฮา
	हेโลสาระพา	เอาสาระพาเฮโล
(พ่อเพลง)	เข้า เฮลละโล	เข้าสาระพา
(แม่เพลง)	เข้าสาระพา	เข้าเฮลละโล
(ลูกคู่)	เฮโลสาระพา	เข้าสาระพาเฮโล
	ผมเป็นประชาชน	เกิดเป็นคนของชาติ
	ประเทศไทยเจริญรุ่ง	ทุกก็มุ่งพัฒนา
	จงรวมแรงและร่วมใจ	ให้ประเทศไทยเจริญก้าวหน้า
	ขอเตือนกันทุกๆ คน	เยาวชนคนรุ่นใหม่
	อย่าปล่อยเวลาให้หมดไป	เรามาสนใจเล่นกีฬา
	อย่าไปหลงหมอมัวเมา	ยาม้าและยาบ้า
	ชีวิตต้องเศร้าสด	อนาคตไม่ก้าวหน้า
(พ่อเพลง)	เอาเฮลละโล	เอาสาระพา
(ลูกคู่)	เอาว่าเฮเฮเฮ	เอาว่าฮาฮาฮา
	हेโลสาระพา	เอาสาระพาเฮโล”

(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ เชิญขวัญ. 2548 : 24)

จะเห็นว่าพ่อเพลงแม่เพลงทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้แก่รัฐบาล เพื่อบอกกล่าวให้เยาวชนได้ตระหนักถึงโทษของยาเสพติดและเชิญชวนให้เด็กๆ และเยาวชนให้ความสนใจกับการเล่นกีฬา ซึ่งมีคุณค่าต่อตนเองและสังคม

เนื้อร้องนอกจากจะเน้นย้ำให้ตระหนักถึงโทษของยาเสพติดและเชิญชวนให้เยาวชนเล่นกีฬาแล้ว ยังมีการปลุกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะสภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเลอันเป็นแหล่งธรรมชาติในถิ่นฐานบ้านเกิดของตน ดังความว่า

“ปะการังที่ก่อเกิด	เป็นแหล่งกำเนิดหมู่มัจฉา
ทั้งกุ้งหอยและปูปลา	เข้าต่างเข้ามาวางไข่
ทั้งตัวอ่อนให้นอนรัง	จงระวังรักษาเอาไว้
อย่าได้คิดไปทำลาย	ให้มันขยายเผ่าพันธุ์
บางคนมันคิดร้าย	เอายาไปใส่เอายาไปฆ่า
เอาระเบิดไปขว้างปลา	เอาตายท่าทั้งเผ่าพันธุ์
เสียทรัพยากรนั้นสิ้นแสน	ไม่เจ็บแค้นเสียเผ่าพันธุ์”

(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ เชิญขวัญ.2548:24)

พ่อเพลงแม่เพลงเป็นกระบอกเสียงให้กับรัฐชาติโดยเป็นตัวแทนในการบอกกล่าวอบรมสั่งสอนให้เยาวชนตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมอันเป็นบ้านเกิดของตน การทำลายสิ่งแวดล้อมหรือแหล่งธรรมชาติย่อมส่งผลต่ออาชีพและความเป็นอยู่ของคนที่ใช้ชีวิตร่วมกันมาหลายร้อยปี

นอกจากนี้ในเนื้อร้องยังปลุกจิตสำนึกให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกรักถิ่นฐานบ้านเกิดและให้ความสำคัญกับบ้านเกิดของตน ดังคำว่า

“พวกเราชุมชน	เป็นคนหัวหิน
อย่าให้ใครหมิ่น	หัวหินของเรา
หัวหินเป็นถิ่นมนต์ขลัง	มีนักมวยดังชื่อ โผน กิ่งเพชร”

(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ . 2548 : 21)

ในเนื้อร้องเน้นย้ำให้ผู้ฟังมีจิตสำนึกร่วมกันว่าเป็นชุมชนกลุ่มเดียวกัน ร่วมอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันและยังเชิญชวนให้ระลึกถึงบุคคลสำคัญของท้องถิ่นที่ครั้งหนึ่งโดยสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศชาติ คือ โผน กิ่งเพชร

ในสังคมยุคใหม่ เยาวชนรุ่นใหม่มิได้ร่วมสมัยกับโผน กิ่งเพชร อาจจะไม่มีการรู้จัก โผน กิ่งเพชร เพลงพื้นบ้านนับว่าเป็นสื่อที่ใกล้ชิดกับสังคมแบบชาวบ้านอย่างแท้จริง จึงมีบทบาทสำคัญในการเน้นย้ำสิ่งต่างๆ ที่มีความสำคัญในท้องถิ่นให้ทุกคนได้รับรู้ รู้จักและสืบทอดต่อไปในสังคม

นอกจากจะกล่าวถึงบุคคลสำคัญในท้องถิ่นเนื้อเพลงยังสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของบุคคลในประวัติศาสตร์ไทยคือ พันท้ายนรสิงห์ เนื้อเพลงกล่าวยกย่องถึงวีรกรรมและความกล้าหาญของพระองค์ เพื่อเป็นแบบอย่างแก่เยาวชนรุ่นหลังๆ

การรับรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ดังกล่าวน่าจะรับรู้มาจากแบบเรียนที่มีมาช้านาน ในปัจจุบันอาจจะมีได้กล่าวไว้ในหลักสูตร แต่การแทรกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ไว้ในเนื้อเพลงช่วยทำให้เยาวชนรุ่นหลังๆ ได้รับรู้เรื่องราวของบุคคลสำคัญๆ ในประวัติศาสตร์ได้อีกทางหนึ่ง ดังคำว่า

“(พ่อเพลง)	นรสิงห์พันท้าย	ยอดชายกัฬหาร
	เข้ารับราชการ	อยู่กับองค์การทหารฟ้า
	อยู่กับนวลแม่เณินิม	รักยืมแม่แก้มไส
	ร้องบาทพิทรวงชัย	อยู่กับองค์กษัตรา”

(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ เพลงประวัติ . 2548:25)

“(พ่อเพลง)	พระเจ้าเสือเชือกษัตริย์	สั่งให้ไปจัดขลมารค
	เสด็จออกจากปราสาท	ประทับอาสน์เรือเอกชัย

พร้อมด้วยเหล่าบริวาร	ขุนทหารน้อยใหญ่
ให้นรสิงห์เป็นพันท้าย	ล่องเรือไปตามน้ำ
ล่องเรือมาตามขอบเขต	ภูมิประเทศช่างสวยล้ำ
มาถึงโคกขามหนองตำบล	น้ำม่นวนไหลเชี่ยว
คลองโคกขามช่างคดเคี้ยว	นายสิงห์ก็ลี้วเรือตาม
ลี้วรอดจนปลอดภัย	ผ่านไปได้หลายคั้งน้ำ
คิดว่าตนเมื่อยล้า	เหย้าข้างหน้ากึ่งมะขาม
น้ำมันเขียวเป็นเกลียวนี้	หัวเรือกระหน่ำฟุ้งเข้าชน
นรสิงห์ลำนึกตน	กราบบังคมให้ลงอาญา"

(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ เพลงประวัติ.2548:25)

“(แม่เพลง)	พระเจ้าเลือนหน่อเนื้อกษัตริย์	ทรงดำรัสเอ็นพระโอรส
	ให้นรสิงห์นั้นพันโทษ	มิได้ลงอาญา
	ทรงอภัยให้พ้นผิด	มิได้คิดจะเช้นฆ่า
	แผ่บารมีด้วยเมตตา	ชาวราชประชาจึงเกิดบุญ
	นรสิงห์นั้นได้ฟัง	น้ำพระทัยไม่สิ้นสูญ
	จึงกราบกำบังคมทูล	เอาให้ประหารชีวา
	ข้าพระเจ้าเป็นผู้ผิด	มิได้คิดจะหลบหน้า
	ให้เป็นเยี่ยงอย่างของสกประชา	ประวัติมีมาเป็นเรื่องจริง"

(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ เพลงประวัติ .2548:28)

เพลงพื้นบ้านมิได้มุ่งเพื่อความบันเทิงอย่างเดียว เนื้อร้องยังเป็นสารที่สื่อถึงความรู้ด้านต่างๆ ดังเนื้อร้องข้างต้น แม้จะมีได้ให้รายละเอียดข้อมูลประวัติศาสตร์อย่างครบถ้วน แต่เนื้อเพลงก็มีบทบาทสำคัญในการเน้นย้ำให้ชาวบ้านได้รับรู้เรื่องราวของบุคคลสำคัญและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ฟัง

ในบางโอกาสพ่อเพลงแม่เพลง ได้สอดแทรกเรื่องราวของนิทาน ซึ่งถือว่าเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่มีบทบาทยิ่งในสังคมระดับชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรามเกียรติ์ สังข์ทอง รามสูร-เมขลา และจันทโคลงเป็นเรื่องที่ชาวบ้านรับรู้อยู่ในวิถีชีวิตของตน เรื่องราวเหล่านี้อาจมิได้เผยแพร่ในสังคมชาวบ้านด้วยรูปแบบของวรรณคดี เพราะในสมัยก่อนชาวบ้านบางคนไม่ได้เรียนหนังสือ เรื่องเล่านี้รับรู้มาจากการได้ฟังนิทานมุขปาฐะ หรือไม่ก็การแสดงพื้นบ้านที่นิยมเล่นกันตามท้องถื่นต่างๆ ดังความว่า

“(พ่อเพลง)	เฮ้า เฮลละโล	สาระพา
(ลูกคู่)	เฮโล เฮลา	สาระพาเฮโล
(แม่เพลง)	ทศพัศตริย์รักษา	พบนางสีดา

	พาไปลงกา ฝายนางมณโฑ ทศกัณฐ์ปากเบี้ยว	สารพะพาเฮโล นมโตข้างเดียว เกี้ยวนางมณโฑ" (เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ .2548 : 21)
“(แม่เพลง)	รจนาแม่เลี้ยงรัก น้องไม่เคยคิดชั่ว ไอ้พวกหนุ่มๆ ที่รุ่นกระเตาะ ดูหรือเจ้าทรมวย กล่าวถึงท้าวสามล ไล่เจ้าเงาะเหงือกโต รจนาได้ฟัง โปรดเกิดพ้อชา	เลือกเงาะตาเหลือกมาทำผัว ที่เลือกผัวเจ้าเงาะ เขาต่างหัวเราะเยาะให้ น้องเข้าใจเลือกผัว ท่านเป็นคนโมโห ไปล่ามโซ่ที่ปลายนา นางนั่งโคกา ขอย่ามาแยกผัว" (เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ พันท้ายนรสิงห์ . 2548:26)
(พ่อเพลง)	พูดถึงจันตะโคลพ อวดลองวิชาดี คือนางนั้นช่างโกง พูดกันไปเข้าพูดกันมา จันตะโคก็เป็นชาย จันตะโคก็เป็นชาย	เรียนจบจากฤาษี เจนารีนไพรสนต์ คิ้วเจ้าโกงดังวงพระจันทร์ นางโมราสนใจ เข้าอยากจะได้โมรา เข้าอยากจะได้โมรา
(ลูกคู่)	ตะวันลอยคล้อยต่ำ ความหนาวมันเข้ามาเสียด ตอนนี้ไม่ต้องบรรยาย เสียงไก่นก้องกู่ โฉมโมราแม่กายสั้น	ความมืดก็ค่ำเข้ามาหา นางก็เบียดกายา พวกผู้ชายก็ยอมจะรู้ ตื่นเข้าตรูแล้วจอมขวัญ ตกเป็นของฉันแล้วทูนหัว
(พ่อเพลง)	เอาเฮละโล	เอาสาระพา
(ลูกคู่)	เอาสาระพา	เอาเฮละโล"

(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ พันท้ายนรสิงห์.2548:26)

การกล่าวถึงตัวละครในวรรณคดีและนิทานบางเรื่องเป็นการหยิบยกมากล่าวถึงในเชิงเทียบเคียงกับพ่อเพลงและแม่เพลงเท่านั้น พฤติกรรมของตัวละครเป็นที่รับรู้กันในกลุ่มผู้ฟัง ดังเช่นการกล่าวถึง นางรจนาที่เลือกเจ้าเงาะเป็นสามี แต่ในจุดประสงค์ของการอ้างถึงนั้น พ่อเพลงต้องการประชดประชัน แม่เพลงว่าเวลาเลือกคู่ครอง ไปเลือกชายอื่นที่อัปลักษณ์แต่เหตุใดจึงไม่เลือกตนเป็นต้น

จะเห็นว่าการละเล่นผีฟุ้งได้แฝงไว้ด้วยเรื่องราวที่เป็นค่านิยมในการเลือกคู่ครอง และการปลูกจิตสำนึกด้านท้องถิ่นนิยม การขึ้นำในการประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบบรรทัดฐานทางสังคม แม้ในสภาพความเป็นจริงของสังคมจะมีการบอกสอนกันปากต่อปากระหว่างคนในครอบครัวเดียวกัน แต่เพลงที่ร้องในการละเล่นผีฟุ้งได้ก็มีบทบาทเน้นย้ำให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงข้อควรปฏิบัติและกฎที่ห้ามต่างๆ อีกครั้งหนึ่ง และที่สำคัญในบริบทของการละเล่นที่เป็นสาธารณชน ประกอบด้วยผู้คนของชุมชนมากมายมาชุมนุมกันได้มีโอกาสรับรู้เรื่องราวต่างๆ ได้พร้อมเพรียงกันและทั่วถึง พ่อเพลงจึงเปรียบเสมือนกระบอกเสียงของรัฐและองค์กรของท้องถิ่นที่ช่วยเผยแพร่ ข่าวดสาร แบบแผน บรรทัดฐานของสังคมที่บรรพบุรุษยึดถือและปฏิบัติสืบทอดกันมาให้คนรุ่นหลังได้รับรู้และปฏิบัติตามกันต่อไป

3. บทบาทในการเน้นย้ำ เติบโตวัฒนธรรมให้สมบูรณ์เข้มแข็งขึ้น

ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่าง ชาวบ้านยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นปกติวิสัย อาจจะสืบทอดกันมาด้วยปากต่อปากหรือการบอกสอนกันโดยตรง หรือการปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างได้จดจำกันเรื่อยมา

การละเล่นผีฟุ้งได้เป็นการละเล่นที่นิยมเล่นกันในช่วงสงกรานต์และจะเล่นในเวลากลางคืนวันสงกรานต์ถือว่าเป็นวันปีใหม่ของไทยเป็นช่วงเวลาเปลี่ยนผ่าน จากปีเก่าไปสู่ปีใหม่และในขณะที่เล่นมีการนำดวงไฟฟุ้งลงไปที่ทะเล ซึ่งสื่อถึงการสูญสลายของวิญญาณผีร้าย เสมือนเป็นการขจัดสิ่งอัปมงคลให้หมดไปกับปีใหม่ และพร้อมที่จะรับความเป็นสิริมงคลที่กำลังเข้ามาในชีวิตพร้อมๆ กับวันขึ้นปีใหม่

การละเล่นผีฟุ้งได้เป็นการละเล่นที่ช่วยเน้นย้ำให้ชาวบ้านตระหนักถึงวันสงกรานต์ซึ่งถือว่าเป็นวันปีใหม่ไทย เพลงที่ร้องประกอบการละเล่นก็เช่นเดียวกัน แม้เนื้อหาของเพลงมิได้แสดงรายละเอียดของขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอย่างละเอียด อาจกล่าวถึงเฉพาะบางขั้นตอนของประเพณีและพิธีกรรม แต่ก็ถือว่า เพลงมีบทบาทสำคัญในการขึ้นำให้ผู้ฟังได้ตระหนักถึงวัฒนธรรมดั้งเดิมอันเป็นรากเหง้าของตนที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ

วัฒนธรรมบางอย่างสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในสังคมชนบทอย่างยิ่ง โดยเฉพาะวัฒนธรรมการเกี่ยวพาราสีกันระหว่างชายหญิง เพลงพื้นบ้านส่วนใหญ่ก็มีเนื้อหาเชิงเกี่ยวพาราสีซึ่งฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายเกี่ยวฝ่ายหญิงก่อน ดังความว่า

“(พ่อเพลง)	แม่ควัต่อช็อคกลม	กางร่มปิกคางคาว
	พี่ขอถามแม่น้องสาว	นอนหนาวบ้างไหม
	หนาวลมต้องห่มผ้า	หนาวฟ้าต้องผิงไฟ
	แม่นพี่หนาวก็ผู้หญิง	พี่ขอแอบอิงแม่ทรมวย

(ลูกคู่)	เอ็งเจียละนอละน้อต	น้อต่น้อละนอละน้อต
	ชีะเอ็งเจียละนอละน้อต	น้อต่น้อละนอละน้อต
(พ่อเพลง)	แม่ลูกสาวของใครนี่	ช่างสวยดีน่าออก
	ลงอาบนํ้าซึชายท่า	ระวังปลามันตอด
(ลูกคู่)	เอ็งเจียละนอละน้อต	น้อต่น้อละนอละน้อต”
(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ พันท้ายนรสิงห์.2548:27)		
(พ่อเพลง)	เอาเฮละโล	เอาสาระพา
(ลูกคู่)	เอาสาระพา	เอาเฮละโล
	เฮโลสาระพา	เอาสาระพาเฮโล
(พ่อเพลง)	เรามาพายกันข้าๆ	ชมสาวฝั่งคลอง
	สายตาของผมนั่นจง	หมายปองฝากรัก
	แม่อย่ามามองพินัก	เอาพี่จะยกคิ้วให้
	คิ้วของพีนั่นไว	เอาตั้งแต่ไหนๆ มา
(พ่อเพลง)	เอาเฮละโล	เอาสาระพา
(ลูกคู่)	เอาสาระพา	เอาเฮละโล
	เฮโลสาระพา	เอาสาระพาเฮโล”
(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ พันท้ายนรสิงห์.2548:27)		

การเกี่ยวกันในบริบทของการละเล่นและร้องเพลงได้ตอบกันเป็นเรื่องของการแสดงการใช้
 ปฏิภาณไหวพริบปะทะคารมกัน แต่ในวิถีชีวิตจริงๆ ของชาวบ้าน ในสมัยก่อน ชายหญิงจะไม่ถูกเนื้อ
 ต้องตัวกัน เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ดีไปจากบรรทัดฐานของสังคม การพบปะพูดคุยเกี่ยวพาราสีกัน
 หนุ่ม-สาวมักจะพบกันตามงานบุญ งานวัดและพูดคุยกัน ซึ่งมีผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิงดูแลอยู่เพื่อไม่ให้
 เกิดเรื่องติฉินนินทากันในกลุ่ม การปฏิบัติตัวหรือการวางตัวไม่ว่าจะเป็นฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงถือเป็น
 เรื่องลำดับอย่างยิ่งเพราะทั้งสองฝ่ายจะต้องปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของจารีตประเพณี ซึ่งถือว่าเป็น
 วัฒนธรรมที่ดีงาม แม้ในสังคมปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญด้านวัตถุ ทัศนคติของคนรุ่น
 ใหม่เปลี่ยนไปจากเดิม การถือเนื้อถือตัวอาจจะลดน้อยลง แต่ก็ยังมีชาวบ้านบางกลุ่มยังคงปฏิบัติอยู่
 อย่างเคร่งครัด เนื้อเพลงเสมือนเป็นการตอกย้ำให้ผู้ฟังตระหนักถึงวัฒนธรรมอันดีงามตลอดจนสำนึก
 ในคุณค่าของความเป็นตัวของตัวเองอีกด้วย

การสู่ขวัญก็เช่นเดียวกันถือว่าเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือปฏิบัติกันทั่วทุกภาคจาก
 ประเทศไทย ในบริบทสังคมภาคใต้ก็มีบทสู่ขวัญมากมายมีทั้งบทสู่ขวัญข้าว คน สัตว์ และการสู่
 ขวัญเรือ อาจจะมีคนหยิบยืมบทร้องมาจากบทสู่ขวัญเรือแล้วนำมาร้องประกอบการละเล่นผีฟุ้งได้ ดัง
 ความว่า

“(พ่อเพลง)	แม่ขวัญเฮ้ยก็ขวัญเฮ้ย	ขวัญอย่าเลยไกลห่าง
	ขวัญของแม่ก็ย่านาง	เข้าแม่จงมาสิสูง
	จะอยู่ในดงหนองพงไพร	แม่จงได้รับรู้
(แม่เพลง)	เชิญแม่เข้ามาสู่	สูงสูในนาวา
	ลูกขอเชิญหนอเทพเจ้า	อยู่ในเขาอยู่ในถ้ำ
	จะอยู่ล้าคลองหรือหนองน้ำ	เมื่อได้ยินคำเรียกหา
(ลูกคู่)	จงเสด็จมาทันใด	ขวัญใจของลูกญา
(พ่อเพลง)	เชิญเทพ ณ บุญฤทธิ	จงเนรมิตลงมา
	มาประสิทธิ์พรชัย	สถิตไว้ในนาวา
(ลูกคู่)	ในขุนพญานั้นยืนอยู่	เคียงคู่แม่คงคา”

(เนื้อเพลงนี้ฟังได้ เชิญขวัญ . 2548 : 23)

คนไทยในทุกๆ ภาคของประเทศไทยมีความเชื่อเรื่องขวัญคล้ายๆ กัน แต่อาจจะมีจำนวน มากน้อยแตกต่างกันบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น คนไทย โดยทั่วไปมีความเชื่อเรื่องขวัญที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ และเชื่อว่า “ขวัญ” เป็นสิ่งที่เป็นสิริมงคล อันจะนำมาความสุขความเจริญมาสู่ตนทั้งในด้านการดำรงชีวิตและหน้าที่การงาน

ในพระราชพิธีสิบสองเดือนตอนหนึ่งกล่าวว่า การถือสิริมงคล อับมงคล ไม่มีรูปก็เข้า ครอบงำจนกลายเป็นสิ่งหนึ่งเรียกว่า “ขวัญ” ขวัญนั้นหลบหนีได้และเที่ยวตกอยู่ตามหนทางก็ได้เรียกก็ มา เข้าใจภาษา แต่เป็นวิสัยของขวัญแล้วชอบสุนทรภะเป็นพยาน (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว, 2506 : 8) และในประชุมเชิญขวัญของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2472) กล่าวว่าประเพณีคำขวัญเห็นจะมีมาเก่าๆ แต่ดึกดำบรรพ์เกิดแต่ความเชื่อว่าบรรดาคนแต่เกิด มา มีธรรมชาติอันหนึ่งเรียกว่า “ขวัญ” ประจำสำหรับพิทักษ์รักษาตัวทุกๆ คน ถ้าขวัญของใครอยู่ กับตัวผู้นั้นก็มีความสุขสำราญอยู่เป็นปกติ ถ้าขวัญของใครหลบหนีทั้งไปเสียจากตัวผู้นั้นก็มักมีอัน เป็นไป เช่น เกิดไข้เจ็บ เป็นต้นการทำขวัญมนุษย์กับทำขวัญสัตว์และสิ่งของเป็นการมุ่งสวัสดิ มงคลหมายให้แก่ตนผู้เป็นเจ้าของสัตว์และสิ่งของนั้น ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่าประเพณีเดิมจะมีแต่ทำขวัญ มนุษย์ ส่วนทำขวัญสัตว์และสิ่งของจะเป็นของที่เกิดขึ้นโดยอนุโลมต่อในชั้นหลัง

ประเพณีการสู่ขวัญในแต่ละท้องถิ่นและแต่ละภาค อาจเรียกแตกต่างกัน ดังเช่น ใน ภาคเหนือเรียกว่า ประเพณีเฮียกขวัญ ประเพณีฮ้องขวัญ ประเพณีสู่ข้าวเขาขวัญ หรือในแถบภาค อีสานเรียกว่า ประเพณีสู่ขวัญ หรือ บายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น

ถึงแม้ว่าจะเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมและท้องถิ่น หรือสถานการณ์ของการสู่ ขวัญว่ากระทำเพื่ออะไร ให้ใคร แต่ต้องมี “บายศรี” ประกอบพิธี บายศรีเป็นภาษาเขมร คำว่า

“บาย” แปลว่า ข้าวสุก คำว่า “ศรี หรือ สะหรี” เป็นคำสันสกฤตตรงกับคำภาษาบาลีว่า สิริ แปลว่า มิ่งขวัญ ขวัญดีมีมงคล

บายศรีที่ใช้ในการสู่ขวัญมีหลายลักษณะ ได้แก่ บายศรีหลวง บายศรีนมแมว และบายศรีปากชาม ซึ่งผู้ใช้จะเลือกใช้ ตามศักดิ์ของบุคคลเป็นสำคัญ (มณี พยอมยงค์, 2529 : 209)

คำว่า “ขวัญ” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 169) อธิบายว่า ขวัญเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน เชื่อกันว่ามีอยู่ประจำชีวิตของคนตั้งแต่เกิดมา ถ้าขวัญอยู่กับตัวก็เป็นสิริมงคลเป็นสุขสบายจิตใจมั่นคง ถ้าคนตกใจหรือเสียขวัญ ขวัญก็ออกจากร่างไป ซึ่งเรียกว่า ขวัญหาย ขวัญหนี ขวัญบิน เป็นต้น

การอธิบายความหมายในพจนานุกรมดูเหมือนจะจำกัดความหมาย เรื่องขวัญเกี่ยวกับคนเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงคนไทยส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อเรื่องขวัญที่เกี่ยวกับสัตว์ และสิ่งของอีกมาก ดังเช่น การสู่ขวัญควาย การสู่ขวัญเกวียน การสู่ขวัญข้าว และการสู่ขวัญเรือน เป็นต้น

พระยาอนูมานราชชน (2506 : 3-5) ได้อธิบายความหมายของคำว่า “ขวัญ” ว่าเป็นสิ่งที่อยู่ภายในร่างกายมาแต่กำเนิด สิ่งที่ว่านี้ถ้าอยู่กับเนื้อกับตัวของผู้นั้น ผู้นั้นก็มีความสุขความสบาย ไม่ป่วยไข้ได้ทุกข์ ถ้าสิ่งนั้นหนีหายไปจากตัวก็จะทำให้ผู้นั้นเป็นไข้ได้ทุกข์ และอาจถึงแก่ความตายได้ ...ขวัญนั้นไม่ใช่มีแต่ของคนเท่านั้น สิ่งกลางอย่าง เช่น ข้าว ม้า วัว ควาย ตลอดจนสิ่งไม่มีชีวิตบางอย่าง เช่น เส้าเรือน เรือ เกวียน ข้าวเปลือก นาข้าว แม้จนกระทั่งบ้านเมืองก็มีขวัญเป็นเฉพาะประจำอยู่เหมือนกัน

ประคอง นิมมานเหมินท์ (2520 : 21-36) กล่าวถึงเรื่องขวัญในบทความเรื่อง คำเรียกขวัญเมืองเหนือว่า ขวัญเป็นความเชื่อ ว่ามีกันอยู่ประจำชีวิตของคนตั้งแต่เกิดมา ความเชื่อเรื่องขวัญสืบมาตั้งแต่สมัยโบราณ คนไทยในภาคเหนือมีความเชื่อเรื่องขวัญตรงกับคนอีสานว่า ขวัญที่ประจำอยู่กับคนเรามีอยู่ 32 ขวัญ อยู่ตามอวัยวะต่างๆ แต่ในคำเรียกขวัญไม่มีกล่าวถึงอวัยวะครบทั้ง 32 แห่งและขวัญทั้ง 32 ขวัญเลย

กล่าวโดยสรุป “ขวัญ” เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวคนตั้งแต่กำเนิด และขวัญยังมีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจและร่างกายของตน เพราะถ้าขวัญอยู่กับเนื้อกับตัวจะทำให้บุคคลนั้นมีความสุขกายสบายใจและเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต แต่ถ้าขวัญหนีออกจากร่างไปจะทำให้บุคคลนั้นมีความทุกข์ใจและเจ็บป่วยได้ ความเชื่อเรื่องขวัญมิได้มีเพียงแต่ขวัญที่อยู่กับคนเท่านั้น คนไทยยังเชื่อว่าสัตว์และสิ่งของต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินและการดำรงชีวิตของมนุษย์ ยังมีขวัญอีกด้วย เช่น ขวัญช้าง ขวัญวัว ขวัญควาย ขวัญเกวียน ขวัญข้าว ขวัญเรือน ขวัญเรือ ขวัญนา และขวัญเมือง เป็นต้น การสู่ขวัญสัตว์และสิ่งของต่างๆ เหล่านี้ กระทำแล้วเชื่อว่า ผู้ที่เป็นเจ้าของจะอยู่เย็นเป็นสุข มีอาหารหรือพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปี

จะเห็นว่าการละเล่นผีฟุ้งได้มีบทบาทสำคัญในการเน้นย้ำ เติบโตวัฒนธรรมให้สมบูรณ์ และเข้มแข็งขึ้น แม้ว่าจะมิได้กล่าวถึงขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างละเอียด แต่การนำมาร้องในที่สาธารณะ ย่อมเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักรู้ ในวัฒนธรรมของตนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังชี้ นำให้บุคคลในสังคมดำรงรักษาวัฒนธรรมต่างๆ เหล่านี้ไว้และให้สืบทอดต่อไป

4. บทบาทด้านการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชน

ในบริบทของการละเล่นผีฟุ้งได้ผู้เล่นและผู้ชมต่างก็มาชุมนุมกัน ณ ลานอเนกประสงค์ของชุมชน ต่างก็มาร่วมชมกันอย่างสนุกสนาน การละเล่นผีฟุ้งได้จะเล่นกันในวันสงกรานต์ ในเวลา กลางคืน ซึ่งบรรยากาศย่อมมีทั้งความสนุกสนานและน่าเกรงขาม เพราะการละเล่นดังกล่าวสัมพันธ์ กับความเชื่อเรื่องดาวหาง และผีน้ำในทะเลอีกด้วย การมารวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมากก่อให้เกิด ความอบอุ่นและพลังอำนาจบางประการ ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าจะสามารถช่วยกันขจัดปัดเป่าวิญญานชั่วร้ายให้สูญสลายไปกับปีเก่าได้

ในเพลงผีฟุ้งได้ กล่าวถึงความเป็นอัตลักษณ์หรือตัวตนของชาวหัวหินว่ามีใจนักเลง ดัง ความว่า

“(แม่เพลง)	พวกเราชุมชน	เป็นคนหัวหิน
	อย่าให้ใครหมิ่น	หัวหินของเรา
	หัวหินเป็นถิ่นมนต์ขลัง	มีนักมวยดังชื่อ โผน กิ่งเพชร”
		(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ .2548 : 21)

ตามสภาพสังคมของชุมชนชายฝั่งทะเลส่วนมากในสมัยก่อนถือเป็นหัวเมืองหน้าด่านเป็น ดินแดนที่เกิดศึกสงครามมาหลายชั่วอายุคน จึงทำให้พื้นฐานของอุปนิสัยของคนในแถบภาคใต้ โดยทั่วไปจะมีใจเป็นนักเลง ไม่ค่อยเกรงกลัวใครและที่สำคัญมีความสามัคคีกันภายในกลุ่ม

ในเพลงเชิญขวัญที่ร้องประกอบการละเล่นผีฟุ้งได้ก็เช่นเดียวกันกล่าวถึงการสามัคคีกัน ภายในกลุ่ม ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาประเทศชาติให้เจริญยิ่งขึ้นไป ดังความว่า

“ผมเป็นประชาชน	เกิดเป็นคนของชาติ
ประเทศไทยเจริญรุ่ง	ทุกก็มุ่งพัฒนา
จงรวมแรงและร่วมใจ	ให้ประเทศไทยเจริญก้าวหน้า”
	(เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ เชิญขวัญ .2548: 24)

เนื้อเพลงข้างต้นค่อนข้างจะสมัยใหม่ แต่อย่างไรก็สะท้อนให้เห็นถึงความสามัคคีกันภายในกลุ่มและชุมชน ในสภาพสังคมปัจจุบันมักมีเรื่องราวที่ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ นานามากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม โจรกรรม หากชุมชนเข้มแข็งมีความสามัคคีกันเป็นที่ตั้งก็ย่อมมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสุขขึ้นได้ ความรับผิดชอบสังคมร่วมกัน ต้องอาศัยพลังความสามัคคี พ่อเพลงย่อมมีบทบาทสำคัญในชุมชน เพราะจะเป็นผู้กระจายข่าวประชาสัมพันธ์ปลุกจิตสำนึกให้คนในชุมชนหันหน้ามาจับมือ และร่วมแรงร่วมใจกันได้ง่ายและเผยแพร่ได้อย่างทั่วถึง

จากการศึกษาการละเล่นผีฟุ้งได้ของชุมชนชายฝั่งอำเภอหัวหิน แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์บางประการที่ต่างจากชุมชนอื่นๆ และยังคงรักษาสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน การละเล่นผีฟุ้งได้ของชุมชนชายฝั่งอำเภอหัวหิน แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์บางประการที่ต่างจากชุมชนอื่นๆ และยังคงรักษาสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน การละเล่นผีฟุ้งได้เป็นการละเล่นที่แฝงไว้ด้วยนัยความศักดิ์สิทธิ์และมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนชายฝั่งดังกล่าว เพราะการละเล่นผีฟุ้งได้เสมือนเป็นจำลองเหตุการณ์ที่สื่อถึงช่วงเวลาการเปลี่ยนผ่านจากปีเก่าไปสู่ปีใหม่และเป็นการขับไล่ผีร้ายให้หมดไปกับปีใหม่และต้อนรับความเป็นสิริมงคลที่กำลังเข้ามาเยือนในช่วงเวลาของปีใหม่

นอกจากนี้การละเล่นผีฟุ้งได้ยังมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนตามชายฝั่งอำเภอหัวหิน 4 ประการ คือ มีบทบาทด้านความบันเทิงเพราะเป็นการละเล่นที่พ่อเพลงแม่เพลงมีการโต้ตอบปะทะคารมกันด้วยความสนุกสนาน มีบทบาทด้านการให้การศึกษาปลูกฝังค่านิยมและปลูกจิตสำนึกอันเกี่ยวกับท้องถิ่นนิยมและแนวอนุรักษ์นิยม มีบทบาทด้านการงานนี้ย้าและเติมเต็มขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมให้สมบูรณ์เข้มแข็งขึ้นด้วยถ้าเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เน้นย้ำให้ชาวบ้านได้รับรู้และรักษารากเง้าทางวัฒนธรรมของตนเองที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษและมีบทบาทในการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันแก่ชุมชน โดยบริบทของการละเล่นและพิธีกรรมต่างๆ ต้องพึงพาอาศัยความสามัคคีของคนในกลุ่มซึ่งจะช่วยให้กิจกรรมต่างๆ สำเร็จและลุล่วงไปด้วยดี

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการละเล่นผีฟุ้งได้ เป็นการศึกษาวิวัฒนาการ วิธีเล่นผีฟุ้งได้และบทบาทของการละเล่นผีฟุ้งได้ ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้คั่นคว่าครั้งนี้เป็นการศึกษาการละเล่นผีฟุ้งได้ ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลการศึกษาการละเล่นผีฟุ้งได้ในอำเภอหัวหิน

1. จากการศึกษาวิวัฒนาการการละเล่นผีฟุ้งได้ผู้วิจัยพบว่า การละเล่นผีฟุ้งได้น่าจะเกิดขึ้นก่อนรัชกาลที่ 7 เสด็จมาประทับที่หัวหิน เพราะผู้ให้ข้อมูลยืนยันว่ามีการเล่นสืบต่อกันมานานกว่า 100 กว่าปี การละเล่นผีฟุ้งได้เกิดจากการละเล่นเพื่อบูชาผีในท้องน้ำทะเลมาแต่โบราณและมีความสัมพันธ์กับความเชื่อของชาวประมงเรื่องเกี่ยวกับผี นิยมเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์เป็นการละเล่นสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์ เพื่อขับไล่ผีและสิ่งที่ไม่ดีในหมู่บ้านให้หมดไป

วิธีการละเล่นผีฟุ้งได้ใช้ผู้เล่นประกอบด้วยพ่อเพลงและแม่เพลงฝ่ายละประมาณ 5 คน ยืนจับมือต่อกันเป็นแถวยาว โดยพ่อเพลงอยู่หัวแถว สลับชาย-หญิง และแม่เพลงจะอยู่ท้ายแถว

การแต่งกายของผู้เล่นในอดีตผู้ชายจะสวมเสื้อม่อฮ่อม ใส่กางเกงจีนและผู้หญิงจะสวมเสื้อคอกระเช้าถุงผ้าถุง และไม่ใส่รองเท้า ปัจจุบันการแต่งกายของผู้เล่นทั้งผู้หญิงและผู้ชายจะแต่งกายเหมือนกันโดยจะสวมเสื้อกีฬาใส่กางเกงด้วยสีเดียวกัน และใส่รองเท้าผ้าใบ

อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการละเล่นผีฟุ้งได้ในอดีตใช้ได้ เป็นอุปกรณ์สำคัญ เพราะยังไม่มีไฟฟ้าใช้ และปัจจุบันเปลี่ยนแปลงมาใช้ผ้ากระสอบป่านพันไม้แล้วชุบน้ำมันก๊าดเรียกว่า “คบไฟ” เพราะสะดวกในการทำมากกว่าการทำได้

บทร้องในการละเล่นผีฟุ้งได้จะเริ่มบทร้องเมื่อผู้นำขบวนและผู้ที่อยู่หัวแถวคนสุดท้ายจุดคบไฟแล้ว และสมาชิกยืนจับมือกันแบบขำวตัมมัดเรียบร้อยมีตัวแทน 1 คน โห่ 3 ลา เป็นการเอาฤกษ์เอาชัย ผู้นำขบวนจะเริ่มร้องเพลงและสมาชิกก็จะร้องรับตาม บทร้องเพลงผีฟุ้งได้แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ เนื้อร้องในอดีตเป็นทำนองผีฟุ้งได้ที่มีมาแต่เดิมในยุคแรกๆ เนื้อหาของเพลงเน้นการยั่วเย้ากันระหว่างหนุ่มสาวสร้างความสนุกสนาน เนื้อร้องในปัจจุบันมีเนื้อหาที่เน้นลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวหัวหินมากกว่าในอดีต

สถานที่ที่ใช้แสดงในอดีตนั้นจะเล่นกันบริเวณลานกว้างกลางหมู่บ้าน ปัจจุบันนิยมเล่น ณ ลานอเนกประสงค์ของชุมชน เนื่องจากสภาพบ้านเมืองมีความเจริญมากขึ้นและสภาพการจราจรติดขัด เป็นอุปสรรคต่อการละเล่นผีฟุ้งได้ โอกาสที่ใช้ในการแสดงนิยมเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ เพราะถือว่าเป็นวันที่เปลี่ยนราศี ทำให้เกิดสิริมงคลแก่ผู้เล่นผีฟุ้งได้

โครงสร้างของบทร้องเพลงผีฟุ้งได้มี 4 ลักษณะ คือ บทไหว้ครูเป็นการกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผู้มีพระคุณ บทเกริ่นเป็นบทร้องของพ่อเพลงซึ่งจะร้องเกริ่นก่อนและเป็นการทักทายฝ่ายหญิง บทร้องโต้ตอบกันระหว่างหญิงชายเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ไป และบทผูกกรักซึ่งเป็นบทที่ฝ่ายชายจะเกี่ยวฝ่ายหญิงให้ตกลงปลงใจรักตนเอง

2. จากการศึกษาการละเล่นผีฟุ้งได้ของชุมชนชายฝั่งอำเภอหัวหิน แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์บางประการที่ต่างจากชุมชนอื่นๆ คือ เป็นการละเล่นที่แฝงไว้ด้วยนัยความศักดิ์สิทธิ์และความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนชายฝั่งทะเล การละเล่นเสมือนเป็นจำลองเหตุการณ์ที่สื่อถึงช่วงเวลาการเปลี่ยนผ่านจากปีเก่าสู่ปีใหม่ เป็นการขับไล่ผีร้ายให้หมดไปกับปีเก่าและต้อนรับปีใหม่ด้วยสิริมงคลที่เข้ามาพร้อมกับช่วงเวลาปีใหม่

นอกจากนี้การละเล่นผีฟุ้งได้ยังมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนตามชายฝั่งอำเภอหัวหิน 4 ประการ คือ

1. บทบาทด้านความบันเทิงเพราะเป็นการละเล่นที่พ่อเพลงแม่เพลงมีการโต้ตอบปะทะคารมกันด้วยความสนุกสนาน
2. บทบาทด้านการให้การศึกษ ปลูกฝังค่านิยมปลูกจิตสำนึกอันเกี่ยวข้องกับท้องถิ่น
3. บทบาทด้านการเน้นย้ำและเติมเต็มขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมให้เข้มแข็ง อีกทั้งยังรักษารากเหง้าของวัฒนธรรมสืบทอดในท้องถิ่นตน พร้อมทั้งตั้งแต่บรรพบุรุษถึงอนุชน
4. บทบาทในการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดในชุมชน เพราะบริบทของการละเล่นและพิธีกรรมต่างๆ ต้องพึ่งพาอาศัยความสามัคคีของคนในกลุ่ม จึงจะช่วยให้กิจกรรมต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อภิปรายผล

จากการศึกษาการละเล่นผีฟุ้งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ครั้งนี้ช่วยให้ผู้วิจัยเกิดความรู้ ความเข้าใจในการดำรงชีวิต สภาพสังคมตลอดจนความคิด ค่านิยม และจารีตประเพณีของสังคมในชุมชนดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น และเป็นการช่วยรวบรวมรายละเอียด บทบาทและวิธีการละเล่นผีฟุ้งได้ ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร นับเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและสามารถนำ

ข้อมูลต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งก่อให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นอื่นๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการเล่นผีฟุ้งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ 3 ประการ ดังนี้ คือ

1. ด้วยการการเล่นผีฟุ้งได้มีอายุยาวนานกว่า 100 ปี ปัจจุบันมีผู้เล่นน้อยลง สังเกตได้จาก ผู้เล่นส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ของหมู่บ้าน ดังนั้นการเล่นอาจจะสูญหายไป หากไม่มีการถ่ายทอดและอนุรักษ์ไว้ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ นับว่าเป็นการอนุรักษ์วิธีหนึ่ง
2. ผู้บริหารจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ควรมีนโยบายสนับสนุนการเล่นผีฟุ้งได้ ให้กว้างขวางสืบไป โดยเฉพาะในหมู่บ้านชน ดังนั้นการจัดการการเล่นผีฟุ้งได้ในหลักสูตรการศึกษา ก็เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุน อีกทั้งพัฒนา สืบทอด การการเล่นผีฟุ้งได้เป็นการเล่นที่เป็นอัตลักษณ์ของ ชาวอำเภอหัวหินสืบไป
3. การการเล่นผีฟุ้งได้เป็นการเล่นในกลุ่มประชากรหมู่บ้านอันเป็นต้นเหตุของการเกิด “รู้รัก สามัคคี” นับเป็นการสนองพระราชนโยบายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลมหาราช และเป็นการ ดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทของพระองค์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- ชนิษฐา จิตชินะกุล. (2548). **คติชนวิทยา**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- จริน ศิริ. (2536). **การละเล่นของเด็กอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง**. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- จิราภรณ์ วรรณะบุรณ์. (2547). **การศึกษาบทบาทหน้าที่ของเพลงอีแซวที่มีต่อเยาวชนในโรงเรียนวัดพังม่วง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี**. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐยา ราทีกุลกรลักษณ์. (2546). **ประจวบคีรีขันธ์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ.
- ที่ว่าอำเภอหัวหิน. (2548). **ข้อมูลทั่วไปของอำเภอหัวหิน**. ประจวบคีรีขันธ์ : ม.ป.ท.
- เทศบาลเมืองหัวหิน. (2548. เมษายน). **พลิกตำนานสืบสานการละเล่นพื้นบ้าน เทียวสงกรานต์หัวหินถิ่นบ้านโนน**. : หน้า 19 - 28.
- นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว. (2549). **ไต่บันไดดาว**. กรุงเทพฯ : ศยาม.
- ปกรณ นิลวานิช. (2548). **การศึกษาการละเล่นพื้นบ้านเชื่อนางหงส์ ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช**. ปรินิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยวิทยาควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเทือง เครือหงส์. (2543). **ชาวน้ำ (ชาวทะเล) ในเมืองไทย**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา.
- ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ์. (2542). **เกมพลศึกษา**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ปรีชา สัมพันธ์รักษ์. (2548, เมษายน). **พลิกตำนานสืบสานการละเล่นพื้นบ้าน เทียวสงกรานต์หัวหินถิ่นบ้านโนน**. หน้า 20.
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. (2529). **มนุษย์วิทยากับการศึกษาคติชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พจนารถ แสงประดับ. (2538). **การศึกษาชีวิตประวัติและผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของสร้อย เสียงเสนาะ**. ปรินิพนธ์ ศศ.ม.(ไทยคดีศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย.
- พรรณราย คำโสภา. (2542). **วิเคราะห์เพลงพื้นบ้านกันตรึมของหมู่บ้านดงมันจังหวัดสุรินทร์**. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- พัชรินทร์ คงคาสุริยา. (2546). **วิเคราะห์บทบาททำขวัญของชาวไทโซ่ง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี**. ปรินิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัชรินทร์ พุทธิจันทร์. (2547). **การศึกษาบทบาทหน้าที่ของการละเล่นของเด็กในชุมชนวัดสังข์กระจายเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร**. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2543). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- วาสนา ต้นสารี. (2542) **ลำตัด : การศึกษาเชิงวิเคราะห์**. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วาสนา หนองเพียน. (2547). **การศึกษาเพลงอีแซวจังหวัดสุพรรณบุรี**. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิบูลย์ ศรีคำจันทร์. (2536). **เพลงพวงมาลัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์**. ปรินิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิจารณ์ ปนาทกุล. (2531). **การละเล่นของเด็กไทยกับการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ศิริพันธ์ กมลปราโมทย์. (2548. เมษายน). **พลิกตำนานสืบสานการละเล่นพื้นบ้าน เทียวสงกรานต์หัวหินถิ่นบ้านโผน**. หน้า 20.
- ศิราพร ณ ถลาง. (2548). **ทฤษฎีคติชนวิทยา : วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนานนิทานพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2540). **นันทนาการชุมชนและโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมร ทองดี. (2542. กันยายน - ธันวาคม). **การละเล่นพื้นบ้านกับการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย**. สุขทัยธรรมมาธิราช. ปีที่ 12 ฉบับที่ 3. หน้า 64 – 73.
- สุรยุทธ์ ยงชัยยุทธ. (2548, เมษายน). **สงกรานต์นี้ดู “ผีพุ่งไต้”**. การละเล่นพื้นบ้านที่หัวหิน. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2548, จาก <http://www.sanook.com>.
- สรศิลป์ แผงสภา. (2539). **ราตรีประดับดาวที่หัวหิน**. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.

- สาคร พรหมนิน. (2539). **วิเคราะห์วัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก อำเภอบางแพ**
จังหวัดนครราชสีมา. ปรินต์นิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา). สงขลา : บัณฑิต
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้. ถ่ายเอกสาร.
- สาลี แก้วบุญส่ง. (2549). **การศึกษาวิถีชีวิตชาวทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุงที่**
ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก. สารนิพนธ์ กศ.ม.(ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุกัญญา ภัทราชัย. (2540). **เพลงปฏิพากย์ : บทเพลงแห่งปฏิภาณของชาวบ้านไทย**. กรุงเทพฯ
 : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา สุขฉายา. (2545). **เพลงพื้นบ้านศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่
 ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2549). **พิธีกรรม ตำนาน นิทาน เพลง : บทบาทของคติชนกับ**
สังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2 : กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะ
 อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมามาลย์ เรืองเดช. (2547). **เพลงพื้นบ้านจากพนมทวน**. กรุงเทพฯ : ครูสภา.
- อนุสรณ์งานฌาปนกิจนางกิมไฉ่ กระแสสินธุ์. (2550). **รักแม่**. ประจวบคีรีขันธ์ : ปราณนิวส์.
- อนุสรณ์งานฌาปนกิจนายประสงค์ จุงวงศ์. (2541) **นายประสงค์ จุงวงศ์**. ประจวบคีรีขันธ์ :
 สำนักงานหนังสือพิมพ์หัวหินสาร.
- อารีย์ ถาวรเศรษฐ์. (2546). **คติชนวิทยา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อเนก นาวิกมูล. (2521). **เพลงนอกศตวรรษ**. กรุงเทพฯ : การเวก.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
แบบสอบถาม

แบบสอบถามประวัติส่วนตัว
ศึกษาการเล่นผีฟ่งได้ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ชื่อ – นามสกุล ผู้ให้ข้อมูล นางสาว/นาง/นาย.....

อายุ.....ปี อาชีพ.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....สถานที่สัมภาษณ์.....ชุมชน.....

ชื่อการเล่น.....

สถานที่เล่น.....

จำนวนผู้เล่น.....

อุปกรณ์ประกอบการเล่น.....

วิธีการเล่น.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้เก็บข้อมูล.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ภาคผนวก ข.
เนื้อเพลงผีป่องได้

เนื้อเพลงผีฟุ้งได้

(พ่อเพลง)	เอ้า เฮละโล	สาระพา
(ลูกคู่)	เฮโล เฮลา	สาระพาเฮโล
(พ่อเพลง)	แม่เอวกลมผผผูกโบ	มาช่วยกันให้ เฮโลสาระพา
	เอ้า เฮละโล	สาระพา
(ลูกคู่)	เฮโล เฮลา	สาระพาเฮโล
(แม่เพลง)	พวกเราชุมนุม	เป็นคนหัวหิน
	อย่าให้ใครหมิ่น	หัวหินของเรา
	หัวหินเป็นถิ่นมนต์ขลัง	มีนักมวยดังชื่อ โผน กิ่งเพชร
(พ่อเพลง)	เอ้า เฮละโล	สาระพา
(ลูกคู่)	เฮโล เฮลา	สาระพาเฮโล
(พ่อเพลง)	กุ่มแห้งแดงกวา	สาระพาเฮโล
	ขนมจีนน้ำยา	สาระพาเฮโล
	ไ้เต้าปูปลา	สาระพาเฮโล
(พ่อเพลง)	เอ้า เฮละโล	สาระพา
(ลูกคู่)	เฮโล เฮลา	สาระพาเฮโล
(พ่อเพลง)	ทศพัศตรัยักษ์	พบนางสีดา
	พาไปลงกา	สาระพาเฮโล
	ฝ้ายนางมณฑิ	นมโตข้างเดียว
	ทศกัณฐ์ปากเบี้ยว	เกี่ยวนางมณฑิ
(พ่อเพลง)	เอ้า เฮละโล	สาระพา
(ลูกคู่)	เฮโล เฮลา	สาระพาเฮโล
(พ่อเพลง)	ปีนี้ส้มซ่า	ปีหน้าส้มโอ
	ใครอยากมีผิว	ไม่ต้องกลัวท้อง
	ใครอยากมีเมีย	ไม่ต้องกลัวเมียดำ
	นั่นมันนมหรือมันเนื้อ	อยู่ในเสื้อยกทรง

(พ่อเพลง)	เอ้า เฮละโล	สละพา
(ลูกคู่)	เฮโล เฮลา	สละพาเฮโล
	ใครมีมะกูด	มาแลกมะนาว
	ใครมีลูกสาว	มาแลกลูกเขย
	ลูกสาวของใคร	คุ้มท้องกลับมา
(พ่อเพลง)	เอ้า เฮละโล	สละพา
(ลูกคู่)	เฮโล เฮลา	สละพาเฮโล
	ใครมีกล้วยหอม	มาแลกกล้วยไข่
	ใครมีไข่ไก่	มาแลกไข่เป็ด
	ผู้หญิงเป็นเพชร	ผู้ชายเป็นพลอย
(พ่อเพลง)	เอ้า เฮละโล	สละพา
(ลูกคู่)	เฮโล เฮลา	สละพาเฮโล
(แม่เพลง)	เมขลาซีมาล่อแก้ว	รามสูรเห็นแล้ว
	ขว้างขวานออกไป	ขว้างขวานไปโดยสะดือ
	เมขลาร้องฮือ	แซ่ไว้ แซ่ไว้
	แซ่ไว้ให้นาน ๆ	พอถูกที่สำคัญให้แซ่ไว้ แซ่ไว้
(พ่อเพลง)	เอ้า เฮละโล	สละพา
(ลูกคู่)	เฮโล เฮลา	สละพาเฮโล
	ขอเริ่มเดิมต่อ	ถึงชอกกัญชา
	ตัดไม้ไผ่ป่า	มาทำเป็นบ้อง
	เจาะรูข้างปล้อง	เรียกว่าบ้องกัญชา
(พ่อเพลง)	เอ้า เฮละโล	สละพา
(ลูกคู่)	เฮโล เฮลา	สละพาเฮโล
	บ้องที่หนึ่งนงนุช	บ้องที่สองผรุสวาท
	บ้องที่สามองอาจ	เฮ้ยไม่กลัวใคร
	เอ้าแต่ข้าแต่	เขาแห่ยามา
	พอถึงศาลา	เขาก็วิ่งยาลง

(เทศบาลเมืองหัวหิน.2548 : 21-22)

เนื้อเพลงผีพุ่งไต้ เชิญขวัญ

(พ่อเพลง)	เอ้า เฮละโล	เอ้าสาระพา
(แม่เพลง)	เอ้าสาระพา	เอ้าเฮละโล
(ลูกคู่)	เฮโลสาระพา	เอ้าสาระพาเฮโล
(พ่อเพลง)	แม่ขวัญเอ๋ยก็ขวัญเอ๋ย ขวัญของแม่ก็ย่านาง จะอยู่ในดงหนอพงไพร	ขวัญอย่าเลยไกลห่าง เอ้าแม่จงมาสิ่งสู่ แม่จงได้รับรู้
(แม่เพลง)	เชิญแม่เข้ามาสู่ ลูกขอเชิญหนอเทพเจ้า จะอยู่ล้าคล่องหรือหนองน้ำ	สิ่งสู่ในนาวา อยู่ในเข้าอยู่ในถ้ำ เมื่อได้ยินคำเรียกหา
(ลูกคู่)	จงเสด็จมาทันใด	ขวัญใจของลูกญา
(พ่อเพลง)	เชิญเทพ ณ บุญฤทธิ์ มาประสิทธิ์พรชัย	จงเนรมิตลงมา สถิตไว้ในนาวา
(ลูกคู่)	ในขุนพญานันยืนอยู่	เคียงคู่แม่คงคา
(พ่อเพลง)	เอ้า เฮละโล	เอ้าสาระพา
(แม่เพลง)	เอ้าสาระพา	เอ้าเฮละโล
(ลูกคู่)	เฮโลสาระพา	เอ้าสาระพาเฮโล
	ผมเป็นประชาชน ประเทศไทยเจริญรุ่ง จงรวมแรงและร่วมใจ ขอเตือนกันทุก ๆ คน อย่าปล่อยเวลาให้หมดไป อย่าไปหลงหนอมัวเมา ชีวิตต้องเศร้าสลด	เกิดเป็นคนของชาติ ทุกก็มุ่งพัฒนา ให้ประเทศไทยเจริญก้าวหน้า เยาวชนคนรุ่นใหม่ เรามาร่วมเล่นกีฬา ยาม้าและยาบ้า อนาคตไม่ก้าวหน้า
(พ่อเพลง)	เอาเฮละโล	เอาสาระพา
(ลูกคู่)	เอาว่าเฮเฮเฮ เหโลสาระพา ปะการังที่ก่อเกิด ทั้งกุ้งหอยและปูปลา	เอาว่าฮาฮ่าฮา เอาสาระพาเฮโล เป็นแหล่งกำเนิดหมู่มัจฉา เอ้าต่างเข้ามาวางไข่

ทั้งตัวอ่อนให้บนรัง
 อย่าได้คิดไปทำลาย
 บางคนมันคิดร้าย
 เอาระเบิดไปขว้างปลา
 เสียทรัพย์สินนั้นหมิ่นแสน

(พ่อเพลง) เข้าเฮลละโล

(ลูกคู่) เอาสาระพา
 เฮโลสาระพา

จงระวังรักษาเอาไว้
 ให้มันขยายพันธุ์
 เอายาไปใส่เอายาไปฆ่า
 เอาตายห่าทั้งเผ่าพันธุ์
 ไม่เจ็บแค้นเสียเผ่าพันธุ์
 เอาสาระพา
 เอาเฮลละโล
 เอาสาระพาเฮโล

(เทศบาลเมืองหัวหิน. 2548 : 23-24)

เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ พันท้ายนรสิงห์

(พ่อเพลง)	นรสิงห์พันท้าย	ยอดชายก็ทหาร
	เข้ารับราชการ	อยู่กับองค์ทหารฟ้า
	อยู่กับพลแม่เนื้อนิ่ม	รักยืมแม่แก้มใส่
	ร้องบาทพิทรวงชัย	อยู่กับองค์ษัตรา
(พ่อเพลง)	เฮ้ เฮลละโล	เฮ้สวระพา
(ลูกคู่)	เฮ้สวระพา	เฮ้เฮลละโล
	เฮ้ว่าเฮเฮเฮ	เฮ้ว่าฮาฮาฮา
	เฮโลสวระพา	เฮ้สวระพาเฮโล
(พ่อเพลง)	พวกผมนักกีฬา	อยากจะมาแท้
	จะชนะหรือแพ้	ก็แล้วแต่ผีพาย
	การเล่นก็กีฬา	ถือเป็นยากวิเศษ
(แม่เพลง)	จงเล่นอยู่ในขอบเขต	เฮ้ออย่าให้เกิดเหตุร้าย
	จงเล่นกันให้เรียบร้อย	เฮ้ออย่าเอาเปรียบกันให้มันบ่อย
	หนักนิดซีเบาหน่อย	เราคอย ๆ ให้อภัย
(พ่อเพลง)	เฮ้ว่าเฮเฮเฮ	เฮ้ว่าฮาฮาฮา
(ลูกคู่)	เฮโลสวระพา	เฮ้สวระพาเฮโล
(พ่อเพลง)	โอ้แม่คิมบาหยัน	เอาเจอกันก็อีกแล้ว
	น้องไปขายชิมันแกว	ที่ศาลาโรงเรียน
	โอ้แม่ปลาก็ตะเพียน	แม่ซังเวียนซังวะ
	จะไปเมืองสุวรรณ	เฮ้อจะไปบ้านก็อีแปะ
	ขาไปฉันที่ม้า	ขามาฉันที่แพะ
(พ่อเพลง)	เฮลละโล	เฮสวระพา
(ลูกคู่)	เฮสวระพา	เฮลละโล
	เฮโลสวระพา	เฮสวระพาเฮโล

(พ่อเพลง)	พูดถึงจันตะโคลพ อวดลองวิชาดี คิ้วนางนั้นช่างโก่ง พูดกันไปเฝ้าพูดกันมา จันตะโคลพก็เป็นชาย	เรียนจบจากธานี เจอนารีในไพรสณฑ์ คิ้วเจ้าโก่งดั่งวงพระจันทร์ นางโมราสนใจ เฝ้าอยากจะได้โมรา
(ลูกคู่)	ตะวันลอย คล้อยต่ำ ความหนาวมันเข้ามาเสียด ตอนนี้ไม่ต้องบรรยาย เสียงไก่ขันก้องกู่ โคมโมราแม่กายสั้น	ความมืดก็ค่ำเข้ามาหา นางก็เบียดกาย พวกผู้ชายก็ยอมจะรู้ ตื่นเข้าตรู่แล้วจอมขวัญ ตกเป็นของฉันแล้วพลหัว
(พ่อเพลง)	เอาเฮลละโล	เอาสาระพา
(ลูกคู่)	เอาสาระพา	เอาเฮลละโล
(แม่เพลง)	รจนาแม่เลี้ยงรัก น้องไม่เคยคิดชั่ว ไอ้พวกหนุ่ม ๆ ที่รุ่นกระเตาะ ดูหรือเจ้าทรมวย กล่าวถึงเท้าสามล ไล่เจ้าเงาะเหิงอกโต รจนาได้ฟัง โปรดเถิดพ่อชา	เลือกเงาะตาเหลือกมาทำผ้า ที่เลือกผ้าเจ้าเงาะ เขาต่างหัวเราะเยาะให้ น้องเข้าใจเลือกผ้า ท่านเป็นคนมีใจ ไปล่ามโซ่ที่ปลายนา นางนั่งไต่กา ขออย่ามาแยกผ้า
(พ่อเพลง)	เอาเฮลละโล	เอาสาระพา
(ลูกคู่)	เอาสาระพา เอาเฮเฮเฮ	เอาเฮลละโล เอ้าว้าฮ้าฮ้า
(พ่อเพลง)	แม่คิ้วต่อช็อคกลม พี่ขอลาแม่น้องสาว หนาวลมต้องห่มผ้า แม่นพี่หนาวก็ผู้หญิง	กางร่มปีกค้างคาว นอนหนาวบ้างไหม หนาวฟ้าต้องผิงไฟ พี่ขอแอบอิงแม่ทรมวย
(ลูกคู่)	เอ็งเงยละนอละน้อต	น้อตน้อตละนอละน้อต

	ชี้แจงเจตนาขอละนื๊อต	นื๊อตนื๊อตละนื๊อต
(พ่อเพลง)	แม่ลูกสาวของใครนี่	ช่างสวยดีน่ากอด
	ลงอาบนํ้าซาชายท่า	ระวังปลามันตอด
(ลูกคู่)	เอ็งเจตนาขอละนื๊อต	นื๊อตนื๊อตละนื๊อต
(พ่อเพลง)	คนใส่เสื้อลาย	บ้านน้องอยู่ไหน
	เอาถ้าไม่ไกลกันแล้วละก้อ	พี่จะไปขอทูลหัว
	ไอ้สินสอดทองหมั้น	พี่นั้นไม่เคยกลัว
	แม่อย่าถ่อมตัวลดศักดิ์	มาร่วมรักกับพี่
(ลูกคู่)	เอว้าเฮเฮเฮ	เอว้าฮาฮาฮา
	เฮโลสวระพา	เอาสวระพาเฮโล
(พ่อเพลง)	ขุนพญานันตัวเล็ก ๆ	ยังมีเด็กตั้งหลายคน
	เปรียบเหมือนไก่ฟุ้งเริ่มจะสอน	เพราะยังอ่อนฝึกฝน
	ผมไม่ใช่เป็นไก่สู้	แต่เป็นไก่ขุนนักเลงชน
	ผมเป็นไก่ฟุ้งเริ่มจะปะ	เอ้าอยากจะฉะกันดูสักหน
	ไม่ใช่แบบหมอบบี้	ต้องสี่เครื่องยนต์
	ก็มันไม่ใช่เป็นเรือเหาะ	มันใช้เฉพาะแรงคน
	จะชนะตัวเราไปได้	เอ้าจะต้องพ่ายกันเสียให้ป็น
	ให้เหลือให้ใหญ่ยิ่ง	ว่าขุนพญาเป็นยอดขุนพล
(พ่อเพลง)	เอาเฮละโล	เอาสวระพา
(ลูกคู่)	เอาสวระพา	เอาฮาละโล
	เฮโลสวระพา	เอาสวระพาเฮโล
(พ่อเพลง)	เรามาพ่ายกันช้า ๆ	ชมสาวฝั่งคลอง
	สายตาของผมมันจ้อง	หมายปองฝากรัก
	แม่อย่ามามองพี่นัก	เอาพี่จะยกคิ้วให้
	คิ้วของพี่นี้มันไว	เอาตั้งแต่ไหน ๆ มา
(พ่อเพลง)	เอาเฮละโล	เอาสวระพา
(ลูกคู่)	เอาสวระพา	เอาเฮละโล
	เฮโลสวระพา	เอาสวระพาเฮโล

เนื้อเพลงผีฟุ้งได้ เพลงประวัติ

(พ่อเพลง)	พระเจ้าเสือเชื้อกษัตริย์ เสด็จออกจากประสาธ พร้อมด้วยเหล่าบริวาร ให้นรสิงห์เป็นพันท้าย ล่องเรือมาตามขอบเขต มาถึงโคกขามหนองตำบลด คลองโคกขามช่างคดเคี้ยว เลี้ยวรอดจนปลอดภัย คั้ววาดจนเมื่อยล้า น้ำมันเชื้อเป็นเกลียวนี้ นรสิงห์สำนึกตน	สั่งให้จัดขลมารอด ประทับอาสน์เรือเอกชัย ขุนทหารน้อยใหญ่ ล่องเรือไปตามน้ำ ภูมิประเทศช่างสยดสั่น น้ำมันนวลไหลเขียว นายสิงห์ก็เลี้ยวเรือตาม ผ่านไปได้หลายคั้งน้ำ เขี้ยวข้างหน้ากึ่งมะฆาม หัวเรือกระชน้ำฟุ้งเข้าชน กราบบังคมให้ลงอาญา
(พ่อเพลง)	เอาฮาละโล	เอาสาระพา
(ลูกคู่)	เฮสาระพา เฮโลสาระพา	เอาฮาละโล เอาสาระพาเฮโล
(แม่เพลง)	พระเจ้าเสือหน่อเนื้อกษัตริย์ ให้นรสิงห์นั้นพันโทษ ทรงอภัยให้พ้นผิด แม่บาริด้วยเมตตา นรสิงห์นั้นได้ฟัง จึงกราบก้มบังคมทูล ข้าพระเจ้าเป็นผู้ผิด ให้เป็นเยี่ยงอย่างของสกปรชชา	ทรงดำรัสเอื้อนพระโษษฐ มิได้ลงอาญา มิได้คิดจะชนฆ่า ชาวประชาจึงเกิดทูน น้ำพระทัยไม่สิ้นบุญ เอาให้ประหารชีวา มิได้คิดจะหลบหน้า ประวัติมีมาเป็นเรื่องจริง
(พ่อเพลง)	เอาฮาละโล	เอาสาระพา
(ลูกคู่)	เฮโลสาระพา เฮโลสาระพา	เอาฮาละโล เอาสาระพาเฮโล
	เออว่าเฮฮัเฮ	เออว่าฮาฮัฮา
	เฮโลสาระพา	เอาสาระพาเฮโล

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ-ชื่อสกุล	นางสาวมณฑนา เทียมทัด
วันเดือนปีเกิด	4 เมษายน 2519
สถานที่เกิด	อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	72 ถนนนเรศดำริห์ ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77110
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2538	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนหัวหิน
พ.ศ.2541	ค.บ.(ภาษาไทย) จากสถาบันราชภัฏเพชรบุรี
พ.ศ.2551	กศ.ม.(ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ